21 лістапада 2014 | № 44 (413)

Новы час

novychas.info

• КУЛЬТУРА • ГРАМАДСТВА • ЭКАНОМІКА
• ЛЮДЗІ • ПАДЗЕІ • ФАКТЫ

ISSN 2218-2144

Год афрыканскага Майдану

стар. 13

4 ПАЛЯВАННЕ НА ЛІШНЯГА ЧАЛАВЕКА

Сотні тысяч беларусаў, якія актыўна працуюць па-за дасягальнасцю падатковых органаў, сведчаць пра тое, што жыццё паступова сыходзіць з дзяржаўнай сістэмы

14–15 ПРАСТОРЫ АДАМА ГЛОБУСА

Адама Глобуса можна назваць самым спрэчным прадстаўніком беларускага бамонду...

11 БЫВАЙ, МОЙ ГЕНЕРАЛ!

Унук дыктатара Аўгуста ПінАчэта абвясціў пра стварэнне партыі, якая мае за мэту працягнуць справу дзеда

Не стварайце прывідаў на сваю галаву

Спробы знайсці сепаратызм там, дзе яго няма, могуць прывесці да таго, што ён усе ж такі ўзнікне

Сяргей ПУЛЬША

Нельга сказаць, што Аляксандр Рыгоравіч не зрабіў высноваў з украінскай сітуацыі. Гэта праяўляецца шмат у чым: у павышанай увазе да стану беларускага войска, у стрыманай дыпламатычнай пазіцыі наконт гэтага канфлікту, у спробах міратворчай дзейнасці. Але кіраўніка дзяржавы іншым часам «заносіць» не ў той бок.

Аляксандра Лукашэнку хвалююць магчымыя праявы сепаратызму ў Беларусі. Ён у чарговы раз казаў пра гэта, наведваючы Гродзенскую вобласць. «Сёння шмат размоў пра тое, што «ў нас не так добра, у нас дзесьці наогул дрэнна, а вось побач, у Польшчы, вунь як жывуць».

Паводле слоў Лукашэнкі, Польшча ды іншыя краіны пільна прыглядаюцца да Беларусі, асабліва да Гродзенскай вобласці. «Калі мне з Польшчы афіцыйныя асобы і іншыя пачынаюць казаць пра палякаў, я іх адразу пытаюся: вы пра якіх палякаў? Вы павінны запомніць, што ў Гродне палякі — гэта нашы палякі, і гэта іх зямля, і парабкамі нават там, дзе жывуць іх суайчыннікі, яны не будуць. Яны будуць гаспадарамі, але на гэтай зямлі», — заявіў Лукашэнка.

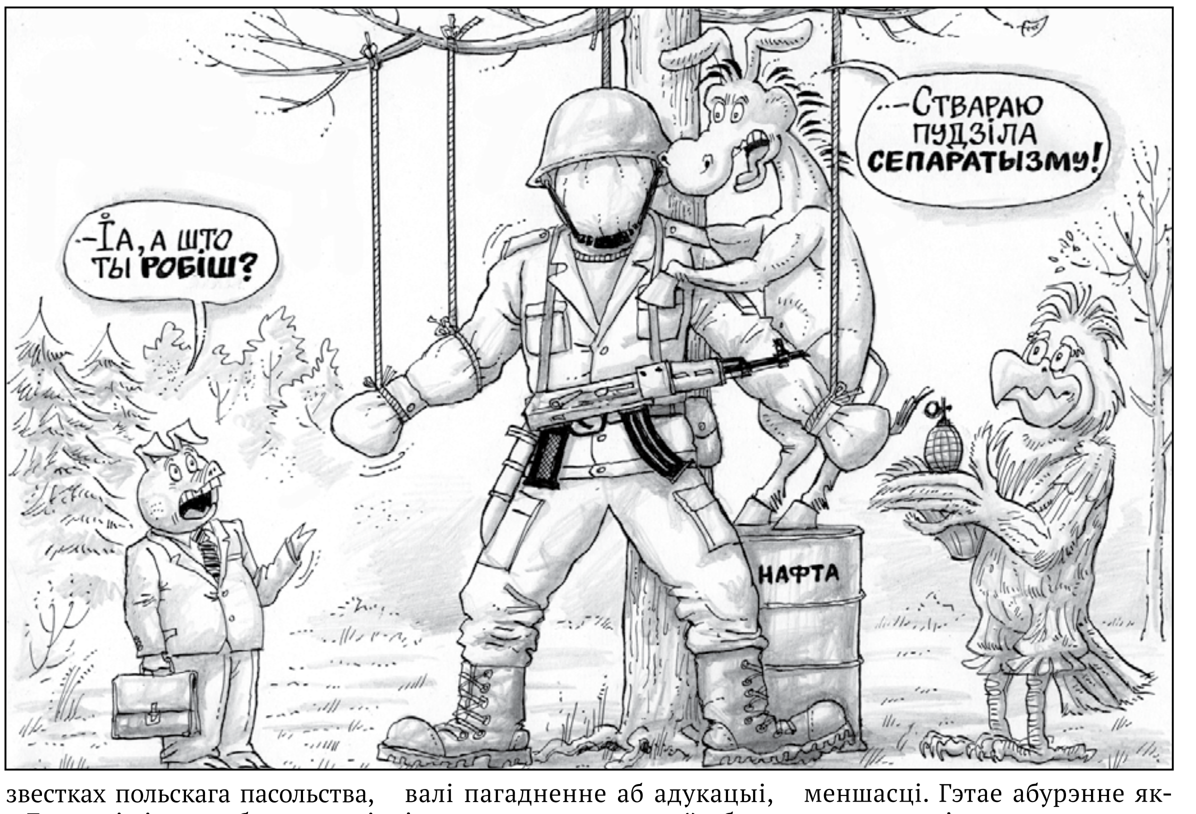
«Я падлашчвацца ні да каго не маю намеру. Заляцанні прыводзяць да развалу, распаду дзяржавы. Як толькі мы пачнём дзяліць нашу зямлю па нацыянальнай прыкмеце, вы ведаеце, як будзе, — прыклад на поўдні, — падкрэсліў кіраўнік дзяржавы. — Гэта ваша зямля, і вы павінны клапаціцца, каб яна станавілася больш прыгожай і лепшай».

Між тым, гэта былі не проста словы. У чацвер, 13 лістапада, прымаючы з дакладам старшыню КДБ, Лукашэнка папрасіў даць інфармацыю аб сітуацыі ў Гродзенскай вобласці. «Мяне яна не проста насцярожвае... Я ведаю, што памкненні на Гродзенскую вобласць у асобных дзяржаў занадта празмерныя», — здзівіў правадыр усё грамадства.

Відавочна, што той «закідон» быў у бок Польшчы. Цікава, што ў гэты ж дзень кіраўнік дыпламатычнай місіі Польшчы ў Беларусі Лешак Шарэпка даваў прэс-канферэнцыю з нагоды Дня незалежнасці Польшчы. І, у адрозненне ад мінулых гадоў, пан Шарэпка быў узрадаваны тым, як развіваюцца стасункі паміж Польшчай і Беларуссю.

Ён адзначыў, што яны зараз цяплейшыя, чым увогуле за апошнюю пяцігодку. Варшаву наведаў (і быў там прыняты) беларускі міністр замежных справаў Уладзімір Макей, што раней было немагчыма з-за санкцыяў ЕС. Прайшлі міжведамасныя кансультацыі МЗС абодвух бакоў, запрацавалі розныя профільныя працоўныя групы, паміж Беларуссю і ЕС ідуць перамовы аб спрашчэнні візавага рэжыму, а Польшча імкнецца спрасціць яго ўжо зараз: напрыклад, выдае беларусам двухгадовы «шэнген».

Занепакоенасць кіраўніка Беларусі можна было б апраўдаць старым пудзілам — «картай паляка», але і тут нічога небяспечнага не праглядаецца. Закон пра «карту паляка» ўступіў у дзеянне ў 2008 годзе. Канешне, пасол Польшчы спецыяльна падлікам не займаўся, але, па ягоных дадзеных, за прайшоўшыя з таго моманту шэсць гадоў у Беларусі было выдадзена блізу 70 тысяч гэтых картаў. Пры тым, што, па звестках польскага пасольства, у Беларусі лічаць сабе палякамі 12% насельніцтва, то бок больш мільёна чалавек. Мільён і 70 тысячаў — адчувальная розніца?

Адзіная праблема, якая бліжэйшым часам праглядаецца ў беларуска-польскіх адносінах — магчымыя змены ў беларускім Кодэксе аб адукацыі. Калі гэтыя змены будуць прынятыя, у школах, дзе частка прадметаў выкладаецца на польскай мове, значна скароціцца колькасць гэтых прадметаў і навучальных гадзінаў, якія будуць выкладацца па-польску. «Змены ў адукацыйным заканадаўстве могуць паўплываць на тое, што колькасць польскай мовы ў школах паменшыцца, гэта паўплывае на якасць адукацыі і, можа быць, на ўзровень ведаў палякаў, якія тут жывуць», — адзначыў Шарэпка.

А між тым, у гэтым годзе Польшча і Беларусь парафіравалі пагадненне аб адукацыі, і чакаецца, што яно неўзабаве набудзе моц. Такім чынам, і гэтая праблема вырашальная, бо беларускі адукацыйны кодэкс, па ідэі, не павінен супярэчыць міжнародным дамовам, і гэтай дамове ў тым ліку.

З аднаго боку, па меркаванні беларускіх экспертаў, справа не ў Гродне і не ў паляках. Справа ў прэзідэнцкіх выбарах 2015 года. Ніводная прэзідэнцкая кампанія не праходзіла без пошуку знешніх ворагаў, і гэтая кампанія, пэўна, не будзе выключэннем. Стварэнне «заходняга пудзіла», — звыклы прыём беларускай прапаганды.

З іншага боку, кіраўнік дзяржавы можа працаваць і «на апераджэнне». Відавочна, што скарачэнне колькасці гадзінаў і прадметаў, якія выкладаюцца па-польску, выкліча справядлівае абурэнне ў польскай меншасці. Гэтае абурэнне якраз можна інтэрпрэтаваць як «інспіраваныя заходнімі дзяржавамі» «праявы сепаратызму». Тады і «знешні вораг» знойдзецца, і праявы ягонай «варожасці» будуць навідавоку.

Але такая тактыка не прывядзе ні да чаго іншага, акрамя распальвання той самай варожасці і ўзнікнення таго самага «мяккага сепаратызму». Справа будзе не ў тым, што «ў Польшчы лепей». Проста паміж дэкларацыямі («палякі ў Беларусі — гэта нашы палякі») і справамі (абмежаванне польскага навучання) будзе вялікая розніца, якую грамадзяне Беларусі, палякі па нацыянальнасці, адчуюць на сабе.

І польская меншасць у Беларусі, у выпадку развіцця такога сцэнару, апынецца «ворагамі» і «сепаратыстамі». Прычым там, дзе ніякага сепаратызму не было і блізка.

НАВІНЫ РЭГІЁНАЎ

ВІЦЕБСК. Семярых журналістаў будуць судзіць

5 лістапада, у сусветны дзень «Станем за журналістыку», сябры ГА «БАЖ» сфатаграфаваліся на фоне будынка з малюнкамі-выявамі клетак, з якіх вылятаюць зробленыя з газеты птушкі.

Цяпер удзельнікаў фотасесіі выклікаюць у Чыгуначны РАУС Віцебска і складаюць пратаколы за «ўдзел у несанкцыянаванай акцыі». У справе фігуруюць 7 чалавек — столькі прозвішчаў згадана ў міліцэйскіх матэрыялах.

Першыя суды маюць адбыцца ўжо 28 лістапада. У прыватнасці, у гэты дзень будуць судзіць журналістку Алену Сцяпанаву і актывістку аргкамітэта па стварэнні партыі Беларуская хрысціянская дэмакратыя Алену Шабуню. 1 снежня — каардынатарку аргкамітэту па стварэнні партыі БХД Таццяну Севярынец і журналіста Кастуся Мардзвінцава.

baj.by

БРЭСТ. Беларусы патрабуюць вызваліць Статкевіча

Акцыі салідарнасці з палітычнымі вязнямі прайшлі ў Дзень салідарнасці ў чатырох гарадах Брэсцкай вобласці.

У Брэсце, Бярозе, Кобрыне, Жабінцы актывісты расклеілі вялікія плакаты з партрэтам былога кандыдата ў прэзідэнты Беларусі Мікалая Статкевіча. Яны з'явіліся на тумбах і дошках аб'яваў.

Паводле charter97.org

ГРОДНА. Вольгу Крапоціну аштрафавалі на 4,5 мільёна

Ленінскі суд Гродна прызнаў Вольгу Крапоціну вінаватай у незаконным вырабе і распаўсюдзе ўлётак з пратэстам супраць расійскай агрэсіі ва Украіне.

Крапоціну затрымалі 19 верасня ў цэнтры Гродна побач з гатэлем «Нёман». Пры ёй было 17 улётак з тэкстам «Верните Крым! Руки прочь от Украины» і «Ганьба здраднікам Радзімы з «трыкалорам» у зубах. Пуцін вам далонь пацісне, як уздыме на штыках!», якія яна клала пад дворнікі аўто з расійскімі нумарамі. Па месцы яе жыхарства правялі ператрус, але болей нічога не знайшлі.

У судзе супраць Крапоцінай сведчыў нехта Уладзімір Гарэлаў, індывідуальны прадпрымальнік. Гарэлаў патлумачыў суду, што ўбачыў з вакна, як Крапоціна клала ўлёткі пад дворнікі ў машынах і выбег затрымаць дзяўчыну.

У судзе Крапоціна не адмаўляла, што сама надрукавала ўлёткі ў інтэрнэт-кавярні, паклала іх на шкло машыны і гэтым самым спрабавала данесці да грамадзян інфармацыю пра тое, што адбываецца ва Украіне. Але яна так і не зразумела, чым яе дзеянні адрозніваліся ад таго, як людзі штодня кладуць на тыя самыя аўта шматлікія рэкламныя матэрыялы.

Вольга Крапоціна з рашэннем суда не пагадзілася і заявіла, што будзе яго абскарджваць.

Паводле svaboda.org

СЛОНІМ. Актывісты БХД падтрымалі палітвязня

Яны сабралі сродкі ў падтрымку палітвязня Яўгена Васьковіча.

«Гэтым мы выказалі падтрымку, у тым ліку і маральную, сябру, якога катуюць у засценках рэжыму», — адзначыў каардынатар аргкамітэту па стварэнні партыі «Беларуская хрысціянская дэмакратыя» Іван Бядко.

Сродкі перададзеныя праз сустаршыню аргкамітэта БХД Паўла Севярынца.

Прэсавая служба БХД

Мінкульт бяссільны спыніць знішчэнне Курапатаў

Марат ГАРАВЫ

У ахоўнай зоне Курапатаў незаконна ўзводзяцца новыя аб'екты, і Міністэрства культуры нічога з гэтым не можа зрабіць. Да такой высновы прыйшлі прадстаўнікі грамадскасці пасля сустрэчы з міністрам культуры Барысам Святловым, што адбылася 12 лістапада ў Мінску.

У сустрэчы з міністрам бралі ўдзел культуролаг Вацлаў Арэшка, археолаг, кандыдат гістарычных навук Валянціна Вяргей, грамадскі дзеяч і мованазнаўца Вінцук Вячорка, старшыня грамадскага аб'яднання «Хрысціянская злучнасць «Курапаты» Вацлаў Нямковіч, грамадскі актывіст Алесь Макаў, а таксама карэспандэнт НЧ. На пытанні грамадскасці адказваў начальнік упраўлення па ахове гістарычна-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Ігар Чарняўскі.

Згодна адказу Міністэрства культуры ад 6 сакавіка 2014 года на зварот грамадскасці, абавязак па распрацоўцы праекту зонаў аховы Курапатаў ускладзены на суб'екты гаспадарання, якія ў сваіх інтарэсах плануюць і ўзводзяць аб'екты гаспадарчага прызначэння на недатыкальнай тэрыторыі ахоўнай зоны каштоўнасці па часовай схеме зонаў аховы Курапатаў ад 12 мая 2004 года.

Прыклады такога будаўніцтва: аб'екты прыдарожнага сервісу з былой назвай «Бульбаш-хол», выпраставанне гістарычнай дарогі на вёску Драздова, узвядзенне ачышчальных збудаванняў з вадаёмам і падрыхтоўка пляцу для аўтастаянкі (каля катэджнага пасёлку «Сонечны»), праектаванне і будаўніцтва на полі з усходняга боку Курапатаў Міжнароднага выставачнага цэнтру, што пагражае знішчэннем гістарычнай «Дарогі смерці» — апошняга шляху ахвяраў на згубу.

Каб прывесці гэтую сітуацыю ў адпаведнасць з Законам «Аб ахове гістарычна-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь», патрэбна надаць дзеючай часовай схеме зонаў аховы Курапатаў статус канчатковага праекта зонаў аховы гэтай каштоўнасці. Прычым пры правядзенні гэтай працэдуры неабходна абавязкова захаваць існуючыя межы ахоўнай зоны з абавязковым уключэннем участку «Дарогі смерці» з элементам гістарычнага ландшафту паміж МКАД і дарогай Заслаўе — Калодзішчы як неад'емных гістарычных фрагментаў помніка, — лічаць аўтары звароту. Міністр культуры пагадзіўся з аргументамі за мемарыялізацыю «Дарогі смерці».

Тэрыторыя ахоўнай зоны па закону, нагадалі актывісты падчас сустрэчы, можа быць выкарыстана толькі для ажыццяўлення мерапрыемстваў, звязаных з мемарыялізацыяй гістарычна-культурнай каштоўнасці.

Гэтую заяву прадстаўнікоў грамадскасці Ігар Чарняўскі пракаментаваў так: «Усё правільна, аднак д'ябал хаваецца ў дробязях». Сярод такіх «дробязяў» чыноўнік пазначыў тое, што з супрацоўнікамі Міністэрства культуры не заўсёды ўзгадняюць пытанні па землеадводу, і ўвогуле дзяржаўныя службоўцы гэтага міністэрства не маюць аніякіх іншых мажлівасцяў, апроч адміністрацыйных штрафаў, каб паўплываць на сітуацыю з самабудам у Курапатах.

Аднак Ігар Чарняўскі так і не змог даць яснага адказу на неаднаразовае пытанне карэспандэнта НЧ пра тое, ці штрафаваліся парушальнікі недатыкальнасці ахоўнай зоны Курапатаў.

У функцыі Міністэрства культуры ўвогуле не ўваходзіць ахова помнікаў, а чыноўнікі гэтага міністэрства займаюцца толькі ўзгадненнем адпаведных дакументаў, заявіў Ігар Чарняўскі.

Але калі так, дык чаму дэпартамент, якім кіруе спадар Чарняўскі, называецца ўпраўленнем па ахове гістарычна-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры?

Грамадскія актывісты так і не пачулі выснага адказу на галоўнае пытанне — калі ж з'явіцца канчатковы праект зонаў аховы Курапатаў? Магчыма, чыноўнікі пра гэта напішуць у сваім пісьмовым адказе прадстаўнікам грамадскасці.

Да ўгодкаў Слуцкага збройнага чыну

Заяўка на правядзенне мерапрыемстваў, прымеркаваных да ўгодкаў Слуцкага збройнага чыну, пададзена ад імя старшыня Партыі БНФ Аляксея Янукевіча і кіраўніка слуцкай арганізацыі партыі Віталя Амяльковіча.

Плануецца, што 29 лістапада ўрачыстыя сходы ў памяць слуцкіх паўстанцаў адбудуцца ў мястэчках, звязаных з падзеямі 1920 года, — у Грозаве, Семежаве і Вызне (Чырвоная Слабада). Таксама пададзена заяўка ў Слуцкі гарвыканкам на правядзенне мітынгу і ў самім Слуцку.

Як адзначае Янукевіч, паводле заканадаўства цяпер забаронена да атрымання дазволу ўладаў паведамляць пра канкрэтныя час і месца правядзення масавых мерапрыемстваў. «Мы чакаем, што адказы на заяўкі пра правядзенне мітынгаў павінныя быць дадзеныя не пазней за 24 лістапада. Слуцкае паўстанне — адзін з найяскравейшых прыкладаў праявы мужнасці і адвагі беларусаў, які вельмі актуальны цяпер у сітуацыі відавочнай пагрозы нашай незалежнасці з боку агрэсіўнай Расіі», — адзначыў ён.

Паводле слоў Янукевіча, у апошнія гады ўлады дазвалялі мітынгі ў Слуцку, але пераследавалі ўдзельнікаў памятных мерапрыемстваў у іншых мясцінах Случчыны. Разам з тым, зазначыў ён, у 2012 годзе мітынг быў забаронены.

«Таму, каб мінімізаваць рызыку рэпрэсіяў, мы падрыхтавалі заяўкі на правядзенне сходаў ва ўсіх месцах, дзе плануецца ўскладанне кветак і ўрачыстыя мерапрыемствы ў гонар герояў паўстання. Але мы таксама разумеем, што пры набліжэнні важных палітычных падзеяў, такіх, як маючая адбыцца кампанія па выбарах прэзідэнта, павялічваецца верагоднасць супрацьдзеяння з боку ўладаў. Акурат цяпер ажыццяўляецца пераслед сябраў Партыі БНФ, што сёлета ў кастрычніку бралі ўдзел ва ўшанаванні герояў паўстання Каліноўскага ў Свіслачы», — сказаў Янукевіч.

Слуцкі збройны чын 1920 года быў спробай абароны незалежнасці Беларусі ў раёне Слуцка. На працягу месяца, у лістападзе-снежні, ваенныя атрады, сфармаваныя пераважна з мясцовых сялян, аказвалі супраціў савецкім войскам.

БелаПАН

ТЫДНЁВЫ АГЛЯД

Раз’яднаная апазіцыя,
ці Чарговы туз у руках Лукашэнкі

Генадзь КЕСНЕР

Відаць, ужо можна казаць пра тое, што адзіны кандыдат ад апазіцыі на прэзідэнцкіх выбарах 2015 года наўрад ці з’явіцца. У сваю чаргу, афіцыйны беларускі лідар, бадай, і так ясна разумее, што прыстойнага канкурэнта падчас наступнай электаральнай кампаніі не прадбачыцца. Таму асабліва і не завіхаецца над тэмай выбараў. У яго зараз іншыя праблемы.

Напрыклад, праблема Украіны. Беларускі правадыр скарыстаўся сітуацыяй вакол нашай паўднёвай суседкі — ён стаўся ледзьве не галоўным міратворцам Еўропы і страціў статус «апошняга дыктатара» кантынента. Балазе, паняцце «мінская перамоўная пляцоўка» ўжо ўвайшло ў аналы найноўшай рэгіянальнай гісторыі. Толькі вось паводзіны Расіі могуць абрынуць Аляксандра Лукашэнку з «трона міратворцы». Бо мінскія дамоўленасці не выконваюцца. Паспрабуйце здагадацца, кім.

Таму і казаў нервова пра сваю заклапочанасць сітуацыяй на Украіне беларускі кіраўнік на сустрэчы з расійскім міністрам замежных справаў Сяргеем Лаўровым у Мінску 18 лістапада. Натуральна, гаварыў Лукашэнка ўсё ў прарасійскім рэчышчы. «Мы не можам пагадзіцца з той актыўнасцю, якая сёння мае месца з боку заходніх дзяржаваў на заходніх межах нашай саюзнай дзяржавы. Мы не можам пагадзіцца з тэндэнцыяй пагаршэння сітуацыі на Украіне, не толькі ў Данбаскім, Данецкім рэгіёне, але і цалкам ва Украіне», — кляўся Лукашэнка. І дадаў, што праблемы Беларусі і Расіі — непадзельныя. «Нашы праблемы — гэта і вашы праблемы, а вашы праблемы — гэта нашы праблемы. Гэта ціск на Беларусь, які далёка не абыякавы для Расіі, натуральна, гэта ціск і на Расійскую Федэрацыю, у якой і так праблем дастаткова», — адзначыў кіраўнік Беларусі.

Ну, канешне. Тое, што адбываецца апошнім часам у расійскай эканоміцы і фінансавай сістэме пасля ўвядзення міжнародных санкцыяў, можа вельмі моцна ляснуць па афіцыйным Мінску, і Лукашэнка як ніхто гэта разумее. Імклівая дэвальвацыя расійскага рубля ўжо паставіла ў яшчэ больш няроўныя ўмовы суб’екты гаспадарання Беларусі і Расіі на карысць апошняй, а цяжкая эканамічная сітуацыя Масковіі можа пазбавіць Сінявокую датацый ды інвестыцый ад «старэйшай сястры». Таму афіцыйны лідар і спрабуе чарговым разам напоўніць вербальным елеем чарку высокага маскоўскага чыноўніка. Раптам яшчэ штосьці перападзе?

А ў гэты час апаненты Лукашэнкі чарговым разам узгадалі, што праз год мае адбыцца самая важная электаральная кампанія пяцігодкі. Хоць вымалёўваецца карціна, што «адзінага кандыдата» ад апазіцыі мы і ў наступным годзе не ўбачым. Спачатку лідар Партыі БНФ Аляксей Янукевіч заявіў, што вылучэнне «адзінага» наўрад ці будзе магчымым. А ўжо 17 лістапада журналістаў склікаюць на «тэрміновую» (у чым была тая тэрміновасць — не зразумела) прэс-канферэнцыю ў офіс Партыі БНФ, дзе ўжо гаворыцца пра тое, што пяць апазіцыйных структураў падпісалі пагадненне аб працэдуры вылучэння «адзінага». Гэтыя структуры — усё тая ж Партыя БНФ, Рух «За Свабоду», грамадзянская кампанія «Гавары праўду», Беларуская сацыял-дэмакратычная партыя (Грамада), а таксама аргкамітэт па стварэнні партыі «Беларуская хрысціянская дэмакратыя». Прычым сустаршыня БХД Павел Севярынец не з’явіўся на імпрэзе.

Аказваецца, калі верыць спецыяльнай заяве, апублікаванай на сайце БХД, гэтай прэс-канферэнцыі ўвогуле не павінна было быць да 1 снежня. Пазіцыю гэтай арганізацыі адносна кангрэсу дэмакратычных сіл, на рэалізоўваць і не публікаваць. Паводле агульнай дамоўленасці, рашэнне аб рэалізацыі працэдуры прымаецца мінімум шасцю структурамі з сямі (кансенсус мінус 1). На сённяшні дзень толькі ў такім фармаце беларускія хрысціянскія дэмакраты гатовы ўдзельнічаць у Кангрэсе. Удакладняем: меркаваны час Кангрэсу ў падпісаным праекце працэдуры — сакавік, а не травень 2015 года. Лічым інсінуацыі на тэму правядзення Кангрэсу да прыняцця канчатковага рашэння заўчаснымі».

Вам усё зразумела? У сваю чаргу, старшыня АГП Анатоль Лябедзька не выключае, што апазіцыя пойдзе на выбары некалькімі калонамі, паколькі дасягнуць пагаднення аб «сапраўды адзіным кандыдаце» не ўдаецца. Замест уласнага каментара, які так і просіцца, прывязу меркаванне старшыні Рады беларускай інтэлігенцыі, вядомага педагога і рэжысёра Уладзіміра Коласа.

«Дваццаць гадоў такой безвыніковасці і няздольнасці кансалідавацца ставяць пытанне аб прафесійнай адпаведнасці тых, хто гэтым займаецца. Справа не ў тым, каб збірацца на соймы і бясконца пераконваць адзін аднаго ў тым, што патрэбны перамены, а ў тым, каб гэтыя перамены ажыццявіць. А для таго, каб дабіцца гэтых пераменаў і ахвяраваць сваімі асабістымі амбіцыямі, трэба быць на гэта здольным. Паколькі ніхто такіх здольнасцяў не дэманструе, то варта ставіць пытанне аб ратацыі, і трэба, каб на іх месцы прыйшлі тыя, у каго гэта лепш

Дваццаць гадоў такой безвыніковасці і няздольнасці кансалідавацца ставяць пытанне аб прафесійнай адпаведнасці тых, хто гэтым займаецца. Справа не ў тым, каб збірацца на соймы і бясконца пераконваць адзін аднаго ў тым, што патрэбны перамены, а ў тым, каб гэтыя перамены ажыццявіць

якім, па словах выступоўцаў на сустрэчы з журналістамі, мае быць абраны «адзіны», варта працягваць поўнасцю.

«17 лістапада прадстаўнікі Беларускай хрысціянскай дэмакратыі, Партыі БНФ, Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Грамада), «Гавары праўду» і Руху «За Свабоду» падпісалі праект працэдуры, паводле якой можа быць праведзены кангрэс дэмакратычных сіл. На сустрэчы прадстаўнікі ўсіх сямі дэмсілаў (разам з Аб’яднанай грамадзянскай партыяй і Беларускай партыяй левых «Справядлівы свет»), якія ўдзельнічаюць у кансультацыях, дамовіліся да 1 снежня 2014 года чакаць вызначэння пазіцый АГП і «Справядлівага свету» і да гэтага рашэнне не атрымаецца. Бо яшчэ з мінулых выбараў ясна, што гэтыя хлопцы справы не зробяць», — упэўнены Уладзімір Колас. «Што тут дадаць? Хіба што нічога», як спяваў Лявон Вольскі ў «Народным альбоме».

І, пад канец, нешта прыемнае. Мы так адвыклі ад перамог нацыянальнай зборнай па футболе, што нават не разлічвалі, што, хоць і ў таварыскай гульні, але наша дружына можа перамагчы салідную каманду. Тым не менш, гэта здарылася ўвечары 18 лістапада на «Барысаў-Арэне». Беларусы з лікам 3:2 пабаролі не кагосьці невядомага, але саму зборную Мексікі. Гэта была апошняя гульня нашых «нацыянальнікаў» у гэтым сезоне. Моцная кропка. Вось так бы і далей.

ФІГУРЫ ТЫДНЯ

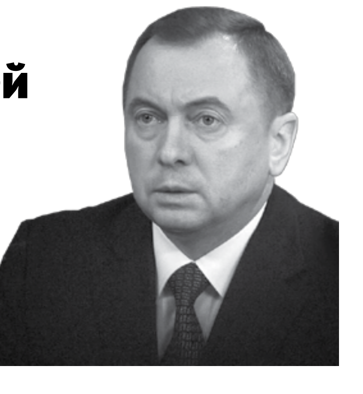
Алесь Бяляцкі

Беларускія ўлады парушылі правы Алеся Бяляцкага на свабоду, асабістую недатыкальнасць, справядлівае судовае разбіральніцтва і свабоду асацыяцыяў.

Праваабаронцу асудзілі незаконна, вырашылі ў ААН, калі пазбавілі рэгістрацыі Праваабарончы цэнтр «Вясна», а самога Бяляцкага прыцягнулі да крымінальнай адказнасці за няўплату падаткаў. Да такой высновы прыйшоў Камітэт па правах чалавека ААН па выніках разгляду скаргі, якую падавала жонка праваабаронцы Наталля Пінчук. Нагадаем, што пасля пазбаўлення рэгістрацыі «Вясна» тройчы звярталася ў Мінюст і кожны раз атрымлівала адмову ў новай рэгістрацыі арганізацыі. Немагчымасць адкрыцця банкаўскіх рахункаў у Беларусі для фінансавання сваёй дзейнасці ў выніку змусіла «Вясну» мець рахункі за мяжою. Гэта фактычна і прывяло да таго, што кіраўніка «Вясны» абвінавацілі ў нявыплаце падаткаў, хоць у судзе шматкроць даказвалася, што гэта не былі ўласныя сродкі Бяляцкага, але грошы, што ішлі на арганізацыю. Вядома, як улады ў Беларусі ставяцца да праваабаронцаў, апошні прыклад з рашэннем выдварыць з краіны Алену Танкачову добра сведчыць пра гэтае стаўленне. Намеснік Бяляцкага Валянцін Стэфановіч назваў рашэнне Камітэта па правах чалавека ААН «гістарычным». Але хто кампенсуе Бяляцкаму амаль тры гады жыцця, праведзеныя ў вязніцы?

Уладзімір Макей

Міністр замежных справаў Беларусі прапануе дамаўляцца «хоць з Богам, хоць з чортам».

Уладзімір Макей падчас сустрэчы са сваім расійскім калегам Сяргеем Лаўровым 18 лістапада ў беларускай сталіцы заявіў, што мінскія пагадненні па Украіне не выконваюцца, а бакам варта сядаць, дамаўляцца і прыходзіць да рэальных пагадненняў. «Ва Украіне логіка вайны дамінуе над логікай міру. Дамоўленасці, якія былі дасягнутыя ў Мінску, абсалютна не выконваюцца, навідавоку яўная эскалацыя ўзброенага супрацьстаяння. Хтосьці з кімсьці не хоча сядаць за стол перамоваў. Але калі гаворка вядзецца пра смерць многіх людзей, трэба сядаць і дамаўляцца хоць з Богам, хоць з чортам», — заявіў Макей. Хочацца параіць высокаму чыноўніку не згадваць ні першага, ні другога без дай прычыны. Даваць такія парады Лаўрову — усё роўна што імкнуцца абагнаць уласны цень. Хіба Макей не ведае, хто стаіць за сепаратыстамі і хто пастаўляе зброю на Данбас? І Бог, і нячысцік тут не пры чым.

Анатоль Тозік

Народ абураецца пастаяннымі неардынарнымі ідэямі віцэ-прем’ера. Грамадзяне сабралі дзве тысячы подпісаў пад зваротам да ўраду з заклікам не разглядаць прапанову Анатоля Тозіка пра стопрацэнтную аплату дзіцячых садкоў.

Тозік прапаноўвае абавязаць спаўна аплачваць наведванне садку для тых бацькоў, чые дзеці не дасягнулі трохгадовага ўзросту. Паводле віцэ-прэм’ера, у гэты час маці знаходзіцца дома ў аплатным адпачынку, а таму сама павінна даглядаць дзіця.

Тозік вядомы шматлікімі струменямі дзяржаўнай свядомасці, напрыклад, яго не так даўно апанавала ідэя ўвесці плату за наведванне паліклінік. Толькі вось высокапастаўлены чыноўнік, відаць, забыўся, што ёсць такая рэч, як Канстытуцыя, паводле якой медыцына і адукацыя, у тым ліку і дашкольнае знаходжанне дзяцей у садках, бясплатныя. Пра тое, як гэтыя пастулаты Асноўнага закону выконваюцца, лепш прамаўчым. Але застаецца адчуванне, што нашы ўрадаўцы зусім адарваліся ад жыцця і не разумеюць патрэбаў падаткаплатнікаў, за кошт якіх жывуць.

а | Азбука паліталогіі

Сяргей НІКАЛЮК

Паляванне на лішняга чалавека

Сотні тысяч беларусаў, якія актыўна працуюць па-за дасягальнасцю падатковых органаў, сведчаць пра тое, што жыццё паступова сыходзіць з дзяржаўнай сістэмы.

Падставай для напісання гэтай «Азбукі паліталогіі» стаў савецкі мульцік «Казлянё, якое лічыла да дзесяці». Пра што ён? Пра ролю ўліку працоўных рэсурсаў у падтрыманні сацыяльнай стабільнасці. Гэтую ролю сёння многія не да канца разумеюць і недаацэньваюць. Адсюль паўстае жывёльны страх перад дзяржавай-кантралёрам, якая імкнецца «дайсці да кожнага».

Між тым, гісторыя ўліку працоўных рэсурсаў старая як свет. Абмяжуюся прыкладам з кнігі гісторыка Марціна ван Крэвельда «Росквіт і заняпад дзяржавы»: «У элiнiстычным Егiпце, калi меркаваць па адным дакуменце, якi дайшоў да нас, сiстэма iмператарскага кантролю, што стала магчымай дзякуючы гэтым сродкам, была такой жорсткай, што нават прастытутка, якая прагне працаваць па спецыяльнасці ў сваім горадзе хоць бы адзін дзень, павінна была падаць прашэнне на ліцэнзію і, верагодна, мусіла заплаціць за яе». Пад «гэтымі сродкамі» ў дадзеным выпадку маюцца на ўвазе перапіс насельніцтва і сістэма ганцоў, што аператыўна дастаўлялі указы імператараў са сталіцы ў правінцыі.

Кадры вырашаюць усё і ўсё правальваюць

А цяпер перанясемся ў Гродзенскую вобласць, якую 14 лістапада з рабочым візітам наведаў адзіны палітык (АП). Далей прыводжу фрагмент прэс-рэлізу, запазычаны на сайце president.gov.by: *«По его словам, почти треть населения в приграничных районах нигде толком не работает и живет за счет поездок в соседние страны Европы. «Куда это годится, что мы порождаем? Поколение спекулянтов, которое плодит теневую экономику? От таких «предпринимателей» дельных инвестиций не дождешься»,* — падкрэслiў глава государства».

Адчуваеце розніцу?! У элiнiстычным Егiпце прадстаўніца найстаражытнейшай прафесіі і дня не магла папрацаваць, не зарэгістраваўшыся. У Гродзенскай вобласці па-за дзяржаўнай сістэмай уліку зарабляе сабе на жыццё кожны трэці. Агульная ж колькасць беларусаў, незадзейнічаных дзяржавай «на поўную катушку», па інфармацыі АП, — каля 500 тысяч.

«Кадры вырашаюць усё!» — любіў паўтараць бацька савецкай камандна-адміністрацыйнай сістэмы. Але кадры, дадам ад сябе, здольныя і заваліць любую даручаную справу. Як тут ні пагадзіцца са старшынёй Камітэта дзяржаўнага кантролю Леанідам Анфімавым, які растлумачыў невыкананне асноўных паказчыкаў сацыяльна-эканамічнага развіцця ў бягучым годзе неарганізаванасцю, някемлівасцю, марнатраўствам і залішняй самаўпэўненасцю кіраўнічых кадраў.

Перад кадрамі з такім букетам характарыстык АП і паставіў задачу да 1 студзеня «прымусіць усіх працаваць». Асабіста я сумняваюся ў дзеяздольнасці кадраў. АП — не кесар Аўгуст, а сучасным губернатарам далёка да консула Квірынія. Свой сумнеў растлумачу цытатай з Евангелля ад Лукі: «У тыя дні выйшаў загад ад цэзара Аўгуста зрабіць перапіс па ўсёй зямлі. Гэта быў першы перапіс падчас панавання Квірынія ў Сірыі. І пайшлі ўсе запісвацца, кожны ў свой горад. Пайшоў таксама і Юзаф з Галілеі, з горада Назарэта, у Юдэю, у горад Давіда, званы Бэтлеем, бо ён быў з дому і роду Давіда, каб запісацца з Марыяй, заручанай з ім, якая была цяжарнай».

Такі ўзровень асабістай адказнасці пры правядзенні перапісу ў нашы дні немагчымы. Звярніце ўвагу: Юзаф не чакае, калі да яго прыйдуць перапісчыкі, а адпраўляецца з цяжарнай жонкай у шматдзённае цяжкое падарожжа. Такі ў той часы быў парадак, і ён няўхільна выконваўся: «І пайшлі ўсе запісвацца». Слова «ўсе» ў дадзеным выпадку з'яўляецца ключавым.

Дынамічная сучаснасць

Безумоўна, арыфметычныя здольнасці сучасных чыноўнікаў пераўзыходзяць здольнасці казляняці з мульціка, і да эмацыйнага тлумачэння кіраўніка КДК варта ставіцца з пэўнай доляй скептыцызму. Але з біблейскіх часоў шмат вады сплыло. Сучаснае грамадства ўжо з цяжкасцю размяшчаецца ў дзяржаўных межах. Кажучы навукова, «сацыяльнае як грамадства» на нашых вачах трансфармуецца ў «сацыяльнае як мабільнасць».

Згодна з сацыёлагамі НІСЭПД, у кожнай чацвёртай беларускай сям'і на момант апытання (верасень 2013 г.) хто-небудзь працаваў за мяжой. Акрамя таго, ад 40 да 45% рэспандэнтаў пастаянна дэкларуюць сваю гатоўнасць пераехаць у іншыя краіны на ПМЖ (да 65% сярод моладзі ад 18 да 29 гадоў).

Канкурэнцыя ў наш час распаўсюджваецца не толькі на тавары і паслугі, але і на працоўныя рэсурсы, якія пасля падзення «жалезнай заслоны» атрымалі магчымасць «галасаваць нагамі». АП гэта разумее. Адсюль зварот да польскай тэмы падчас наведвання Гродзенскай вобласці: *«Не мне вам объяснять, как живут в Польше. Это вы знаете лучше, и, если вы еще здесь до сих пор живете, значит, вы сделали правильный вывод. Там хорошо, где нас нет».*

Праблема, аднак, заключаецца ў тым, што займеннік «нас» імкліва страчвае былую вызначанасць. Пра каго ў дадзеным выпадку ідзе гаворка, пра «вертыкальшчыкаў»? Тады варта пагадзіцца з АП. Эканамічны поспех несумяшчальны з «вертыкальным» прынцыпам арганізацыі жыцця, і міжнародная статыстыка гэта пацвярджае.

Але калі гаворка ідзе пра народ, то сучасны народ — гэта абстрактная сума індывідаў, якая не мае нічога агульнага з «адзіным народам», пра які рэгулярна разважае АП. «Ісціна, — адзначаў за 350 гадоў да нашай эры Арыстоцель у «Палітыцы», — палягае ў тым, што поліс з'яўляецца сукупнасцю многіх чальцоў». І гэтыя чальцы аб'ядноўваюцца ў групы з рознымі інтарэсамі. Больш за тое, кожная група сёння імкнецца набыць уласную дынаміку.

Сучаснасць стала бягучай, дынамічнай, таму спробы надаць ёй загадзя зададзеную форму аказваюцца ўсё менш прадуктыўнымі. «Грамадская большасць не накіравана на каланізацыі прыватнага. Якраз наадварот: менавіта прыватнае каланізавала грамадскую прастору, выціскаючы і выганяючы ўсё, што не можа быць цалкам, без астатку, выказана ў паняццях прыватных інтарэсаў, клопатаў і імкненняў», — сцвярджае польскі мысляр Зыгмунт Бауман.

Новае — гэта добра забытае старое

Але вернемся да народу, або папуляцыі, у тэрміналогіі гісторыкаў Юрыя Піваварава і Андрэя Фурсава. Народ па вызначэнні пазбаўлены суб'ектных характарыстык, што не перашкаджае яму высоўваць са сваіх шэрагаў лепшых прадстаўнікоў, з якіх і фармуецца ўлада. Вось як гэты працэс апісаў АП, завяршаючы 17 кастрычніка прэс-канферэнцыю журналістам расійскіх СМІ: *«Все мы, дорогие мои мужики и девчонки, пришли оттуда, от того простого обычного дерьма, в котором ковыряется большая часть сегодняшнего нашего общества, которому мы не создали нормальные условия для жизни. Это надо помнить всегда».*

Але акрамя ўлады і папуляцыі ў айчыннай гісторыі пастаянна прысутнічае трэці элемент — лішні чалавек (як тут ні прыгадаць школьны курс рускай літаратуры з яе Анегіным, Пячорыным і Базаравым). Лішні чалавек — гэта індывіды або групы, якія не «перамолатыя» ўладай і таму не сталі ні яе органам, ні часткай папуляцыі.

Калі наша Улада (прапісная літара ў гэтым выпадку абавязковая) ёсць спосаб усёпранікальнага кантролю над жыццём папуляцыі, то лішні чалавек — гэта мера незавершанасці сістэмы, пастаянны напамін Уладзе пра тое, што яна не здольная ўстаць поруч са сваімі вялікімі папярэднікамі — Аўгустам і Квірыніем.

Улада пазбаўленая рычагоў уплыву на лішніх людзей, колькасць якіх у памежных рэгіёнах Беларусі дасягнула ўжо адной трэціны. Адсюль патрабаванне АП *«любыми способами, которые мы знаем и умеем делать, заставить этих людей работать!»* Тэрмін — да 1 студзеня.

Творчых прапаноў з боку профільных ведамстваў доўга чакаць не давялося. У прыватнасці, у МУС прапанавалі дапоўніць Адміністрацыйны кодэкс артыкулам, у адпаведнасці з якім ухіленне паўналетняга працаздольнага грамадзяніна, які пастаянна пражывае на тэрыторыі краіны, больш за шэсць месяцаў на працягу года ад фінансавання дзяржаўных выдаткаў павінна пацягнуць санкцыі ў выглядзе адміністрацыйнага арышту.

Аўтары ноў-хаў абгрунтоўваюць радыкальнасць сваёй прапановы спасылкай на арт. 56 Канстытуцыі, якая абавязвае грамадзян прымаць удзел у фінансаванні дзяржаўных расходаў шляхам выплаты дзяржаўных падаткаў, пошлін і іншых плацяжоў. Прэс-сакратар МУС К. Шалькевіч падкрэсліў, што гэта толькі адна з высунутых міністэрствам прапаноў. Але пакуль увесь спіс не абвешчаны, я дазволю сабе скарыстацца паўзай, каб нагадаць знакамітую формулу: «Новае — гэта добра забытае старое». У нашым выпадку прапануецца замена падаходнага падатку падушным.

Калі падаходны падатак выплачваецца з даходаў і ўласнасці, што і дазваляе грамадзянам працаваць «у ценю», застаецца недасягальнымі для падатковай інспекцыі, то падушны падатак спаганяецца з кожнага чалавека па выніках перапісу. У Старажытным Рыме ён быў вядомы пад назвай «capitatio». У Расіі падушны падатак увёў Пётр І. Ён жа пачаў пагалоўны перапіс падданага насельніцтва.

Кола замкнулася, і мы зноў вярнуліся да праблемы, узнятай у мультфільме «Казлянё, якое лічыла да дзесяці», г.зн. да праблемы якасці сучаснай беларускай эліты. Аказваецца, бескарыслiва лічыць да дзесяці (як, зрэшты, і да любой зададзенай лічбы) не так проста.

«У Расіі не крадзе толькі адзін чалавек — гэта я», — пастаянна падкрэсліваў імператар Мікалай І. Але першая асоба дзяржавы — гэта Улада з вялікай літары. Што да рускай улады з малой літары, дык публіцыст і крытык Вісарыён Бялінскі называў яе *«корпорацией служилых воров».*

Наколькі праблема ўзаемаадносін вялікай і малой літары «ў» характэрная для беларускай мадэлі — не мне вырашаць. Сам жа АП падымае яе рэгулярна. Апошні раз у ходзе наведвання Гродзенскай вобласці 14 лістапада.

Больш казаць пра любоў

Вікторыя ЧАПЛЕВА

У гатэлі «Манастырскі» 13–14 лістапада прайшла міжнародная прэс-канферэнцыя пад назвай «Несмяротнае пакаранне: вытокі адказнай пазіцыі».

Арганізатарамі мерапрыемства сталі «Penal Reform International», РПГА «Беларускі хельсінкскі камітэт», ГА «Беларуская асацыяцыя журналістаў», Міжканфесійная місія «Хрысціянскае сацыяльнае служэнне» і Інфармацыйны цэнтр Савета Еўропы. Сярод дыскутуючых бакоў былі прадстаўнікі грамадскіх арганізацый, Генеральнай пракуратуры, Вярхоўнага Суда, Палаты прадстаўнікоў. Да ўдзелу ў мерапрыемстве адмыслова былі запрошаны госці-эксперты не толькі з розных куткоў Беларусі, але і з краін-суседак.

На працягу прэс-канферэнцыі рэфрэнам гучала: колькасць забойстваў у Еўропе, дзе няма смяротнага пакарання, меншая, чым у Беларусі, дзе такая мера прысуду яшчэ існуе. Дык ці ёсць гэта эфектыўны сродак перавыхавання?

Вялікую ўвагу канферэнцыя надала рэлігійным аспектам праблемы смяротнага пакарання, для абмеркавання якіх была створана спецыяльная секцыя «Права на жыццё: рэлігійны і свецкі светапогляд». Каб прачытаць свае даклады на гэты конт, у Мінску сабраліся прадстаўнікі розных беларускіх і замежных канфесій.

Такая ўвага зусім не выпадковая, бо менавіта гэтыя аспекты выяўляцца адной з асноўных супярэчнасцяў праблемы смяротнага пакарання. Згодна з сацыялагічным даследаваннем бізнес-цэнтра «SATIO» за 2014 год, 41,9% беларусаў хоча пакінуць вышэйшую меру прысуду ў нашай краіне. Прытым вядома, што каля паловы насельніцтва Беларусі з'яўляецца вернікамі.

Фота аўтара

Адзін з прадстаўнікоў праваслаўнай царквы, пратаіерэй Сяргей Лепін вызначыў тры асноўныя прычыны нязгоды царквы з існуючай вышэйшай мерай прысуду: незваротнасць смяротнага пакарання, немажлівасць пакаяння і верагоднасць судовай памылкі. Па словах пратаіерэя, праваслаўная царква не раз намагалася змяніць становішча: «Мы кажам пра гэта, а нам у адказ сцявярджаюць, што мы маўчым».

Паводле польскага ксяндза, прафесара Зігфрыда Глезера, «смяротнае пакаранне — гэта дыспрапарцыйны адказ, а не справядлівы». На пытанне пра тое, ці звязана адмена найвышэйшай меры прысуду ў Польшчы з рэлігійнасцю краіны, ён адказаў так: «Не магу сказаць, што толькі з гэтым. Мяркую, што на існаванне смяротнага пакарання ў пэўнай краіне ўплываюць перш за ўсё два фактары: недастатковая рэлігійнасць грамадства і яго няспеласць».

На погляд ксяндза Мікалая Ціхановіча, калі разглядаць няспеласць грамадства з пункту гледжання хрысціянства, то ў выхаваўчым працэсе моладзі відавочна бракуе любові. «Мы павінны больш казаць пра любоў», — цвердзіў ксёндз.

Сухія даклады прадстаўнікоў рэлігійных канфесій знайшлі працяг у жывых і цікавых дыскусія. Вынік доўгай гутаркі — неабходнасць задумацца пра святасць чалавечага жыцця. «Святасць жыцця на рэферэндуме не павінна разглядацца ўвогуле», — прагучала ў дыскусіі. Чаму ж не чуюць голас Царквы?

Такім чынам, выступоўцы наткнуліся на камень супярэчнасці: пытанне смяротнага пакарання павінна вырашацца на рэферэндуме, але ў той жа час соцыум мусіць саспець для гэтага. Таму напрошваецца пытанне: які сэнс патрабаваць, каб праблема была вынесена на рэферэндум, калі грамадства яшчэ духоўна не саспела для гэтага?

Напрыканцы ксёндз Зігфрыд Глезер заклікаў усіх «казаць адным голасам — тады ён будзе пачуты». З упэўненасцю можна сказаць, што гэта прадстаўнічая канферэнцыя сталася першым выразным гукам у паступова набіраючым моц голасе за адмену смяротнага пакарання.

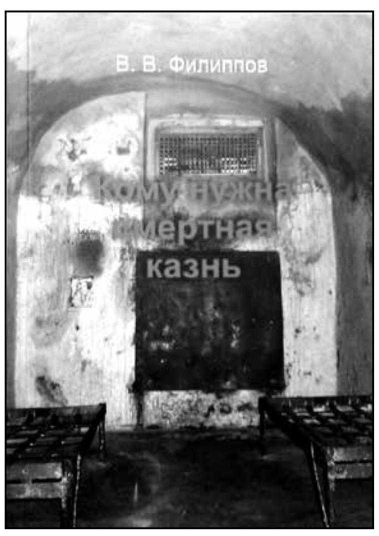
Дзве кнігі: задумацца пра смяротнае пакаранне

Сяргей ПУЛЬША

На канферэнцыі «Несмяротнае пакаранне: вытокі адказнай пазіцыі» дэпутат Палаты прадстаўнікоў Мікалай Самасейка выказаў меркаванне, што час для адмены смяротнага пакарання альбо мараторыя на яго яшчэ не прыспеў. Бо грамадства на тое не гатовае. Але не прапанаваў нічога, каб змяніць сітуацыю. Затое прапанавалі іншыя. Праваабаронца Валер Філіпаў падчас канферэнцыі прэзентаваў дзве кнігі, прысвечаныя гэтай праблематыцы.

Першая — «Адмена смяротнага пакарання ў Рэспубліцы Беларусь» — толькі-толькі пакідае друкарню. Пабудаваная кніга даволі цікава. Традыцыйна, як і на іншых сваіх падобных выданнях, Валер Філіпаў на вокладцы змясціў ікону. Красамоўную: «Мікалай Мерлікійскі збаўляе ад смерці траіх бязвінна асуджаных». Адпаведны і змест першай часткі: вітанне да канферэнцыі Мітрапаліта Філарэта, зварот архіепіскапа Тадэвуша Кандрусевіча, пасланне ўдзельнікам 5-га кангрэса супраць смяротнага пакарання Папы Рымскага Францішка і гэтак далей.

Другая частка — зборнік выступаў святароў на канферэнцыі «Рэлігія і смяротнае пакаранне», якая прайшла ўвесну гэтага года ў межах Тыдня супраць смяротнага пакарання. А паколькі «сухія выступы» і стэнаграмы мала каму цікавыя, то аўтар уключыў у выданне і больш прывабныя рэчы — артыкулы аўтараў, якія разглядаюць смяротнае пакаранне ў больш шырокіх кантэкстах — ад рэлігійнага і сацыяльнага да культурніцкага.

Напрыклад, наколькі ўвогуле ўласціва беларусам плаціць злом за злое, ці ёсць смяротная кара ў традыцыях беларусаў? Шмат кажацца пра злачынцаў, якія прысуджаныя да смяротнага пакарання, аднак найчасцей забываецца пазіцыя іх ахвяраў. Што дзяржава робіць для іх абароны і рэабілітацыі, і ці робіць нешта ўвогуле? Як ставіцца да буйных злачынстваў, кшталту тэрактаў — ці патрэбна пакінуць для іх смяротнае пакаранне?

Гэтыя ж праблемы закранутыя і ў другой кнізе Валерыя Філіпава «Каму патрэбна смяротнае пакаранне?», прэзентаванай на канферэнцыі. Кніга выйшла з друку месяц таму. І вось тут ужо — аўтарскія разважанні Валера Філіпава, а таксама шмат цікавых лічбаў.

Напрыклад, тэрарызм. Патрабаванне смерці для тэрарыстаў выглядае найбольш бясспрэчным. Але, як адзначае Валер Філіпаў, ёсць да праблемы і іншыя падыходы. Напрыклад, Сенат ЗША нават пасля атакі «Аль-Каіды» на «вежы-блізняты» адмовіўся патрабаваць для тэрарыстаў смяротнае пакаранне. Чаму? Таму што гэта, на думку Сената ЗША, не выкліча нічога, апроч «гераізацыі» тэрарыстаў і паўтарау тэрарыстычных атакаў у будучыні.

Асобна ў кнізе разбіраюцца праблемы смяротнага пакарання, напрыклад, за наркотыкі. Увогуле, як адзначыў Філіпаў, «гэтая праблема і праблема алкагалізацыі хвалюе мяне таксама, як і генеральнага пракурора». 70% цяжкіх злачынстваў і забойстваў, адзначае Філіпаў, здараюцца ў стане алкагольнага ап'янення, прычым злачынца і ахвяра часцяком пілі разам.

Спыняецца аўтар і на папулярнай тэзе аб «негатоўнасці грамадства да адмены смяротнага пакарання». Справа ў тым, што згодна з міжнароднымі даследаваннямі, у прыбытнасці ААН, Беларусь з'яўляецца краінай з адным з самых нізкіх узроўняў па індэксу злачыннасці ў былых краінах СССР і ўвогуле ў Еўропе. Так, у Беларусі паказчык забойстваў роўны 4,9 на сто тысяч насельніцтва. Для параўнання: у Расіі — 11,2, у Казахстане — 10,7, нават у маленькай і мірнай Эстоніі — 5,2, а ў «звышбагатых» ЗША — 5.

Да таго ж, колькасць «гвалтоўных злачынстваў» у нас зніжаецца. Але гэта ўсё звязана не толькі з наяўнасцю смяротнага пакарання, а з пакараннем увогуле. Як адзначыў Філіпаў, на ўзровень злачынства ўплывае рост дабрабыту народа. Па-першае, той, хто можа зарабіць, не пойдзе рабаваць. Па-другое, зараз амаль бессэнсоўна пільнаваць ахвяру ў цёмных кутках: большасць грамадзян, якія маюць грошы, не носяць іх у раздутых гаманцах, а трымаюць на банкаўскай картцы. І прасцей «хакнуць карту» (што не з'яўляецца злачынствам, звязаным з гвалтам і забойствам), чым кагосьці забіваць.

Таму, на думку Філіпава, Беларусь з нізкім узроўнем цяжкай злачыннасці магла б абысціся і без смяротнага пакарання. Гэтым яна прадэманструе гуманізм і «дарослы» ўзровень грамадства.

Яшчэ на адну праблему падчас абмеркавання кніг Філіпава звярнуў увагу доктар юрыдычных навук, былы суддзя Канстытуцыйнага суда Міхаіл Пастухоў. Кажучы прыемныя словы аўтару, ён адзначыў: галоўная мэта пакарання — гэта перавыхаванне злачынцы. Смяротнае пакаранне не выпраўляе злачынцу, бо ўжо няма каго выпраўляць.

Меркаванне Міхаіла Пастухова выклікала даволі нечаканы аргумент падтрымкі з боку ксяндза Мікалая Ціхановіча. Пазіцыя хрысціянскіх цэркваў палягае ў тым, што жыццё дадзена Богам, і не дзяржаве яго адбіраць. Але ніхто не задумваўся над тым, што, па вызначэнні царквы, нашае жыццё — толькі «падрыхтоўка да ўступлення ў Валадарства Божае». Адбіраючы ў чалавека жыццё, дзяржава не дае яму пакаяцца, асэнсаваць вялікі грэх, які зрабіў забойца, і пазбаўляе таго самага «Божага Валадарства», фактычна аддаючы несмяротную душу ў пекла. Што таксама ёсць грэх, ці не горшы, чым здзейснены забойствам.

Увогуле, як ні дзіўна, «тэалагічная» частка аргументаў супраць смяротнага пакарання выклікала найбольш спрэчак падчас прэзентацыі кніг. Прынамсі, ніколі не думаў, што ў Акадэміі міліцыі так старанна вывучаюць Біблію. Асноўны «закідон» у бок Філіпава быў, што ён падыходзіць да Вечнай Кнігі як да звычайнага закону, калі новы закон спыняе дзейнасць старога. А Новы Запавет з ягонай ідэяй гуманізму і святасці чалавечага жыцця зусім не адмяняе Старога Запавету і прынцыпу «вока за вока».

Ізноў святары не засталіся ўбаку, бо Біблія якраз і ёсць сведчаннем таго, як чалавецтва ідзе да гуманізму. Калі пісаўся Стары Запавет, прынцып «вока за вока» быў надзвычай прагрэсіўны, бо тады «за вока» помсцілі да сёмага калена. А потым і гэты прынцып састарэў, чаму і ёсць сведчаннем Новы Запавет з ягонай каштоўнасцю чалавечага жыцця.

Карацей, тут ёсць пра што разважаць доўга і старанна. Праблема, канешне, няпростая, але і казаць пра тое, што да адмены ці мараторыя на смяротнае пакаранне грамадства не гатовае — не варта. Хутчэй, да гэтага не гатовы парламент і прэзідэнт. А яны яшчэ — не ўвесь народ.

Грузія: рэформы, якія змянілі сацыяльную тканку грамадства

Вольга ХВОІН

Грузія, краіна былога СССР, увайшла ў міжнародныя эканамічныя справаздачы як прыклад паспяховага рэфарматара. Натуральна, гэты шлях не быў просты: спачатку краіна завязла ў войнах, крымінале, карупцыі, а працэс рэформаў расцягнуўся амаль на дзесяць гадоў. Грамадства не заўсёды ўхваляла рэзкія навааўвядзенні ўрада, потым дадаўся ваенны канфлікт з Расіяй. Не маю намеру спяваць хвалебныя оды ўраду Міхаіла Саакашвілі, але ёсць бачны вынік: цяпер краіна мірная, бяспечная і прывабная староннямy назіральніку. Агенцтва міжнароднага развіцця ЗША (USAID) назвала змены бізнес-клімату ў Грузіі «самымі шырокімі, глыбокімі і хуткімі рэформамі, праведзенымі ў якой-небудзь з краін свету за апошнія 50 гадоў». «НЧ» падрыхтаваў серыю публікацый пра досвед трансфармацыі грамадства, эканомікі і палітычнага ладу Грузіі.

Андро Барноў

У першай публікацыі мы прапануем чытачам гутарку з былым кіраўніком адміністрацыі прэзідэнта Саакашвілі Андро БАРНОВЫМ.

— *На прыкладзе Грузіі вы змаглі даказаць, што невялікая краіна, чыя эканоміка была завязаная на Расію, можа выйсці з-пад расійскага ўплыву, жыць і нават развівацца.*

— Так, мы гэта зрабілі. Калі ўрад Саакашвілі прыйшоў да ўлады, Грузія сапраўды была завязаная на Расію. Але эканоміка нашай краіны была ў 15 разоў меншай. Бюджэт Грузіі ў 2003 годзе складаў каля 800 мільёнаў лары (прыкладна 300 мільёнаў долараў). Гэта нішто. Ужо ў 2012 годзе сукупны бюджэт Грузіі быў 8,5 мільярда лары (5,15 мільярда долараў). Калі мы адкрылі эканоміку для свету, стала зразумела, што пастаўляць тое ж віно ў Еўропу больш выгадна, і нават пачалі экспартаваць электраэнергію.

Каб выйсці ад залежнасці ад Расіі, трэба многа працаваць. Але найперш самі грамадзяне мусяць гэтага захацець, патрэбны лідар, які пакажа перспектывы. І адключыць расійскае тэлебачанне, якое ёсць рупарам прапаганды.

Канешне, з Расіяй можна мець справу, гандляваць, але залежаць ад іх дакладна нельга. Што маленькая гордая краіна можа хацець, апроч як мець добрыя стасункі з вялікім суседам? Ды нічога больш. Але не за кошт нашай незалежнасці, нашага суверэнітэту. Сёння ж мы маем такі кантэкст падзей, што з Расіяй увогуле лепш ніякіх спраў не мець, бо апроч карупцыі, крыміналу, злодзеяў і куль адтуль чакаць няма чаго.

— *Як тлумачылі насельніцтву, калі распачалі рэформы, што вынік ад іх будзе не тут і цяпер, што патрэбны час і цярпенне?*

— Вынікі можна было пабачыць ледзьве на другі дзень. Я ўжо сказаў, які быў бюджэт — 800 мільёнаў лары. І ўсё лічылі ад гэтых лічбаў, і кралі таксама ад іх. Але насамрэч 80% эканомікі было ў ценю. Мы змянілі паліцыю, мытню, набралі новых людзей, навучылі іх працаваць па-новаму, тым больш — гэта не фізіка, якую трэба вучыць гадамі. І літаральна за год бюджэт краіны вырас у дзесяць разоў. Важны момант: калі змяняеш сістэму, трэба набіраць маладых людзей, не сапсаваных.

— *Калі вы рабілі рэформы ў сілавых ведамствах, а гэтаму папярэднічала масавае звальненне людзей, ці не баяліся, што гэтыя паліцэйскія са зброяй на руках выйдуць на вуліцу і прагоняць вас?*

— Зброю на руках трэба кантраляваць. А так — выйдуць, канешне, у нас таксама былі дэманстрацыі, былі незадаволеныя. Але, калі хочаш рабіць рэформы, трэба ісці напрасткі. Так, з сацыяльнага пункту гледзішча гэта цяжка. (былі звольненыя 75 з 85 тысяч супрацоўнікаў МУС. Усе супрацоўнікі ДАІ — 14 тысяч чалавек — былі звольненыя ў адзін дзень, а дзяржаўтаінспекцыя ліквідаваная. Пры гэтым былых супрацоўнікаў імкнуцца не браць на працу ў паліцыю. — В.Х.). Але функцыя ўлады — не карміць дармаедаў і карупцыянераў, а ствараць базу для развіцця грамадства.

Так, рэфарматара хутка могуць узненавідзець, выгнаць. З часам людзі, канешне, могуць перагледзець сваё стаўленне. Без карысных пераменаў не будзе нічога новага. Рэформы — гэта свайго роду рэвалюцыя, калі змяняецца напаўненне, сацыяльная тканка народа.

— *Цягам 1990-х гадоў з Грузіі выехала многа людзей, і гэта лёгка патлумачыць: вайны, разбураная эканоміка, галеча. Ці вярталіся гэтыя людзі пасля рэформаў?*

— Я магу меркаваць па сваіх аднакласніках, у пэўны момант я зразумеў, што 70% з іх жывуць па-за межамі Грузіі. Пасля таго, як эканоміка Грузіі пачала расці, многія вярнуліся. Пажылі тут, але цягам апошняга года, калі пачаўся адкат назад, зноў з'ехалі.

— *Якія крокі былі першымі і галоўнымі ў рэфармаванні эканомікі?*

— Найперш трэба легалізаваць эканоміку. Прывучыць людзей плаціць, выкараніць карупцыю. Дзяржава — гэта ў тым ліку і інстытут, які мае легітымнае права выкарыстоўваць сілу. Трэба, каб людзі разумелі, што закон нешта патрабуе, і гэта абавязкова да выканання. Канешне, ад такога парадку людзі не становяцца больш шчаслівымі, але жыццё паводле правілаў мусіць стаць звычкаю, нормаю. Таксама трэба прыцягнуць грамадства да законастварэння, удзелу ў дзяржаўным жыцці.

Карупцыя — вялікая хвароба, і ад яе трэба пазбаўляцца. Абраць нейкую мадэль у эканоміцы. Мы абралі ліберальны шлях, калі дзяржава не ўмешваецца, а стварае ўмовы. Каб развіваўся бізнес, працэдуры мусяць быць простымі і празрыстымі, напрыклад, хуткая рэгістрацыя бізнесу.

Грузія, пачынаючы з 2005 года, з пункту гледзішча рэалізацыі рэформаў паказала найлепшыя вынікі ў сусветным маштабе, такія вынікі справаздачы «Doing Business 2014». Прыватызацыя — не варта пакідаць прадпрыемствы ва ўласнасці дзяржавы. Наш працоўны кодэкс быў вельмі просты, мы не патрабавалі ад інвестараў ніякіх гарантый. Бізнесмены — рацыянальныя людзі, і калі ім ствараць перашкоды, гэта не будзе эфектыўна працаваць. Канешне, многія былі не задаволеныя. Я ўвогуле не магу сказаць, што з нашых рашэнняў выклікала вялікую ўхвалу, але справа рухалася, краіна ішла наперад. Так, мы ў 2012 годзе прайгралі выбары. Але час паказвае, што нашая палітыка была эфектыўная.

— *У Грузіі арыштаваныя шэраг прадстаўнікоў папярэдняй каманды кіраўніцтва Грузіі — гэта палітычны пераслед ці вынік вамі ж збудаванай сістэмы судоў, калі ўсе перад законам роўныя?*

— Ды няма такога заканадаўства, па якім гэтых людзей асуджаюць. Гэта літаральна барацьба, пераслед палітычных апанентаў. Напрыклад, Бачо Ахалая, былога міністра ўнутраных спраў Грузіі, суд апраўдаў па 12-ці эпізодах. Але на працягу двух гадоў яго трымаюць у турме. Ён сам прыехаў у Грузію, калі даведаўся пра крымінальную справу, каб тут, у судзе, абараняцца. Фракцыя Еўрапарламента, Савет Еўропы распаўсюдзілі заяву, што чалавека беспадстаўна трымаюць у турме. І пасля гэтага ўлады паспяшаліся вынесці абвінаваўчы вердыкт па адным эпізодзе. Ёсць многа фактаў, калі так званых сведкаў па справе выкрадаюць, прымушаюць іх нешта гаварыць. І потым гэтыя сведкі ў судзе абвяргаюць свае паказанні. Але цяперашнія ўлады моцна пастараліся зляпіць справу. (Бачо Ахалая быў прызнаны вінаватым у здзяйсненні катаванняў і злоўжыванні службовым становішчам. — В.Х.).

— *Тады атрымліваецца, што Грузія сёння не ёсць прававой дзяржавай.*

— Сёння, на жаль, не. Сёння краіна разбураецца... Вазьміце гэтую бібліятэку (гутарка адбывалася ў публічнай бібліятэцы Саакашвілі. — В.Х.). Яе будынак — адзіны больш-менш буйны аб'ект інфраструктуры за апошнія два гады.

Цяпер у сістэму паліцыі пачалі прыводзіць былых крымінальнікаў. Два дні таму мэрыя Тбілісі прыняла рашэнне, што былыя палітвязні атрымаюць ільготныя тарыфы на праезд. Але хто гэтыя палітвязні? У большасці, гэтыя людзі раней былі абвінавачаныя ў супрацоўніцтве з замежнымі спецслужбамі, у злачынствах супраць дзяржавы. Сотні такіх людзей выпусцілі на вуліцу. І ў нас моцна абвастрылася крымінальная сітуацыя. Адбываецца тое, на што мы ўжо забыліся: крадзяжы, з машынаў здымаюць колы, акумулятары. Забойствы! Кожны другі дзень цяпер у зводках паліцыі забойствы.

— *Як на гэта рэагуе грузінскае грамадства?*

— Мітынг у Тбілісі 15 лістапада не планаваўся супраць крыміналізацыі краіны. Але людзі выйшлі і пратэставалі ў тым ліку супраць палітыкі ўладаў. Канешне, цяпер грамадзянам не падабаюцца працэсы, якія адбываюцца ў Грузіі. Рэйтынг урада падае хутка. І галоўнае, што ўрад не кіруе краінай. Гэты чалавек (Бідзіна Іванішвілі, былы прэм'ер-міністр Грузіі, займае 153-е месца ў спісе самых багатых людзей па версіі «Forbes». — В.Х.) сядзіць у крышталёвых кустах, з яго ніякай адказнасці, але ён прымае ўсе рашэнні. І ў выніку дзяржава не функцыянуе, бо ўсе баяцца. Людзі ва ўрадзе баяцца нешта рабіць, бо раптам яму не спадабаецца. Сённяшнія ўлады патрэбны Расіі, нават рыторыка змянілася: пачалі гаварыць, што Грузія — сяброўская краіна. А наша кіраўніцтва гатова здаць усё, абы не было супрацьстаяння. Іванішвілі, які кіруе Грузіяй, робіць свой бізнес у Расіі. Краіна ж паступова разбураецца, дарогі псуюцца, з'явіліся нават перабоі ў пастаўках электраэнергіі. Але мы збіраемся вярнуцца да ўлады, бо так працягваецца не можа.

— *Дык з вашых словаў вынікаў, што даволі хутка ўся каманда былога ўрада можа апынуцца ў турмах...*

— Саджаць апанентаў будуць і надалей. Але наш козыр у тым, што маладыя людзі выраслі, яны ўжо сталі тымі, хто прымае рашэнні. І гэтая моладзь з намі.

У 2003 годзе Грузія займала 84-е месца ў Індэксе эканамічнай свабоды «Heritage Foundation». У справаздачы 2014 года Грузія ўвайшла ў спіс краін з «пераважна свабоднай эканомікай». Краіна набрала 72,6 балаў (са 100 магчымых) замест ранейшых 72,2 і выйшла на 22-е месца ў свеце і на 12-ю пазіцыю ў Еўропе

Матэрыял падрыхтаваны пры падтрымцы MYMEDIA/DANIDA

TV

24 ЛІСТАПАДА, ПАНЯДЗЕЛАК

1 БЕЛАРУСЬ

06.00, 07.20, 08.15 Добрай раніцы, Беларусь!
07.00, 08.00 (з сурдаперакладам), 09.00, 12.00, 15.00, 19.00, 00.25 Навіны.
07.05, 08.05 Навіны эканомікі.
07.10, 08.10 Зона Х.
09.10 Галоўны эфір.
10.05 Клуб рэдактараў.
10.45 Дакументальны цыкл «Зорнае жыццё».
11.00, 13.00, 16.00 90 секунд.
12.10 Драма «Спакуса» (Расія).
13.40, 15.50 Меладрама «Крыніца шчасця» (Расія). 1-я і 2-я серыі.
15.15, 18.40 Навіны рэгіёну.
17.35 Беларуская часіна.
19.20 Арэна.
19.40, 00.05 «Зона Х». Крымінальныя навіны.
20.00 Форум.
21.00 Панарама.
21.45 Дэтэктыўны серыял «След» (Расія).
23.45 Актуальнае інтэрв'ю.
00.45 Дзень спорту.
00.55 Прыгодніцкі баявік «Мушкецёры» (Германія - Францыя).

Н

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30, 23.10 Нашы навіны.
06.05 АНТ прадстаўляе. «Наша раніца».
09.05 Контуры.
10.00 «Жыць здарова!».
11.05 Навіны спорту.
11.10 «Фазэнда».
11.50 «Модны прысуд».
13.05 Навіны спорту.
13.10 «Мужчынскае / Жаночае».
14.15 «Сам-насам з усімі».
15.10 «Час пакажа».
16.10 Навіны спорту.
16.15 «Час пакажа».
16.50 «Давай пажэнімся!».
18.15 Навіны спорту.
18.20 Зваротны адлік.
19.00 «Чакай мяне».
20.00 Час.
21.00 Навіны спорту.
21.05 «Справа прынцыпу».
22.15 «Блакітная бездань». Мастацкі фільм.
00.45 Начныя навіны.

ТВ

06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзіны».
06.10 «Міншчына».
06.20 «Раніца. Студыя добрага настрою».
07.40 «СТБ спорт».
07.45 «Раніца. Студыя добрага настрою».
08.30 «Тыдзень».
09.45 «Вялікі сняданак».
10.40 «Званая вячэра».
11.40 «Сямейныя драмы».
12.35 «Не хлусі мне!».
13.50 «Вялікі горад».
14.30 «Зорны рынг. Бітва хітоў».
15.50 «Гэта мой дом».
16.20 «Наша справа».
16.50 «Следакі».
17.20 «Мінcкчына».
17.30 «Званая вячэра».
18.30 «Ежа багоў».
20.00 «Сталічныя падрабязнасці».
20.10 «СТБ спорт».
20.15 «Спяваючыя гарады». Дзённік. Фінал.
20.20 Фільм «Целаахоўнік» (ЗША - Вялікабрытанія, 2010 г.).
22.15 «Глядзець усім!».
22.55 «СТБ спорт».
23.00 «Тыдзень спорту».
23.30 «Ваенная таямніца».

2 БЕЛАРУСЬ

07.00 Раніца.
09.00 Тэлебарометр.
09.05 Меладраматычны серыял «Сашка».
10.05 Тэлебарометр.
10.35 «Зразумець і абясшкодзіць». Аўтарскі праект.
11.05 Серыял «Мама - дэтэктыў» (Расія).
13.05 Прыгодніцкі серыял «Бафі - знішчальніца вампіраў» (ЗША).
15.30 «Comedy Баттл. Без межаў» (Расія). Забаўляльная шоу-праграма (Расія).
16.35 Меладраматычны серыял «Сашка».
17.45 Камедыйны серыял «Таксі» (Украіна).
18.45 Камедыйны серыял «Універ» (Расія).
20.55 Цела чалавека.
21.25 Кено.
21.30 Тэлебарометр.
21.35 Серыял «Віртуозы».
22.45 Вострасюжэтны дэтэктыў «Асабістыя матывы» (Расія).
23.45 Хачу ў тэлевізар!
23.50 Камедыйны серыял «Таксі» (Украіна).
00.25 Камедыя «Толькі ў мьюзік-холе» (СССР).

3 БЕЛАРУСЬ

07.15 «Дабраранак».
07.45 «Хачу ўсё ведаць!». Навукова-папулярны відэачасопіс для дзяцей.
08.00 «Калейдаскоп».
08.10 «Музычны скарб Беларусі».
08.20 «Дыя@блог P.S.».
08.45 «Шарада». Камедыйная меладрама (ЗША, 1963 г.).
10.35 «Кліч Палесся». Дак. фільм пра міжнародны фестываль этнакультурных традыцый.
11.00 «Казка пра Зорнага хлопчыка». Музычны фільм. 1-я і 2-я серыі (СССР, 1983 г.).
13.05 «Старыя казкі». Гісторыя стварэння фільма «Казка пра Зорнага хлопчыка».
13.35 «Калейдаскоп».
13.45 «Музычны скарб Беларусі».
13.50 «Сувораў». Біяграфічная драма (СССР, 1940 г.).
15.30 «Камертон». Спявак і кампазітар Ігар Карнялюк.
16.00 «Тры талеры». Прыгодніцкі фільм. 1-я серыя (Беларусь, 2005 г.).
16.50 «Дыя@блог P.S.».
17.15 «Дзяўчынка шукае бацьку». Ваенная драма (СССР, 1959 г.).
18.40 «Калейдаскоп».
18.50 «Музычны скарб Беларусі».
19.00 «След Сокала». Вестэрн (Германія, 1968 г.).
20.45 «Калыханка».
21.10 Хіт-парад. «Сто песень для Беларусі».
22.05 «Дыя@блог». «Пра літаратуру».
22.30 «Размаўляем па-беларуску». Тэлевіктарына.
22.55 «Подых струн». Музычная праграма. Госць: Ала Бяляўская.
23.35 «Калейдаскоп».

5 БЕЛАРУСЬ

07.00 PRO спорт. Навіны.
08.00 Баскетбол. Адзіная Ліга ВТБ. «Німбурк» (Чэхія) - «Цмокі Мінск» (Беларусь).
09.35 Гандбол. Ліга чэмпіёнаў. «Заграб» (Харватыя) - БГК ім. Мяшкова (Беларусь).
11.00 Хакей. Чэмпіянат Беларусі. «Юнацтва» (Мінск) - ХК Гомель.
12.55 Футбол. Чэмпіянат Англіі. «Хал Сіці» - «Тотэнхэм».
14.45 Футбол. Чэмпіянат Англіі. «Крыстал Пэлас» - «Ліверпуль».
16.35 Самба. Чэмпіянат свету.
18.50 Хакей. КХЛ. «Дынама» (Мінск) - ХК Сочы. Прамая трансляцыя.
21.15 Час футболу.
22.00 Футбол. Чэмпіянат Англіі. Агляд тура.
22.55 Футбол. Чэмпіянат Англіі. «Астан Віла» - «Саўтгэмптан». Прамая трансляцыя.

БЕЛСАТ

07.00 ПраСвет.
07.35 «Людскія справы».
08.05 Два на два (тэледыскусія): Андрэй Хадановіч і Сяргей Ваганаў.
08.40 Невядомая Беларусь: «Каханне па-беларуску», дак. фільм, 2013 г., Беларусь.
09.10 «Mad Men. Утрапёныя-ІІ», серыял.
10.00 Дакументальная гадзіна: «Галадамор. Жывыя», дак. фільм, 2014 г., Украіна.
11.10 ПраСвет (інфармацыйна-публіцыстычная праграма).
11.50 Два на два (тэледыскусія): Андрэй Хадановіч і Сяргей Ваганаў.
12.20 Эксперт (сатырычная праграма).
12.50 Невядомая Беларусь: «Каханне па-беларуску», дак. фільм, 2013 г., Беларусь.
13.20 «Запавет», маст. фільм, 2007 г., Сербія–Францыя.
15.25 Дакументальная гадзіна: «Галадамор. Жывыя», дак. фільм, 2014 г., Украіна.
16.35 «Mad Men. Утрапёныя-ІІ», серыял.
17.25 «Час гонару», серыял.
18.10 Беларусы ў Польшчы.
18.30 Інфармацыйна-публіцыстычны блок: Навіны.
18.40 Інфармацыйна-публіцыстычны блок: Агляд медыяў.
18.45 Інфармацыйна-публіцыстычны блок: Каментар эксперта.
19.00 «Людскія справы» (аўтарская праграма Алеся Залеўскага).
19.30 Навіны.
19.35 Інфармацыйна-публіцыстычны блок: Свет.
19.50 Інфармацыйна-публіцыстычны блок: Агляд падзеяў культуры.
20.00 Навіны.
20.10 Агляд медыяў.
20.15 Гарачы каментар.
20.30 Навіны.
20.35 Гарачы каментар.
20.50 Дэвайс.
21.00 Аб'ектыў (галоўнае выданне).
21.25 Размова У. Мацкевіча / М. Жбанкова / С. Калінкінай.
21.55 Асабісты капітал (эканамічная праграма).
22.15 Зоры не спяць (культурніцкая праграма): Павел Харланчук.
22.45 «Запавет», маст. фільм, 2007 г., Сербія–Францыя.
00.50 Інфармацыйна-публіцыстычны блок.
01.20 «Людскія справы» (аўтарская праграма Алеся Залеўскага).
01.50 Інфармацыйна-публіцыстычны блок.
02.20 Аб'ектыў.
02.40 Інфармацыйна-публіцыстычны блок.
04.15 Асабісты капітал (эканамічная праграма).
04.35 Зоры не спяць: Павел Харланчук.

25 ЛІСТАПАДА, АЎТОРАК

1 БЕЛАРУСЬ

06.00, 07.20, 08.15 Добрай раніцы, Беларусь!
07.00, 08.00 (з сурдаперакладам), 09.00, 12.00, 15.00, 19.00, 00.55 Навіны.
07.05, 08.05 Навіны эканомікі.
07.10, 08.10 Зона Х.
09.10 Дэтэктыўны серыял «След» (Расія).
11.00, 13.00, 16.00 90 секунд.
11.05 Сямейная сага «Зроблена ў СССР».
12.10 Серыял «Сямейныя меладрамы-2».
13.05 Дзень у вялікім горадзе.
14.00 Меладраматычны серыял «Такое звычайнае жыццё» (Расія).
15.15, 18.40 Навіны рэгіёну.
15.25 Камедыйны серыял «Сваты-3».
16.40 Серыял «Сямейныя меладрамы-2».
17.30 Беларуская часіна.
19.20 Сфера інтарэсаў.
19.40, 00.20 «Зона Х». Крымінальныя навіны.
20.00 Сямейная сага «Зроблена ў СССР».
21.00 Панарама.
21.45 Дэтэктыўны серыял «След» (Расія).
23.50 Вечар цяжкага дня.
00.40 Сфера інтарэсаў.
01.15 Дзень спорту.
01.30 Камедыйны серыял «Сваты-3».

Н

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30, 23.10 Нашы навіны.
06.05 АНТ прадстаўляе. «Наша раніца».
10.00 «Жыць здарова!».
10.25 Кантрольная закупка.
11.05, 13.05, 16.10, 18.15, 21.00 Навіны спорту.
11.10 «Фазэнда».
11.50 «Модны прысуд».
13.10 «Мужчынскае / Жаночае».
14.15 «Сам-насам з усімі».
15.15 «Час пакажа».
16.15 «Час пакажа».
16.50 «Давай пажэнімся!».
18.20 Серыял «Зайцаў + 1».
18.50 «Хай кажуць».
20.00 Час.
21.05 «Цудатворца». Тэлесерыял.
23.10 Мастацкі фільм «Асобы ў натоўпе».
00.55 Начныя навіны.

ТВ

06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзіны».
06.10 «Мінcкчына».
06.20 «Раніца. Студыя добрага настрою».
07.40 «СТБ спорт».
09.00 «Спяваючыя гарады». Дзённік. Фінал.
09.05 «Тыдзень спорту».
09.35 «Такі лёс».
10.40 «Званая вячэра».
11.35 «Сямейныя драмы».
12.35 «Не хлусі мне!».
13.50 «Спяваючыя гарады». Дзённік. Фінал.
13.55 «Спяваючыя гарады». Другі паўфінал.
16.10 «Дарагая перадача».
16.50 «Следакі».
17.20 «Мінcкчына».
17.30 «Званая вячэра».
18.30 «Нам і не снілася».
20.00 «Сталічныя падрабязнасці».
20.10 «СТБ спорт».
20.15 «Спяваючыя гарады». Дзённік. Фінал.
20.20 Фільм «Чалавек-аркестр» (Францыя).
22.05 «Глядзець усім!».
22.55 «СТБ спорт».
23.00 СТБ прадстаўляе: інтэлект-шоу «Разумней не прыдумаеш».
00.00 «Аўтапанарама».
00.20 «Меч». Серыял.

2 БЕЛАРУСЬ

07.00 Раніца.
09.00 Тэлебарометр.
09.05 Меладраматычны серыял «Сашка».
10.05 «Fitnews». Праграма пра прыгажосць і здароўе.
10.40 Вострасюжэтны дэтэктыў «Асабістыя матывы» (Расія).
11.35 Серыял «Віртуозы».
12.50 Ікра.
13.25 Камедыйны серыял «Універ» (Расія).
15.40 «Comedy woman». Гумарыстычная шоу-праграма Расія.
16.40 Хачу ў тэлевізар!
16.45 Меладраматычны серыял «Сашка».
17.50 Камедыйны серыял «Таксі» (Украіна).
18.50 Камедыйны серыял «Універ» (Расія).
19.25, 22.00 Час футболу. Прэв'ю.
19.55 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. БАТЭ (Беларусь) - «Порту» (Партугалія). Прамая трансляцыя.
22.15 Кено.
22.20 Вострасюжэтны дэтэктыў «Асабістыя матывы» (Расія).
23.25 Тэлебарометр.
23.30 Пазнавальна-забаўляльная праграма «Разбуральнікі міфаў» (ЗША).
00.20 Камедыйны серыял «Таксі» (Украіна).
00.55 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. Агляд.

3 БЕЛАРУСЬ

07.15 «Дабраранак».
07.45 «Хачу ўсё ведаць!» Навукова-папулярны відэачасопіс для дзяцей.
08.00 «Калейдаскоп».
08.10 «Музычны скарб Беларусі».
08.20 «Дзяўчынка шукае бацьку». Ваенная драма (СССР, 1959 г.).
09.45 «Дыя@блог». «Пра літаратуру».
10.10 «Шлях карабля». Прыгодніцкі фільм.
11.35 «Юрый Тарыч. Пачатак». Дак. фільм.
12.00 «Подых струн». Музычная праграма. Госць: Ала Бяляўская.
12.40 «Навукаманія». Перспектывы беларускай навукі XXI стагоддзя.
13.05 «Свята далёкай зоркі». Памяці мастака, карыкатурыста і кніжнага графіка Анатоля Волкава.
13.30 «Калейдаскоп».
13.40 «Музычны скарб Беларусі».
13.50 «Сола для трубы». Дакументальны фільм пра першы беларускі джазавы аркестр і яго заснавальніка Эддзі Рознера.
14.35 «Дзед Аўсей і Палашка». Кароткаметражны фільм.
14.55 «Завяшчанне слуцкай княгіні». Дакументальны фільм пра апошнюю слуцкую княгіню Сафію Юр'еўну Алелька.
15.25 «Свет прыроды». Заказнік «Казьяны».
15.50 «Размаўляем па-беларуску». Тэлевіктарына.
16.20 «Тры талеры». Прыгодніцкі фільм. 2-я серыя (Беларусь, 2005 г.).
17.10 «Дыя@блог». «Пра літаратуру».
17.35 «Чужая радня». Меладрама (СССР).
19.10 «Калейдаскоп».
19.20 «Музычны скарб Беларусі».
19.30 «Людзі і манекены». Мініяцюры, інтэрмедыі і маналогі ў выкананні Аркадзя Райкіна і яго трупы. 2-я серыя (СССР, 1974 г.).
20.45 Калыханка.
21.10 «Дзікае паляванне караля Стаха». Містычная драма. 1-я серыя (СССР, 1979 г.).
22.15 «Дыя@блог». «Пра мову».
22.40 «Дзікае паляванне караля Стаха». Містычная драма. 2-я серыя (СССР, 1979 г.).
23.45 «Свята далёкай зоркі». Памяці мастака, карыкатурыста і кніжнага графіка Анатоля Волкава.
00.10 «Калейдаскоп».

5 БЕЛАРУСЬ

07.00 PRO спорт. Навіны.
08.00 Футбол. Чэмпіянат Англіі. Агляд тура.
08.55 Хакей. КХЛ. «Дынама» (Мінск) - ХК Сочы.
10.45 Час футболу.
11.25 Футбол. Чэмпіянат Англіі. «Астан Віла» - «Саўтгэмптан».
13.20 Самба. Чэмпіянат свету.
15.50 Формула-Е. Гран-пры Малайзіі.
17.05 Футбол. Чэмпіянат Англіі. «Арсенал» - «Манчэстар Юнайтэд».
18.55 Спорт-кадр.
19.25 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. Відэачасопіс.
19.55 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. ЦСКА (Расія) - «Рома» (Італія). Прамая трансляцыя.
22.00 Гандбол. Ліга чэмпіёнаў. Відэачасопіс.
22.35 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. Онлайн дня.
00.45 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. «Манчэстар Сіці» (Англія) - «Баварыя» (Германія).

БЕЛСАТ

07.00, 08.00, 08.50, 12.55, 13.55, 14.45, 23.45 Інфармацыйна-публіцыстычны блок.
07.25 «Людскія справы».
08.30 Аб'ектыў.
10.20 Асабісты капітал.
10.45 Зоры не спяць: Павел Харланчук.
11.15 «Прысуд Францішку Клосу», маст. фільм, 2000 г., Польшча.
13.25 «Людскія справы».
14.25 Аб'ектыў.
16.20 Асабісты капітал.
16.40 Эксперт (сатырычная праграма).
17.10 «Час гонару», серыял.
18.00 Відзьмо-невідзьмо (інфармацыйна-забаўляльны агляд).
18.30 Навіны.
18.40 Агляд медыяў.
18.45 Каментар эксперта.
18.50 Суб'ектыў.
19.00 Рэпартэр (інфармацыйна-публіцыстычная праграма).
19.30 Навіны.
19.35 Свет.
19.50 Агляд падзеяў культуры.
20.00 Навіны.
20.10 Агляд медыяў.
20.15 Гарачы каментар.
20.30 Навіны.
20.35 Гарачы каментар.
20.50 Сальда (эканамічная праграма).
21.00 Аб'ектыў (галоўнае выданне).
21.25 Размова У. Мацкевіча / М. Жбанкова / С. Калінкінай.
21.45 Два на два (тэледыскусія): Андрэй Паратнікаў і Аляксандр Алесін: Чаго вартае беларускае войска?
22.15 Без рэтушы: «Афрыканская чума», рэпартаж, 2013 г., Беларусь.
22.30 Дакументальная гадзіна: «Галадамор. Жывыя», дак. фільм, 2014 г., Украіна.
00.15 Рэпартэр (інфармацыйна-публіцыстычная праграма).
00.40 Інфармацыйна-публіцыстычны блок.
01.10 Аб'ектыў.
01.30 Інфармацыйна-публіцыстычны блок.

TV

26 ЛІСТАПАДА, СЕРАДА

06.00, 07.20, 08.15 Добрай раніцы, Беларусь!
07.00, 08.00 (з сурдаперакладам), 09.00, 12.00, 15.00, 19.00, 00.45 Навіны.
07.05, 08.05 Навіны эканомікі.
07.10, 08.10 Зона Х.
09.10 Дэтэктыўны серыял «След» (Расія).
11.00, 13.00, 16.00 90 секунд.
11.05 Сямейная сага «Зроблена ў СССР».
12.10 Серыял «Сямейныя меладрамы-2».
13.05 Дзень у вялікім горадзе.
14.00 Меладраматычны серыял «Такое звычайнае жыццё» (Расія). Заключная серыя.
15.15, 18.40 Навіны рэгіёну.
15.25 Камедыйны серыял «Сваты-3».
16.40 Серыял «Сямейныя меладрамы-2».
17.30 Беларуская часіна.
19.20 Сфера інтарэсаў.
19.40, 00.05 «Зона Х». Крымінальныя навіны.
20.00 Сямейная сага «Зроблена ў СССР».
21.00 Панарама.
21.45 Дэтэктыўны серыял «След» (Расія).
23.50 Актуальнае інтэрв'ю.
00.25 Сфера інтарэсаў.
01.05 Дзень спорту.
01.15 Камедыйны серыял «Сваты-3».

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30, 23.10 Нашы навіны.
06.05 АНТ прадстаўляе. «Наша раніца».
09.05 «Жыць здарова!».
10.25 «Кантрольная закупка».
11.05, 13.05, 16.10, 18.15, 21.00 Навіны спорту.
11.10 «Фазэнда».
11.55 «Модны прысуд».
13.10 «Мужчынскае / Жаночае».
14.15 «Сам-насам з усімі».
15.15 «Час пакажа».
16.15 «Час пакажа».
16.50 «Давай пажэнімся!».
18.20 Серыял «Зайцаў + 1».
18.50 «Хай кажуць».
20.00 Час.
21.05 «Цудатворца». Тэлесерыял.
23.10 Легенды Live.
23.50 «Адчайная хатняя гаспадыня». Мастацкі фільм.
01.40 Начныя навіны.

06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзіны».
06.10 «Меншчына».
06.20 «Раніца. Студыя добрага настрою».
07.40 «СТБ спорт».
07.45 «Раніца. Студыя добрага настрою».
09.00 «Спяваючыя гарады». Дзённік. Фінал.
09.05 «Мінск і мінчане».
09.35 «Цэнтральны рэгіён».
10.05 «Аўтапанарама».
10.40 «Званая вячэра».
11.35 «Сямейныя драмы».
12.35 «Не хлусі мне!».
13.50 «Спяваючыя гарады». Дзённік. Фінал.
13.55 Фільм «Чалавек-аркестр» (Францыя).
15.35 «Татальны распродаж».
16.50 «Следакі».
17.20 «Меншчына».
17.30 «Званая вячэра».
18.30 «Нам і не снілася».
20.00 «Сталічныя падрабязнасці».
20.10 «СТБ спорт».
20.15 «Спяваючыя гарады». Дзённік. Фінал.
20.20 Фільм «Ванька Грозны» (Расія, 2008 г.).
22.15 «Глядзець усім!».
22.55 «СТБ спорт».
23.00 «Гарачы лёд».
23.20 «Сардэчна паскардзіцца».
23.40 «Сакрэтныя тэрыторыі».
00.30 «Меч». Серыял.

07.00 Раніца.
09.00 Тэлебарометр.
09.05 Меладраматычны серыял «Сашка».
10.10 Беларуская кухня.
10.45 Вострасюжэтны дэтэктыў «Асабістыя матывы» (Расія).
11.45 Камедыя «Вялікі Бак Ховард» (ЗША).
13.25 Пазнавальна-забаўляльная праграма «Разбуральнікі міфаў» (ЗША).
14.30 Вышэй за дах.
15.05 Камедыйны серыял «Універ» (Расія).
15.40 Рэпарцёр.
16.30 Хачу ў тэлевізар.
16.35 Меладраматычны серыял «Сашка».
17.45 Камедыйны серыял «Таксі» (Украіна).
18.45, 22.10 Камедыйны серыял «Універ».
19.55 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. «Зеніт» (Расія) - «Бенфіка» (Партугалія). Прамая трансляцыя.
22.00 Спортлато 5 з 36.
22.05 Кено.
22.40 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. «Арсенал» (Англія) - «Барусія Дортмунд» (Германія). Прамая трансляцыя.
00.45 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. Агляд дня.
01.50 Тэлебарометр.

07.15 «Дабраранак».
07.45 «Хачу ўсё ведаць!» Навукова-папулярны відэачасопіс для дзяцей.
08.00 «Калейдаскоп».
08.10 «Музычны скарб Беларусі».
08.20 «Чужая радня». Меладрама (СССР, 1955 г.).
09.50 «Дыя@блог». «Пра мову».
10.15 «Дзікае паляванне караля Стаха». Містычная драма. 1-я і 2-я серыі (СССР, 1979 г.).
12.25 «Святло далёкай зоркі». Памяці кампазітара Юрыя Семянякі.
12.50 «Калейдаскоп».
13.00 «Музычны скарб Беларусі».
13.05 «Музеі Беларусі». Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы.
13.35 «Наперад у мінулае».
14.00 «Паром». Кароткаметражны фільм па матывах апавядання Уладзіміра Караткевіча «Паром на бурнай рацэ» (СССР, 1988 г.).
14.40 «Дар'я Домрачава. Прадстаўляючы Беларусь». Дакументальны фільм.
15.30 «Запаведнай сцежкай». Заказнік «Асвейскі».
15.55 «Кніга лёсаў. Зямля маіх залатых бяроз». Мастак Анатоль Бараноўскі.
16.25 «Навукаманія». Перспектывы беларускай навукі XXI стагоддзя.
16.50 «Тры талеры». Прыгодніцкі фільм. 3-я серыя (Беларусь, 2005 г.).
17.40 «Дыя@блог». «Пра мову».
18.10 «Прэзідэнцкі аркестр Рэспублікі Беларусь збірае сяброў». Канцэрт.
19.20 «Калейдаскоп».
19.30 «Музычны скарб Беларусі».
19.40 «Сто радасцяў, ці Кніга вялікіх адкрыццяў». Драма (СССР, 1981 г.).
20.45 Калыханка.
21.10 «Лятучая мыш». Музычная камедыя. 1-я серыя (СССР, 1978 г.).
22.15 «Дыя@блог». «Пра прыгожае».
22.40 «Лятучая мыш». Музычная камедыя. 2-я серыя (СССР, 1978 г.).
23.50 «Святло далёкай зоркі». Памяці кампазітара Юрыя Семянякі.
00.15 «Калейдаскоп».

07.00 PRO спорт. Навіны.
08.00 Спорт-кадр.
08.30 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. Агляд.
09.30 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. БАТЭ (Беларусь) - «Порту» (Партугалія).
11.20 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. ЦСКА (Расія) - «Рома» (Італія).
13.10 Футбол. Чэмпіянат Беларусі. «Шахцёр Салігорск» - «Тарпеда-БелАЗ» (Жодзіна).
14.55 Козел пра футбол.
15.10 Хакей. Чэмпіянат Беларусі. «Юнацтва» (Мінск) - «Металург» (Жлобін).
17.05 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. «Манчэстар Сіці» (Англія) - «Баварыя» (Германія).
18.55 Баскетбол. Еўрачэлендж. «Цмокі-Мінск» (Беларусь) - «Ушак» (Турцыя). Прамая трансляцыя.
20.45 Хакей. КХЛ. СКА (Санкт-Пецярбург) - «Дынама» (Мінск).
22.35 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. Онлайн дня.
00.45 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. «Зеніт» (Расія) - «Бенфіка» (Партугалія).

БЕЛСАТ tv BELSAT

07.00, 08.00, 08.50, 12.35, 13.35, 14.25, 23.40 Інфармацыйна-публіцыстычны блок.
07.30, 13.05 Рэпартэр.
08.30, 14.05 Аб'ектыў.
10.15 Два на два (тэледыскусія): Андрэй Паратнікаў і Аляксандр Алесін.
10.45 Без рэтушы: «Афрыканская чума», рэпартаж, 2013 г., Беларусь.
11.00 «Ранча», серыял.
11.50, 17.15 Беларусы ў Польшчы.
12.10, 17.30 Кулінарныя падарожжы Робэрта Макловіча.
15.50 Два на два (тэледыскусія): Андрэй Паратнікаў і Аляксандр Алесін.
16.20 Без рэтушы: «Афрыканская чума», рэпартаж, 2013 г., Беларусь.
16.40 «Генерал нясконачанай вайны», дак. фільм, 2009 г., Беларусь.
17.55 Зоры не спяць: Павел Харланчук.
18.30, 19.30 Навіны.
18.40, 20.10 Агляд медыяў.
18.45 Каментар эксперта.
18.50 Стыль.
18.55 Асабісты капітал.
19.15 Гісторыя пад знакам Пагоні (спазнавальная праграма): Дамінік Геранім Радзівіл.
19.35 Свет.
19.50 Агляд падзеяў культуры.
20.00, 20.30 Навіны.
20.15, 20.35 Гарачы каментар.
20.50 Сальда (эканамічная праграма).
21.00 Аб'ектыў (галоўнае выданне).
21.25 Размова У. Мацкевіча / М. Жбанкова / С. Калінкінай.
21.45 Маю правы (юрыдычная праграма).
22.05 Чорным па белым (культурніцкая праграма): Найстаражытнейшая прафесія.
22.35 «Лонданцы II», серыял.
23.15 Эксперт (сатырычная праграма).
00.10 Асабісты капітал (эканамічная праграма).
00.30 Гісторыя пад знакам Пагоні (спазнавальная праграма): Дамінік Геранім Радзівіл.
00.40 Інфармацыйна-публіцыстычны блок.
01.10 Аб'ектыў.

27 ЛІСТАПАДА, ЧАЦВЕР

06.00, 07.20, 08.15 Добрай раніцы, Беларусь!
07.00, 08.00 (з сурдаперакладам), 09.00, 12.00, 15.00, 19.00, 00.55 Навіны.
07.05, 08.05 Навіны эканомікі.
07.10, 08.10 Зона Х.
09.10 Дэтэктыўны серыял «След» (Расія).
11.00, 13.00, 16.00 90 секунд.
11.05 Сямейная сага «Зроблена ў СССР» .
12.10 Серыял «Сямейныя меладрамы-2» .
13.05 Дзень у вялікім горадзе.
14.00 Меладраматычны серыял «Ластаўчына гнязд» (Расія). 1-я серыя.
15.15, 18.40 Навіны рэгіёну.
15.25 Камедыйны серыял «Сваты-3».
16.40 Серыял «Сямейныя меладрамы-2» .
17.30 Беларуская часіна.
19.20 Сфера інтарэсаў.
19.40, 00.20 «Зона Х». Крымінальныя навіны.
20.00 Сямейная сага «Зроблена ў СССР» .
21.00 Панарама.
21.45 Дэтэктыўны серыял «След» (Расія).
23.45 Вечар цяжкага дня.
00.35 Сфера інтарэсаў.
01.15 Дзень спорту.
01.25 Камедыйны серыял «Сваты-3».

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30, 23.10 Нашы навіны.
06.05 АНТ прадстаўляе. «Наша раніца».
09.05 «Жыць здарова!».
10.25 «Кантрольная закупка».
11.05, 13.05, 16.10, 18.15, 21.00 Навіны спорту.
11.10 «Фазэнда».
11.50 «Модны прысуд».
13.10 «Мужчынскае / Жаночае».
14.15 «Сам-насам з усімі».
15.15 «Час пакажа».
16.15 «Час пакажа».
16.50 «Давай пажэнімся!».
18.20 Серыял «Зайцаў + 1».
18.50 «Хай кажуць».
20.00 Час.
21.05 «Цудатворца». Тэлесерыял.
23.10 «На ноч гледзячы».
00.10 «Ежа, дарога, рок-н-рол».
01.00 Начныя навіны.

06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзіны».
06.10 «Меншчына».
06.20 «Раніца. Студыя добрага настрою».
07.40 «СТБ спорт».
07.45 «Раніца. Студыя добрага настрою».
09.00 «Спяваючыя гарады». Дзённік. Фінал.
09.05 «Прыгоды дылетанта».
09.40 «Гарачы лёд».
10.05 «Сардэчна паскардзіцца».
10.40 «Званая вячэра».
11.35 «Сямейныя драмы».
12.35 «Не хлусі мне!».
13.50 «Спяваючыя гарады». Дзённік. Фінал.
13.55 Фільм «Ванька Грозны» (Расія, 2008 г.).
15.50 «Дарагая перадача».
16.50 «Следакі».
17.20 «Меншчына».
17.30 «Званая вячэра».
18.30 «Нам і не снілася».
20.00 «Сталічныя падрабязнасці».
20.10 «СТБ спорт».
20.15 «Спяваючыя гарады». Дзённік. Фінал.
20.20 Фільм «Монстры» (Вялікабрытанія).
22.10 «Глядзець усім!».
22.55 «СТБ спорт».
23.00 «Таямніцы свету з Ганнай Чапман».
00.00 «Аўтапанарама».
00.20 «Меч». Серыял.

07.00 Раніца.
09.00 Тэлебарометр.
09.05 Меладраматычны серыял «Сашка».
10.10 Беларуская кухня.
10.45 Ваенна-прыгодніцкі серыял «Сакрэтны фарватэр» (СССР). 1-я і 2-я серыі.
13.10 Пазнавальна-забаўляльная праграма «Разбуральнікі міфаў» (ЗША).
14.05 Камедыйны серыял «Універ» (Расія).
15.50 «Перазагрузка». Маладзёжнае ток-шоў.
16.35 Меладраматычны серыял «Сашка» .
17.45 Камедыйны серыял «Таксі» (Украіна).
18.45 Камедыйны серыял «Універ» (Расія).
20.55 Футбол. Ліга Еўропы УЕФА. «Дынама-Мінск» (Беларусь) - ПАОК (Грэцыя). Прамая трансляцыя. У перапынку: 21.45 «Кено».
23.00 Футбол. Ліга Еўропы УЕФА. «Інтэр» (Італія) - «Днепр» (Украіна). Прамая трансляцыя.
01.00 Тэлебарометр.
01.05 Камедыйны серыял «Таксі» (Украіна).

07.15 «Дабраранак».
07.45 «Хачу ўсё ведаць!» Навукова-папулярны відэачасопіс для дзяцей.
08.00 «Калейдаскоп».
08.10 «Музычны скарб Беларусі».
08.15 «Сто радасцяў, ці Кніга вялікіх адкрыццяў». Драма (СССР, 1981 г.).
09.20 «Дыя@блог». «Пра прыгожае».
09.45 «Лятучая мыш». Музычная камедыя. 1-я і 2-я серыі (СССР, 1978 г.).
12.00 «Святло далёкай зоркі». Памяці рэжысёра і кінааператара Іосіфа Вейняровіча.
12.25 «Калейдаскоп».
12.35 «Музычны скарб Беларусі».
12.40 «Радзівілы Нясвіжа». Дакументальны фільм пра дынастыю Радзівілаў XVI стагоддзя і іх нашчадках.
13.10 «Ты - мая мелодыя». Канцэрт Уладзіміра Александровіча.
14.45 «Наперад у мінулае».
15.10 «Я кахаю цябе...» Вершы Н. Мацяш.
15.25 «Палацы Крамля». Дакументальны серыял. Фільм 1-ы - 4-ы.
17.00 «Тры талеры». Прыгодніцкі фільм. 4-я серыя, заключная (Беларусь, 2005 г.).
17.50 «Дыя@блог». «Пра прыгожае».
18.20 «Размаўляем па-беларуску». Тэлевіктарына.
18.45 «Сіла веры».
19.10 «Калейдаскоп».
19.20 «Музычны скарб Беларусі».
19.30 «Сны». Сатырычная камедыя (Расія).
20.45 Калыханка.
21.15 «Два гусары». Драма. 1-я серыя (СССР, 1984 г.).
22.15 «Дыя@блог». «Пра вечнае».
22.40 «Два гусары». Драма. 2-я серыя (СССР, 1984 г.).
23.45 «Святло далёкай зоркі». Памяці рэжысёра і кінааператара Іосіфа Вейняровіча.
00.10 «Калейдаскоп».

07.00 PRO спорт. Навіны.
08.00 Баскетбол. Еўрачэлендж. «Цмокі-Мінск» (Беларусь) - «Ушак» (Турцыя).
09.40 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. Агляд дня.
10.45 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. «Зеніт» (Расія) - «Бенфіка» (Партугалія).
12.35 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. «Арсенал» (Англія) - «Барусія» (Дортмунд, Германія).
14.30 Хакей. Чэмпіянат Беларусі. «ХК Гомель» - «Шахцёр» (Салігорск).
16.25 Турнір па грэка-рымскай барацьбе памяці Караваева.
18.30 Хакей. КХЛ. «Медвешчак» (Харватыя) - «Дынама» (Мінск).
20.25 Авертайм.
20.55 Футбол. Ліга Еўропы УЕФА. Вольфсбург (Германія) - Эвертан (Англія). Прамая трансляцыя.
23.00 Футбол. Ліга Еўропы УЕФА. «Вільярэал» (Іспанія) - «Барусія» (Менхенгладбах, Германія). Прамая трансляцыя.

БЕЛСАТ tv BELSAT

07.00, 08.00, 08.50, 12.30, 13.30, 14.20 Інфармацыйна-публіцыстычны блок.
07.25 Асабісты капітал.
07.45 Гісторыя пад знакам Пагоні (спазнавальная праграма): Дамінік Геранім Радзівіл.
08.30 Аб'ектыў.
10.15 Маю правы (юрыдычная праграма).
10.35 Чорным па белым.
11.00 «Лонданцы II», серыял.
11.45 Гісторыя пад знакам Пагоні (спазнавальная праграма): Францішак Багушэвіч.
11.55 «Генерал нясконачанай вайны», дак. фільм, 2009 г., Беларусь.
13.00 Асабісты капітал.
13.20 Гісторыя пад знакам Пагоні (спазнавальная праграма): Дамінік Геранім Радзівіл.
14.00 Аб'ектыў.
15.45 Маю правы (юрыдычная праграма).
16.10 Чорным па белым.
16.35 «Ранча», серыял.
17.25 «Лонданцы II», серыял.
18.10 Без рэтушы: «Афрыканская чума», рэпартаж, 2013 г., Беларусь.
18.30 Навіны.
18.40 Агляд медыяў.
18.45 Каментар эксперта.
18.50 Профіль пакалення.
18.55 Два на два (тэледыскусія): Андрэй Паратнікаў і Аляксандр Алесін.
19.30 Навіны.
19.35 Свет.
19.50 Агляд падзеяў культуры.
20.00 Навіны.
20.10 Агляд медыяў.
20.15 Гарачы каментар.
20.30 Навіны.
20.35 Гарачы каментар.
20.50 Сальда (эканамічная праграма).
21.00 Аб'ектыў (галоўнае выданне).
21.25 Размова У. Мацкевіча / М. Жбанкова / С. Калінкінай.
21.45 Рэпартэр.
22.10 Відзьмо-невідзьмо.
22.40 «Рэп па-арабску», дак. фільм, 2011 г., Канада.
23.30 Невядомая Беларусь: «Слуцкі збройны чын», дак. фільм, 2008 г., Беларусь.
00.05 Інфармацыйна-публіцыстычны блок.
00.35 Два на два (тэледыскусія): Андрэй Паратнікаў і Аляксандр Алесін.
01.05 Інфармацыйна-публіцыстычны блок.
01.35 Аб'ектыў.
01.55 Інфармацыйна-публіцыстычны блок.
03.20 Рэпартэр.
03.50 Відзьмо-невідзьмо.

TV

28 ЛІСТАПАДА, ПЯТНІЦА

1 (Беларусь)

06.00, 07.20, 08.15 Добрай раніцы, Беларусь!
07.00, 08.00 (з сурдаперакладам), 09.00, 12.00, 15.00, 19.00, 00.10 Навіны.
07.05, 08.05 Навіны эканомікі.
07.10, 08.10 Зона Х.
08.50 Слова Мітрапаліта Паўла.
09.10 Дэтэктыўны серыял «След» (Расія).
11.00, 13.00, 16.00 90 секунд.
11.05 Сямейная сага «Зроблена ў СССР» (Расія).
12.10 Серыял «Сямейныя меладрамы-2».
13.05 Дзень у вялікім горадзе.
14.00 Меладраматычны серыял «Ластаўчына гняздо» (Расія). 2-я серыя.
15.15, 18.40 Навіны рэгіёну.
15.25 Камедыйны серыял «Сваты-3».
16.35 Серыял «Сямейныя меладрамы-2» (Украіна). Заключная серыя.
17.25 «Terra incognita». Беларусь невядомая.
17.55 Нашы.
18.10 Тэлефільм цыклу «Вялікі рэпартаж».
19.20 «Зона Х». Вынікі тыдня.
19.55 Сямейная сага «Зроблена ў СССР» (Расія).
21.00 Панарама.
21.45 Прыгодніцкі баявік «Анёлы Чарлі» (ЗША-Германія).
23.40 «Беларусь у развіцці». Цыкл дакументальных фільмаў.
00.25 Дзень спорту.
00.40 Камедыйны серыял «Сваты-3».

НТ

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30, 23.10 Нашы навіны.
06.05 АНТ прадстаўляе. «Наша раніца».
09.05 «Жыць здорава!».
10.25 «Кантрольная закупка».
11.05 Навіны спорту.
11.10 «Фазэнда».
11.50 «Модны прысуд».
13.05 Навіны спорту.
13.10 «Мужчынскае / Жаночае».
14.10 «Вучыцца жыць».
14.40 «Час пакажа».
16.10 Навіны спорту.
16.15 «Рыжы сабака». Мастацкі фільм.
18.15 Навіны спорту.
18.20 Чакай мяне Беларусь.
18.55 «Поле цудаў».
20.00 Час.
21.00 Навіны спорту.
21.05 «Чорна-белае».
22.10 Голас.
00.15 «Вячэрні Мінск».
01.20 Начныя навіны.

СТВ

06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзіны».
06.10 «Мінштчына».
06.20 «Раніца. Студыя добрага настрою».
07.40 «СТБ спорт».
07.45 «Раніца. Студыя добрага настрою».
09.00 «Сляваючыя гарады». Дзённік. Фінал.
09.05 «Добры дзень, доктар».
09.40 «Далёкія сваякі».
10.05 «Аўтапанарама».
10.40 «Званая вячэра».
11.35 «Сямейныя драмы».
12.35 «Не хлусі мне!».
13.50 «Сляваючыя гарады». Дзённік. Фінал.
13.55 Фільм «Монстры» (Вялікабрытанія, 2010 г.).
15.45 «Дарагая перадача».
16.50 «Следакі».
17.20 «Мінштчына».
17.30 «Званая вячэра».
18.35 «Такі лёс».
20.00 «Сталічныя падрабязнасці».
20.10 «СТБ спорт».
20.15 «Сляваючыя гарады». Дзённік. Фінал.
20.20 Фільм «Вайна прыгажунь» (Францыя, 2008 г.).
22.05 «Глядзець усім!».
22.55 «СТБ спорт».
23.00 СТБ прадстаўляе: вячэрні шоў «На тым жа месцы ў той жа час».
00.15 «Вялікая гульня». Покер.
01.00 Фільм «Пункт прызначэння-3» (Германія - ЗША - Канада, 2006 г.).

2 (Беларусь)

07.00 Раніца.
09.00 Тэлебарометр.
09.05 Меладраматычны серыял «Сашка».
10.10 Капейка ў капейку.
10.45 Ваенна-прыгодніцкі серыял «Сакрэтны фарватар» (СССР). 3. і 4-я серыі.
13.15 «Турыст».
14.05 Камедыйны серыял «Універ» (Расія).
16.10 Вось дык так!
16.45 Меладраматычны серыял «Сашка».
17.55 Камедыйны серыял «Таксі» (Украіна).
18.55 Крымінальны баявік «Перавозчык-2» (Францыя - ЗША).
20.35 Кіпень.
20.55 Цела чалавека.
21.25 Кено.
21.30 Тэлебарометр.
21.35 «Бітва экстрасэнсаў». Містычнае рэаліці-шоў (Расія).
23.10 Рэпарцёр.
00.05 Меладрама «Жорсткія гульні» (ЗША).

3 (Беларусь)

07.15 «Дабраранак».
07.45 «Хачу ўсё ведаць!» Навукова-папулярны відэачасопіс для дзяцей.
08.00 «Калейдаскоп».
08.10 «Музычны скарб Беларусі».
08.20 «Сны». Сатырычная камедыя (Расія, 1993 г.).
09.30 «Дыя@блог». «Пра вечнае».
10.00 «Два гусары». Драма. 1-я і 2-я серыі (СССР, 1984 г.).
12.05 «Святло далёкай зоркі». Памяці народнага пісьменніка Беларусі Міхася Лынькова.
12.30 «Персона». Максім Аверын. Часткі 1-я і 2-я.
13.00 «Калейдаскоп».
13.10 «Музычны скарб Беларусі».
13.20 «Сіла веры».
13.45 Мультфільм. «Канёк-Гарбунок».
14.55 «Аўтограф». «Сваяк сваяка бачыць здалёк». Фолк-мадэрн гурт «Сваякі».
15.25 «Музеі Беларусі». Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы.
15.55 «Нябачаны край». Драма (Беларусь).
16.55 «Дыя@блог». «Пра вечнае».
17.20 «Благо твори». Дакументальны фільм пра адраджэнне святыні Беларусі - крыжа Еўфрасінні Полацкай майстрам Мікалаем Кузьмічом.
18.05 Джазавыя вечары ў філармоніі. Трыа Артура Дуткевіча (Польшча).
19.15 «Калейдаскоп».
19.25 «Музычны скарб Беларусі».
19.30 «Дэзерцір». Вострасюжэтны фільм (Расія, Малдова, Балгарыя, 1997 г.).
20.45 Калыханка.
21.05 «Новы кінатэатр «Парадзіза». Драма (Італія, Францыя, 1988 г.).
23.00 «Камертон». Ніна Ананіашвілі.
23.30 «Калейдаскоп».

5 (Беларусь)

07.00 PRO спорт. Навіны.
08.00 Футбол. Ліга Еўропы УЕФА. «Інтэр» (Італія) - «Днепр» (Днепрапятроўск, Украіна).
09.45 Футбол. Ліга Еўропы УЕФА. «Дынама» (Мінск, Беларусь) - ПАОК (Грэцыя).
11.35 Авертайм.
12.00 Футбол. Ліга Еўропы УЕФА. «Вільярэал» (Іспанія) - «Барусія» (Менхенгладбах, Германія).
13.50 Футбол. Ліга Еўропы УЕФА. «Вольфсбург» (Германія) - «Эвертан» (Англія).
15.35 Гандбол. Ліга чэмпіёнаў. «Заграб» (Харватыя) - БГК ім. Мяшкова (Беларусь).
17.00 Еўрапейскі покерны тур.
17.55 Свет англійскай прэм'ер-лігі.
18.25 Хакей. Чэмпіянат Беларусі. «Хімік-СКА» (Наваполацк) - «Юнацтва» (Мінск). Прамая трансляцыя.
20.40 Футбол. Ліга Еўропы УЕФА. Агляд тура.
21.40 Піт-стоп.
22.10 Фактар сілы.
22.40 Змешаныя адзінаборствы. «Mix Fight. Новыя гарызонты». Суперфінал.

БЕЛСАТ

07.00 Інфармацыйна-публіцыстычны блок.
07.25 Два на два (тэледыскусія): Андрэй Паратнікаў і Аляксандр Алесін.
08.00, 08.45, 12.30, 14.15, 00.45, 01.45 Інфармацыйна-публіцыстычны блок.
08.25 Аб'ектыў.
10.10 Рэпартэр.
10.40 Відзьмо-невідзьмо.
11.05 Невядомая Беларусь: «Слуцкі збройны чын», дак. фільм, 2008 г., Беларусь.
11.35 «Рэп па-арабску», дак. фільм, 2011 г., Канада.
12.55 Два на два (тэледыскусія): Андрэй Паратнікаў і Аляксандр Алесін.
13.30 Інфармацыйна-публіцыстычны блок.
13.55 Аб'ектыў.
15.45 Рэпартэр.
16.10 Відзьмо-невідзьмо.
16.35 Невядомая Беларусь: «Слуцкі збройны чын», дак. фільм, 2008 г., Беларусь.
17.10 «Рэп па-арабску», дак. фільм, 2011 г., Канада.
18.00 Чорным па белым.
18.30 Навіны.
18.40 Агляд медыяў.
18.45 Каментар эксперта.
18.55 Маю права (юрыдычная праграма).
19.15 Моўнік (лінгвістычная праграма): Ці зрабіўся шніцаль смачнейшым?
19.30 Навіны.
19.35 Свет.
19.50 Агляд падзеяў культуры.
20.00 Навіны.
20.10 Агляд медыяў.
20.15 Гарачы каментар.
20.30 Навіны.
20.35 Гарачы каментар.
20.50 Дэвайс.
21.00 Аб'ектыў (галоўнае выданне).
21.25 Размова У. Мацкевіча / М. Жбанкова / С. Калінкінай.
21.45 ПраСвет.
22.20 «Жанчыны для кліента», дак. Фільм, 2012 г., Чылі.
23.15 «Зух», камедыя, 1999 г., Польшча.
01.10 Маю права (юрыдычная праграма).
01.35 Моўнік (лінгвістычная праграма): Ці зрабіўся шніцаль смачнейшым?
02.15 Аб'ектыў.
02.35 Інфармацыйна-публіцыстычны блок.
04.00 ПраСвет (інфармацыйна-публіцыстычная праграма).

29 ЛІСТАПАДА, СУБОТА

1 (Беларусь)

06.55 Існасць.
07.20 Меладрама «Павуцінка бабінага лета» (Расія).
09.00, 12.00, 15.00 Навіны.
09.10 Клуб рэдактараў.
09.50 Камедыйны серыял «Байкі Міцяя».
10.55 «Пра ежу!» Кулінарны майстар-клас.
11.30 Кулінарная дыпламатыя.
12.10 Гісторыі рамонту.
12.45 «Здароўе». Ток-шоў.
13.25 БеларусьLIFE.
13.55 Дакументальны цыкл «Зорнае жыццё».
15.15 Навіны рэгіёну.
15.30 «Беларусь у развіцці». Цыкл дакументальных фільмаў.
16.05 «Вялікая розніца». Парадыйнае шоў.
17.15 Меладрама «Нялюбы» (Расія). 1-я - 4-я серыі.
21.00 Панарама.
21.40 Меладрама «Чортава кола» (Расія).
23.15 Камедыйны серыял «Байкі Міцяя» (Украіна).
00.25 Дзень спорту.
00.35 «Вялікая розніца». Парадыйнае шоў.

НТ

07.00 АНТ прадстаўляе. «Суботняя раніца».
08.00, 09.00 Нашы навіны.
09.05 «Смешарыкі».
09.20 «Здароўе».
10.25 «Смак».
11.05 «Ідэальны рамонт».
12.05 «Разумніцы і разумнікі».
12.50 «Бацькоў у школу!».
13.45 «У наш час».
15.15 Насмяшы коміка.
16.00 Нашы навіны.
16.15 Навіны спорту.
16.20 «Вялікія гонкі».
17.45 «100 мільёнаў».
18.45 Нацыянальная музычная прэмія «Ліра».
20.30 Нашы навіны.
21.00 Навіны спорту.
21.05 «Сёння ўвечары».
22.50 Што? Дзе? Калі?.
00.05 «Паляўнічы». Мастацкі фільм.

СТВ

06.25 «Студэнты-2». Серыял.
07.20 Фільм «Вайна прыгажунь» (Францыя, 2008 г.).
09.00 «Сляваючыя гарады». Дзённік. Фінал.
09.05 «Чыстая праца».
10.00 «Іншая краіна».
10.35 «Гэта мой дом».
11.10 «Дарагая перадача».
11.30 «Мінск і мінчане».
12.05 «Прыгоды дылетанта».
12.40 «Сакрэтныя тэрыторыі».
13.40 «Сляваючыя гарады». Дзённік. Фінал.
13.45 Фільм «Дайце кнігу скаргаў» (СССР, 1965 г.).
15.30 «Ваенная таямніца».
16.30 «24 гадзіны».
16.45 «Наша справа».
17.00 «Вялікі горад».
17.35 «Ежа багоў».
18.25 СТБ прадстаўляе: інтэлект-шоу «Разумней не прыдумаеш".
19.30 «24 гадзіны».
20.00 «СТБ спорт».
20.10 «Сляваючыя гарады». Фінал.
22.40 «Глядзець усім!».
23.20 «Зорны рынг. Бітва хітоў».
00.35 Фільм «Пункт прызначэння-4» (ЗША, 2009 г.).

2 (Беларусь)

06.55 Мастацкі фільм «Там, на невядомых дарожках ...» (СССР).
08.05 Толькі для дарослых.
08.25 Прыгодніцкі мультсерыял «Аватар. Легенда пра Аангу» (ЗША).
09.45 Беларуская кухня.
10.20 Тэлебарометр.
10.25 Серыял «Універ. Новы інтэрнат».
12.05 Капейка ў капейку.
12.40 «Бітва экстрасэнсаў». Містычнае рэаліці-шоў (Расія).
14.15 Вось дык так!
14.50 Прыгодніцкі серыял «Бафі - знішчальніца вампіраў» (ЗША).
17.20 «Comedy woman». Гумарыстычная шоу-праграма (Расія).
18.25 Ікра.
19.15 Ваша лата.
19.55 Латарэя «Пяцёрачка».
20.05 «Сустрэча з ...».
20.40 Кіпень.
21.00 Кено.
21.05 Тэлебарометр.
21.10 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. Відэачасопіс.
21.40 Серыял «Універ. Новы інтэрнат».
23.20 Крымінальны баявік «Перавозчык-2» (Францыя - ЗША).
00.45 Футбол. Ліга Еўропы УЕФА. Агляд тура.

3 (Беларусь)

08.00 «Калейдаскоп».
08.10 «Музычны скарб Беларусі».
08.15 «Таямніца душы». Храм - помнік першай сусветнай вайны.
08.40 «Дэзерцір». Вострасюжэтны фільм (Расія, Малдова, Балгарыя, 1997 г.).
09.55 «Камертон». Ніна Ананіашвілі.
10.20 «Жыццё з кіно. Народны артыст СССР Рэгімантас Адамайтыс».
10.45 «Усходні калідор». Ваенная драма (СССР, 1966 г.).
12.25 «Размаўляем па-беларуску». Тэлевіктарына.
12.50 «Калейдаскоп».
13.00 «Музычны скарб Беларусі».
13.10 «Людзі і манекены». Мініяцюры, інтэрмедыі і маналогі ў выкананні Аркадзя Райкіна і яго трупы. 3-я серыя (СССР, 1974 г.).
14.10 «Ульзана». Вестэрн (Германія, Румынія, СССР, 1973 г.).
15.35 «Калейдаскоп».
15.45 «Музычны скарб Беларусі».
15.55 «Музеі Беларусі». Мастацкая галерэя Міхаіла Савіцкага.
16.20 «Свет прыроды». Маленькі зімовы сюжэт.
16.35 Канцэрт Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Рэспублікі Беларусь імя Г.І.Цітовіча.
17.45 «Дыя@блог P.S.».
18.10 Серыял . «Робін з Шэрвуда». 17-я -19-я серыі (Вялікабрытанія, 1984-1986 гг.).
20.45 Калыханка.
21.10 «Павуцінне хлусні». Крымінальная драма (ЗША, 1999 г.).
23.20 «Кінарэжысёр Барыс Сцяпанаў». Фільм-партрэт. Дакументальны фільм.
23.45 «Калейдаскоп».

5 (Беларусь)

08.00 PRO спорт. Навіны.
09.00 Футбол. Ліга Еўропы УЕФА. Агляд тура.
09.55 Хакей. Чэмпіянат Беларусі. «Хімік-СКА» (Наваполацк) - «Юнацтва» (Мінск).
11.50 Піт-стоп.
12.15 Свет англійскай прэм'ер-лігі.
12.45 Фактар сілы.
13.10 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. БАТЭ (Беларусь) - «Порту» (Партугалія).
15.00 Еўрапейскі покерны тур.
15.55 Гандбол. Ліга чэмпіёнаў. Прамая трансляцыя.
17.30 Хакей. КХЛ. «Дынама» (Мінск, Беларусь) - «Медвешчак» (Харватыя).
19.50 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. Відэачасопіс.
20.25 Футбол. Чэмпіянат Англіі. «Сандэрлэнд» - «Чэлсі». Прамая трансляцыя.
22.25 Футбол. Чэмпіянат Англіі. «Вэст Бромвіч» - «Арсенал».
00.20 Футбол. Чэмпіянат Англіі. «Манчэстар Юнайтэд» - «Хал Сіці».

БЕЛСАТ

07.00 Інфармацыйна-публіцыстычны блок.
07.25 Маю права (юрыдычная праграма).
07.45 Моўнік (лінгвістычная праграма): Ці зрабіўся шніцаль смачнейшым?.
08.00 Інфармацыйна-публіцыстычны блок.
08.30 Аб'ектыў.
08.50 Інфармацыйна-публіцыстычны блок.
10.15 ПраСвет (інфармацыйна-публіцыстычная праграма).
10.50 Казкі для дзетак: «Мядзведзік Фантазік», «Польскія казкі і паданні».
11.35 «Лонданцы II», серыял.
12.15 «Час гонару», серыял.
13.05 Без рэтушы: «Афрыканская чума», рэпартаж, 2013 г., Беларусь.
13.20 Два на два (тэледыскусія): Андрэй Паратнікаў і Аляксандр Алесін.
13.50 МакраФон: «Маё мястэчка»: рок-імпрэза.
14.15 Асабісты капітал (эканамічная праграма).
14.35 ПраСвет (інфармацыйна-публіцыстычная праграма).
15.15 «Зух», камедыя, 1999 г., Польшча.
16.40 Моўнік (лінгвістычная праграма): Што такое руская мова ВКЛ?.
16.50 Рэпартэр (інфармацыйна-публіцыстычная праграма).
17.20 Над Нёманам (тэлечасопіс).
17.35 «Рэп па-арабску», дак. фільм, 2011 г., Канада.
18.30 «Mad Men. Утрапёныя-II», серыял.
19.15 «Жанчыны для кліента», дак. фільм, 2012 г., Чылі.
20.10 Форум (ток-шоу): Незалежнасць – гэта..
21.00 Аб'ектыў (галоўнае выданне).
21.10 Зона «Свабоды» (аналітычная праграма).
21.45 Суботні сеанс: «Стадыён бяздомных», трагікамедыя, 2008 г., Польшча.
23.45 Відзьмо-невідзьмо (інфармацыйна-забаўляльны агляд).
00.15 Зоры не спяць (культурніцкая праграма): Павел Харланчук.
00.45 Аб'ектыў.
01.00 ПраСвет (інфармацыйна-публіцыстычная праграма).

TV

30 ЛІСТАПАДА, НЯДЗЕЛЯ

Беларусь 1

05.50 Меладрама «Нялюбы» (Расія). 1-я - 4-я серы.
09.00, 12.00, 15.00 Навіны.
09.10 Арсенал.
09.40 Камедыйны серыял «Байкі Міцяя» (Украіна).
10.50 «Пра ежу!» Кулінарны майстар-клас.
11.25 XXL WOMAN TV. Жаночы часопіс.
12.10 Навіны. Цэнтральны рэгіён.
12.35 «Зона Х». Вынікі тыдня.
13.05 Таямніцы следства.
13.40 Каробка перадач.
14.15 Каб усё так geely!
14.50, 22.15 Вялікае тэлебачанне.
15.15 Твой горад.
15.30 Вакол планеты.
16.20 Тэлефільм АТН цыклу «Вялікі рэпартаж».
16.55 Я магу!
17.15 Меладрама «Канапа для самотнага мужчыны» (Расія). 1-я - 2-я серыі.
21.00 Галоўны эфір.
21.55 Навіны надвор'я.
22.25 Меладрама «Павуцінка бабінага лета» (Расія).
00.20 Камедыйны серыял «Байкі Міцяя» (Украіна).

АНТ

07.00 АНТ прадстаўляе. «Нядзельная раніца».
08.00, 09.00 Нашы навіны.
09.05 Нядзельная пропаведзь (з субтытрамі).
09.20 «Смешарыкі. Пін-код».
09.35 «Шалапутныя нататкі».
09.55 «Пакуль усе дома».
10.40 «Фазэнда».
11.10 АНТ прадстаўляе: Шоу-гульня «ТБ-таксі».
11.35 «Брэйн-рынг».
12.40 «Замарожаны». Мастацкі фільм.
14.15 «Я люблю Беларусь».
15.25 «Здабытак рэспублікі».
16.00 Нашы навіны.
16.15 Навіны спорту.
16.20 «Здабытак рэспублікі».
17.50 КВЗ-2014. Кубак мэра Масквы.
20.00 Контуры.
21.05 «Ледніковы перыяд».
23.50 «Курьер з» Раю «. Мастацкі фільм.

СТВ

06.00 «Студэнты-2». Серыял.
07.40 Тэлечасопіс «Аўтапанарама».
08.10 Фільм «Укол парасонам» (Францыя, 1980 г.).
10.00 «Вялікі сняданак».
10.40 «Тэрыторыя памылак».
12.30 «Добры дзень, доктар».
13.05 «Таямніцы свету з Ганнай Чапман».
14.10 Фільм «Мачыха» (СССР, 1973 г.).
16.00 «Цэнтральны рэгіён».
16.30 «24 гадзіны».
16.50 Канцэрт Міхаіла Задорнава.
17.45 Тэлечасопіс «Аўтапанарама».
18.15 СТБ прадстаўляе: вячэрні шоў «На тым жа месцы ў той жа час».
19.30 «Тыдзень». Інфармацыйна-аналітычная праграма.
20.40 Фільм «Кухар для прэзідэнта» (Францыя, 2012 г.).
22.30 «Пякельная кухня-2».
00.00 Фільм «Сад асалод» (Іспанія, 1970 г.).

Беларусь 2

07.05 Вышэй за дах.
07.30 Баявік «Ніколі не здавайся» (ЗША).
09.35 Прыгодніцкі мультсерыял «Аватар. Легенда пра Аангу» (ЗША).
10.30 Тэлебарометр.
10.35 «Fitnews». Праграма пра прыгажосць і здароўе.
11.10 «Зразумець і абясшкодзіць». Аўтарскі праект.
11.45 Камедыйны серыял «Універ. Новы інтэрнат» (Расія).
13.25 «Турыст».
14.10 Камедыйная-прыгодніцкі серыял «Мама-дэтэктыў» (Расія).
16.15 «Comedy Баттл. Без межаў». Забаўляльная шоу праграма (Расія).
17.25 Біятлон. Этап Кубка свету. Змяшаная эстафета. Прамая трансляцыя.
19.15 Суперлато.
20.05 Кіпень.
20.25 Тэлебарометр.
21.00 Спортлато 5 з 36.
21.05 Кено.
21.15 Цела чалавека.
21.50 Камедыйны серыял «Універ. Новы інтэрнат» (Расія).
23.25 «Перазагрузка». Маладзёжнае ток-шоў.
00.10 «Сустрэча з ...».
00.40 Хакей для ўсіх.

Беларусь 3

08.00 «Калейдаскоп».
08.10 «Музычны скарб Беларусі».
08.20 Серыял. «Робін з Шэрвуда». 17-я -19-я серыі (Вялікабрытанія, 1984-1986 гг.).
10.50 «Подых струн». Музычная праграма. Госць: Алена Казанцава.
11.30 «Наперад у мінулае».
11.55 Хіт-парад. «Сто песень для Беларусі».
12.45 «Калейдаскоп».
13.00 «Кінарэжысёр Барыс Сцяпанаў». Дакументальны фільм.
13.25 «Джазавыя вечары ў філармоніі». Квінтэт Пятра Барона з праграмай «Kaddish» (Польшча).
15.00 «Калейдаскоп».
15.10 «Музычны скарб Беларусі».
15.20 «Старыя казкі». Гісторыя стварэння фільма «Рыжы, сумленны, закаханы».
15.45 «Рыжы, сумленны, закаханы». Музычны фільм. 1-я і 2-я серыі (СССР, 1984 г.).
18.10 «Культпрасвет».
18.45 «Новы кінатэатр «Парадзіза». Драма (Італія, Францыя, 1988 г.).
20.45 Калыханка.
21.15 Прэм'ера. «Віртуозы цымбалаў: Міхаіл Лявончык і Аляксандра Дзенісеня».
21.15 Прэм'ера. «Віртуозы цымбалаў: Міхаіл Лявончык і Аляксандра Дзенісеня». Канцэрт Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркесра Беларусі імя І.Жыновіча.
22.25 «Культпрасвет».
23.00 Е.Міровіч. «Тэатр купца Япішкіна». Спектакль.
00.00 «Калейдаскоп».

Беларусь 5

08.00 PRO спорт. Навіны.
09.00 Футбол. Чэмпіянат Англіі. «Манчэстар Юнайтэд» - «Хал Сіці».
10.40 Гандбол. Ліга чэмпіёнаў.
12.05 Хакей. КХЛ. «Дынама» (Мінск, Беларусь) - «Медвешчак» (Харватыя).
13.55 Футбол. Чэмпіянат Беларусі. Матч апошняга тура. Прамая трансляцыя.
15.55 Баскетбол. Адзіная Ліга ВТБ. «Чырвоны Кастрычнік» - «Цмокі Мінск». Прамая трансляцыя.
17.50 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. Агляд дня.
18.55 Футбол. Чэмпіянат Англіі. «Тотэнхэм» - «Эвертан». Прамая трансляцыя.
20.55 Футбол. Чэмпіянат Англіі. «Саўтгэмптан» - «Манчэстэр Сіці».
22.50 Біятлон. Кубак свету. Эстэрсунд. Змяшаная эстафета.

БЕЛСАТ TV

07.00 Аб'ектыў.
07.10 ПраСвет (інфармацыйна-публіцыстычная праграма).
07.45 Казкі для дзетак: «Мядзведзік Фантазік», «Польскія казкі і паданні».
08.30 Фітнес-шмітнес.
08.50 Маю права (юрыдычная праграма).
09.10 Два на два (тэледыскусія): Андрэй Паратнікаў і Аляксандр Алесін.
09.45 Над Нёмнам (тэлечасопіс).
10.00 Рэпартэр (інфармацыйна-публіцыстычная праграма).
10.25 Казкі для дзетак: «Мядзведзік Фантазік», «Польскія казкі і паданні».
11.10 «Mad Men. Утрапёныя-ІІ», серыял.
12.00 «Час гонару», серыял.
12.45 «Апошняя кніга Рышарда Капусцінскага», дак. фільм, 2008 г., Польшча.
13.40 Відзьмо-невідзьмо (інфармацыйна-забаўляльны агляд).
14.05 Моўнік (лінгвістычная праграма): Што такое руская мова ВКЛ?.
14.15 Чорным па белым (культурніцкая праграма).
14.40 Два на два (тэледыскусія): Андрэй Паратнікаў і Аляксандр Алесін.
15.15 «Стадыён бяздомных», трагікамедыя, 2008 г., Польшча.
17.15 Форум (ток-шоў): Незалежнасць – гэта..
18.00 Зона «Свабоды» (аналітычная праграма).
18.35 «Ранча», серыял.
19.20 Кулінарныя падарожжы Робэрта Макловіча.
19.50 Гісторыя пад знакам Пагоні (спазнаваўчая праграма): Максім Багдановіч.
20.00 Эксперт (сатырычная праграма).
20.30 Дакументальная гадзіна: «Джэкі без Джэка», дак. фільм, 2013 г., Францыя.
21.25 Фільматэка майстроў: «Адважны», драма, 1997 г., ЗША.
23.25 «Я люблю дэмакратыю. Нямеччына напярэдадні выбараў», дак. фільм, 2013 г., Францыя.
00.15 «Генерал няскончанай вайны», дак. фільм, 2009 г., Беларусь.

Шаноўныя чытачы!

На жаль, газету «Новы час» немагчыма купіць у шапіках або крамах. Няма нас і ў дзяржаўнай сістэме распаўсюду Белпошты. Але можна падпісацца на «Новы час», і кожны тыдзень атрымліваць газету.

Падпісацца можна на любую колькасць месяцаў, аформіўшы банкаўскі ці паштовы перавод і накіраваўшы копію плацёжнага дакументу на адрас рэдакцыі. (Глядзіце ўзоры квітанцый). **Нашы рэквізіты: рахунак 301274 1108019 у аддзяленні №53 9 ОАО «Белінвестбанка», код банка 153 10073 9. Адрас банка: 22 0004, Мінск, вул. Калектарная, 11. Адрас рэдакцыі: 22 0113, Мінск, вул. Мележа, 1, офіс 1234.**

Акрамя таго падпісацца можна ў рэдакцыі і ў нашых рэгіянальных прадстаўнікоў:
Магілёў: (8 029) 930 79 22, Міхась
Мінск: (8 029) 178 31 68, Вольга
Слуцк: (8 029) 364 42 60, Зінаіда
Гомель (8 029) 697 82 75, Аляксандр

БЕЛПОЧТА — ф. ПС 112

ЭЛЕКТРОННЫЙ ДЕНЕЖНЫЙ ПЕРЕВОД

№ ______ (вход, по карте отправки)

ВЫРУЧКА ☐ НАЛОЖЕННЫЙ ПЛАТЕЖ ☐

(сумма цифрами) (сумма прописью)

ПОЛУЧАТЕЛЬ___ Г-та «Новы час», р/с 3012741108019 отд. №539 ОАО «Белинвестбанк», код 153100739, УНН 190790926

КУДА 220004, г. Минск, ул. Коллекторная, 11
(почтовый код, адрес получателя, телефон)

ОТПРАВИТЕЛЬ ______
(почтовый код, адрес отправителя, телефон)

АДРЕС ______

Доставка ☐ уведомление ☐ простое ☐ заказное ☐ электронное

(назначение платежа)

(письменное сообщение)

Отметки отделения почтовой связи места приема:
(почтовый код, оттиск контрольно-переводной печати, кол. шт.)
№ перевода по ф. 5 ______
Время приема ______ ч. _____ мин.
Подпись

Паважаныя чытачы!

Падпісны кошт аднаго нумара газеты 3000 руб., аднаго месяца — 12000 руб.
ДЗЯКУЙ ВАМ ЗА ПАДТРЫМКУ!
«Новы час» запрашае да супрацоўніцтва распаўсюджвальнікаў газеты ва ўсіх рэгіёнах Беларусі.
Даведка па тэл: (8 029) 651-21-12.

КВИТАНЦИЯ

ЧИУП «Час навінаў»
(получатель платежа)
отд. №539 ОАО «Белинвестбанк»
(наименование банка)

Счет получателя 3012741108019 | Лицевой счет Код 739
УНП* 190790926

(фамилия, имя, отчество, адрес)

Вид платежа				Дата	Сумма
Период подписки указывает абонент					

Плательщик

Пеня ______
Всего ______

Кассир

Бывай, мой генерал!

Алег НОВІКАЎ

Унук дыктатара Аўгуста Піначаэта абвясціў пра стварэнне партыі, якая мае за мэту працягнуць справу дзеда. На меркаванне палітолагаў, гэта апошнія канвульсіі эпохі, звязанай з прозвішчам арганізатара путчу.

Практыка, калі дзеці або родныя вядомых у былым палітыкаў намагаюцца зрабіць сабе кар'еру за кошт эксплуатацыі міфу аб сваіх сваяках, дастаткова распаўсюджаная ў свеце. Да прыкладу, можна ўзгадаць Алесандру Мусаліні, унучку дучэ, якая больш за 20 гадоў застаецца заўважнай фігурай на італьянскай палітычнай сцэне (зараз Алесандра засядае ў Еўрапарламенце ад правацэнтрысцкай партыі «Forza Italia!»). Што тычыцца Беларусі, то тут сярод дзяцей палітыкаў, напэўна, найбольш гучна заявіла пра сябе Наталля Машэрава. Аўра яе бацькі, Пятра Машэрава, была настолькі прыцягальнай для беларускага выбаршчыка, што дазволіла Наталлі стаць адным з фаварытаў прэзідэнцкай кампаніі 2001-га. Праўда, у выніку Наталля Пятроўна вырашыла ўстрымацца ад удзелу ў выбарах.

Заява Аўгуста Піначаэта Моліна ад 6 лістапада пра намер заснаваць сваю партыю «Por mi patria» («За маю Радзіму») у гэтым кантэксце не цягне на мегасенсацыю. Тым не менш, падзею дастаткова шырока каментуюць шматлікія сусветныя СМІ. Крок Піначаэта Моліна, на думку шмат каго, адлюстроўвае трэнды чылійскай палітыкі.

Сам Аўгуста Піначаэт Моліна нарадзіўся ў 1973 годзе. Да 2006-га ён служыў у войску, пакуль не дазволіў сабе рэзанансны дэмарш, што каштаваў яму адстаўкі. Падчас пахавання свайго дзеда ўнук выступіў з прамовай, у якой цалкам апраўдаў путч 11 верасня 1973 г. неабходнасцю абараніцца ад наступу марксізму. У мясцовым Мінабароны такія яго паводзіны палічылі занадта палітызаванымі для мундзіра чылійскага жаўнера і запатрабавалі, каб Аўгуста пакінуў войска. Пасля гэтага ён быў адным з франтменаў правай партыі «Новы дэмакратычны саюз» (UDI), трапіў па яе спісах у Кангрэс і вось цяпер вырашыў згуляць аўтаномна.

Па словах Піначаэта Моліна, апошнім фактарам, які прымусіў яго заняцца партыйным будаўніцтвам, стаў арышт былога целаахоўніка дзеда. Гутарка пра Хрысціяна Лабэ. Пракуратура лічыць, што той мае дачыненне да забойстваў і выкраданняў прыкладна 12 апазіцыянераў. Гэта версія катэгарычна не прымаецца правымі палітыкамі. Аўгуста Піначаэт Моліна цвердзіць, што Хрысціян арыштаваны выключна за тое, што быў вялікім сябрам дзеда. Таму для яго — справа гонару змагацца за вызваленне Лабэ, а таксама не даць сістэме знішчаць іншых сяброў апарату рэжыму. На цяперашні момант яшчэ дзевяці былым высокапастаўленым афіцэрам з атачэння Піначаэта пагражае турма за ўдзел у рэпрэсіях.

Цікава, што нейкая інфармацыя аб арганізацыі і дзейнасці палітычнай паліцыі часоў дыктатуры стала вядомая толькі зараз, і тое выключна са споведзі аднаго з былых піначаэтаўцаў. Дагэтуль лічылася, што згаданы вышэй Лабэ быў простым сілавіком. Цяпер у былым целаахоўніку бачаць вядучага арганізатара спецслужбы, якая займалася кіднепінгам і забойствамі палітычных праціўнікаў Піначаэта. Дарэчы, за 17 гадоў існавання дыктатуры ў краіне было забіта каля 3200 асобаў з апазіцыйных шэрагаў.

Казус Лабэ разглядаецца аўтарамі праекту «За маю Радзіму» вельмі глабальна. На іх думку, наглядаецца сістэматычная вендэта з боку левых, якія помсцяць за сваіх таварышаў. Працяг пераследу былых апаратчыкаў і сілавікоў Піначаэта, на думку лідараў партыі «За маю Радзіму», можа трагічна адбіцца на лёсе Чылі. У віхуры левага тэрору можа быць разбураная створаная ў часы дыктатуры «базавая структура чылійскага грамадства». Увогуле, Аўгуста-ўнук і яго паплечнікі адмаўляюцца прызнаваць эпоху Піначаэта дыктатурай. На іх думку, гэта быў проста вайсковы ўрад, які ў дадатак зрабіў для краіны больш, чым было зроблена пасля 1990 г., калі ў Чылі аднавілі прынцыпы дэмакратыі.

«За маю Радзіму» ахвотна спекулюе на працэсах, якія мелі месца ў 1970-я гады ў Лацінскай Амерыцы, калі практычна ў кожнай краіне рэгіёну да ўлады прыходзілі дыктатары правых або левых поглядаў. Аднак у выніку, скардзяцца прыхільнікі путчу 11 верасня 1973 года, галоўным стрэлачнікам чамусьці зрабілі Піначаэта.

Праўда, новая партыя не заклікае да рэстаўрацыі старых парадкаў, калі ўся ўлада была сканцэнтраваная ў руках купкі генералаў. Пакуль унук Піначаэта гатовы абмежавацца прыняццем новай Канстытуцыі, для чаго патрэбна склікаць канстытуцыйную асамблею. Праграма партыі «За маю Радзіму» таксама ўтрымлівае некалькі незвычайных параграфаў. Так, сучасныя піначаэтаўцы выступаюць супраць пашырэння правоў гомасексуалістаў, аднак пры гэтым чамусьці нічога не маюць супраць легалізацыі марыхуаны. У адпаведнасці з паводзінамі правай партыі фармацыя «За маю Радзіму» абяцае спыніць прыток імігрантаў і крыміналізаваць аборты.

Арышт Лабэ, афіцыйна аб'яўлены прычынай стварэння новай партыі, шмат каму з палітолагаў падаецца штучным аргументам. Ёсць версія, што Аўгуста Піначаэт Моліна фармуе новую палітсілу з-за новых настрояў у асяроддзі чылійскай правай. Быццам, паступова ўсё больш сяброў правай апазіцыі выступаюць за тое, каб пазбавіцца іміджу руху, жорстка звязанага з прозвішчам і спадчынай Аўгуста Піначаэта. Гэта з'ява кваліфікуецца чылійскімі палітолагамі як «фактар Піначаэта».

Прыкладна з 1999 года чылійскія правыя паступова бяруць дыстанцыю ад Піначаэта, што тлумачыцца перш за ўсё элементарнай электаральнай прагматыкай. Так, судовы працэс над Хрысціянам Лабэ, які з'яўляецца сябрам «Новага дэмакратычнага саюза», пагражае дыскрэдытацыяй усёй парстструктуры. Таксама з-за моцнай асацыяцыі з асобай Піначаэта іншую правую партыю, «Нацыянальнае адраджэнне» (RN), часта ўспрымаюць як нейкі мілітарысцкі клуб, што адштурхвае кабет і студэнтаў. Дарэчы, ускосна пра такія трэнды кажа і сам Аўгуста Піначаэт Моліна, заклікаючы ствараць у чылійскай палітыцы трэці шлях паміж правымі і левымі. Па сутнасці, назіраецца паступовы сыход ад парадыгмы, калі палітычная апазіцыя вызначалася праз стаўленне да Аўгуста Піначаэта. У гэтым плане ініцыятыва ўнука дыктатара хутчэй нагадвае агонію былой палітычнай культуры.

Між тым Піначаэт Моліна рыхтуецца да першых акцый пад сцягам новага аб'яднання. Ён мае намер пазмагацца за мандат парламентарыя. Акрамя таго на носе 25 лістапада — дзень, калі 99 гадоў таму нарадзіўся любімы дзядуля. У гэты дзень «За маю Радзіму» рыхтуе ўрачыстую імпрэзу, сарваць якую ўжо выказалі жаданне шматлікія левыя арганізацыі. Па гэтай прычыне святкаванне вырашылі праводзіць у зачыненым, амаль падпольным фармаце.

ЯНЫ ПРА НАС. ЗАМЕЖНАЯ ПРЭСА ПРА БЕЛАРУСЬ

Крызіс ва Украіне спарадзіў каласальныя міграцыйныя хвалі. І яны сталі фактарам, які можа забяспечыць дэмаграфічную бяспеку Беларусі на працягу найбліжэйшых 5–7 гадоў. Падзеі на Данбасе толькі паскорылі перасяленне і сфармавалі «камфортны» для А. Лукашэнкі партрэт новых жыхароў краіны. Гэта ўкраінцы, якія не прымаюць кіеўскай дэмакратыі, але ўжо і не з'яўляюцца прыхільнікамі «рускага свету». Асабліва тыя, хто паспеў паездзіць па тэрыторыі РФ. Менавіта для такіх людзей прэзідэнт А. Лукашэнка выдаў указ № 420, які здымае абмежаванні на медыцынскае, сацыяльнае абслугоўванне і працаўладкаванне. А ў шматлікіх пустуючых аграгарадках перасяленцам прапануюць адразу ўсё: і жыллё, і школу дзецям, і працу. Вынік — на 1 верасня 2014 г. у Рэспубліцы Беларусь, па розных ацэнках, колькасць перасяленцаў дасягнула 25–30 тысяч. Такая колькасць ужо забяспечыла трохгадовыя запатрабаванні краіны ў міграцыйным прытоку. Прычым, прыехалі людзі, якія ў сілу моўных і культурных асаблівасцяў змогуць спакойна інтэграваца ў грамадства.

«Страйк» (Украіна)

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка прайшоўся гнеўнай тырадай на адрас Польшчы, якая нібы прэтэндуе на тэрыторыю Беларусі (...) Здзіўленне мясцовай грамадскасці было выклікана тым, што ў дадзены момант Польшча не давала для гэтага ніякіх падстаў. У экспертным асяроддзі кажуць таксама пра тое, што падобныя выказванні — праява ўнутраных страхаў Лукашэнкі, выкліканых падзеямі ва Украіне. Увесну ён заявіў, што «нейкія дзеячы» ў Віцебскай вобласці скардзяцца, што там «ущемляют руский язык». Тады ж Лукашэнка загадаў праваахоўным структурам разглядаць такіх людзей як правакатараў і «паставіў задачу Камітэту дзяржбяспекі да такіх людзей падыходзіць як да дыверсантаў». У гэтым жа шэрагу эксперты прапануюць разглядаць і цяперашнія заявы з нагоды тэрытарыяльных прэтэнзій Польшчы, у той час як рэальных падстаў для такіх страхаў няма.

«Независимая газета» (Расія)

Не варта забывацца на «праблему 2015». У наступным годзе ў Беларусі прэзідэнцкія выбары. І, як ні парадаксальна, А. Лукашэнка стаў патрэбным для ўсіх буйных гульцоў. Для шматлікіх палітыкаў з краін ЕС стымуляваць рэзкія змены ў Беларусі падаецца залішнім — украінскі крызіс яшчэ не завершаны. Для Расіі аналагічна — ствараць новую кропку напружанасці ў дадзеных умовах яна сабе дазволіць не можа (прынамсі, да развязкі ва Украіне). Што да Кіева, то А. Лукашэнка хаця і дыктатар, але вельмі зручны. А без вонкавых гульцоў «апошні дыктатар Еўропы» хутчэй за ўсё спакойна правядзе выбары самога сябе. З іншага боку, ён усяляк будзе дэманстраваць магчымасць касметычных змен у палітычнай сістэме краіны дзеля нармалізацыі адносін з краінамі Захаду. А таксама паступова змяншаць расійскі ўплыў на працэсы ўнутры Беларусі.

«Хвиля» (Украіна)

Па зразумелых прычынах, акцыянерам Акцыянернага таварыства «Расія», калі што станецца, бегчы няма куды, хіба што да бацькі, але Лукашэнка не такі ідыёт, каб ім даць прытулак. Да гэтага часу расстаноўка сіл зменіцца, і ён не будзе рызыкаваць.

АПН (Расія)

Акрамя Назарбаева, падобныя паводзіны дэманструе і іншы ключавы саюзнік Расіі — прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка. Яго заявы ў апошні час уводзяць у поўны ступар расійскіх журналістаў. Чаго вартая толькі фраза пра «спрадвечныя беларускія землі», якія цяпер уваходзяць у склад Расіі. Лукашэнка адкрыта іранізуе, адзначаючы, што пакуль не выстаўляе тэрытарыяльныя прэтэнзіі РФ. Больш за тое, беларускі прэзідэнт у сваіх шматлікіх інтэрв'ю заяўляў, што Крым цяпер працягвае заставацца тэрыторыяй Украіны, а за крызіс на Данбасе і вайну з Украінай цалкам нясе адказнасць Расія. Такім чынам, Лукашэнка максімальна дыстанцуецца ад Крамля і ўсіх яго злачынстваў, асабліва ва ўкраінскім кантэксце. Магчыма, ён разумее, што больш на падтрыманне лаяльнасці Масква грошай не зможа вылучыць. Таму адной з мэтаў прэзідэнта Беларусі будзе дэманстрацыя гатоўнасці да перагляду адносін з Захадам (змена спонсара).

УНІАН (Украіна)

Як заявіла старшыня Цэнтрвыбаркаму рэспублікі Лідзія Ярмошына, галасаванне адбудзецца 15 лістапада 2015 г. Такі позні тэрмін правядзення выбараў, па меркаванні мясцовых назіральнікаў, можа азначаць дзве рэчы. З аднаго боку, лаяльныя Лукашэнку службоўцы і палітыкі доўга ўгаворвалі яго пасунуць тэрміны галасавання на вясну 2015-га, што забяспечыла б нашмат лягчэйшую перамогу. Зараз ясна, што пераносу даты не будзе. З іншага — зусім не зразумела, што будзе, калі гэтыя выбары па нейкай прычыне сарвуцца. Перанесці іх ужо не атрымаецца — і ў беларускіх рэаліях гэта можа азначаць што заўгодна, аж да аўтаматычнага падаўжэння прэзідэнцкага тэрміна. Нешта падобнае ўжо здаралася: у 1996 годзе, пасля таго, як на рэферэндуме ў канстытуцыю былі занесены змены, адлік прэзідэнцкага тэрміна Лукашэнка быў пачаты нанова без усякіх дадатковых выбараў.

«Газета.Ру» (Расія)

МІЖНАРОДНЫЯ НАВІНЫ

ІРАК. Ісламская дзяржава выпускае свае грошы

Кіраўніцтва абвешчанай ісламскімі тэрарыстамі Ісламскай дзяржавы Іраку і Леванта (ISIL), пад кантролем якой знаходзіцца частка іракскай і сірыйскай тэрыторыі, вырашыла пачаць выпуск уласных грошай. Новая валюта будзе называцца «ісламскі дынар». Папяровых дынараў пры гэтым не будзе. Усе грошы будуць вырабляцца ў выглядзе залатых, сярэбраных і медных манет. Такі манетарны падыход, на думку аўтараў, дапаможа «разбурыць грашовую тыранію Захаду, якая каланізуе мусульман». Дызайн новых грошай вырашана зрабіць на аснове дынараў аднаго з сярэднявечных халіфатаў. Цяжка прагназаваць перспектывы грашовай сістэмы ISIL з падобнымі дынарамі. Калі ісламскія дынары будуць копіяй сярэднявечных дынараў, як мараць правадыры тэрарыстаў, то з улікам таго, што грошы будуць з чыстага золата, іх кошт складзе каля 694 долараў за адзін дынар. Наўрад ці такая валюта вельмі практычная для паходу па крамах.

Паводле брытанскай прэсы

ГРУЗІЯ. У краіне пачаўся свой Майдан

Падаецца, Саакашвілі не хлусіў, калі ўлетку паабяцаў арганізаваць Майдан супраць новага грузінскага ўраду, які фармуе партыя «Грузінская мара». Пасля таго, як нядаўна Абхазія і Расія заключылі дагавор аб партнёрскіх адносінах, блізкая да Саакашвілі партыя «Нацыянальны рух» імкліва актывізавалася. Спачатку ў сталіцы прайшла антырасійская маніфестацыя каля будынку былога пасольства Расіі, а ў суботу, 22 лістапада, плануецца агульнанацыянальная акцыя, якая, на думку экспертаў, здольная цалкам дэстабілізаваць сітуацыю. Палітолагі пагаджаюцца, што Міша разлічыў усё геніяльна. Кожны грузін перажывае душэўную траўму з-за выхаду Абхазіі з-пад юрысдыкцыі Грузіі. Таму людзі гатовыя пратэставаць пад любым сцягам. Бяспройгрышная абхазская тэма дае Саакашвілі нядрэнную базу для наступу на цяперашнюю ўладу, якая аслабленая нядаўнім расколам ва ўрадавай кааліцыі. Адным словам, усе чакаюць пачатку трыумфальнага вяртання Саакашвілі з-за мяжы, дзе ён хаваецца ад грузінскай пракуратуры, якая ўзбудзіла супраць яго шэраг крымінальных спраў.

Паводле грузінскай прэсы

ШВЕЙЦАРЫЯ. «Мужчыны, прэч з Швейцарыі!»

У Швейцарыі зарэгістраваная ініцыятыва па правядзенні рэферэндуму аб дэпартацыі мужчын з краіны за цяжкія злачынствы. Яе аўтары сцвярджаюць, што галоўная крыніцай злачынстваў у грамадстве — мужчыны, якім па натуры характэрныя агрэсіўныя паводзіны. Каб прадстаўнікі моцнага полу стрымлівалі сябе, прапануецца дапоўніць швейцарскі Крымінальны кодэкс новым пунктам. Яго сутнасць наступная: мужчыну, які здзейсніў нейкае цяжкое парушэнне закону і на працягу наступных 10 гадоў зноў перайшоў мяжу закона, будуць дэпартоўваць са Швейцарыі на 10 гадоў. Пры гэтым ініцыятары спасылаюцца на статыстыку злачынстваў. Паводле яе, мужчыны, напрыклад, нясуць адказнасць за сто працэнтаў усіх забойстваў, падчас якіх была выкарыстана зброя. У прынцыпе, на першы погляд, ідэя падобная на жарт, калі б за ёй не стаяла скандальная «Швейцарская народная партыя» (SVP), якая праз рэферэндумы ўжо дамагалася абмежавання міграцыі, забароны будаўніцтва мячэцяў і г.д. Дасюль не зразумела, чаму пасля імігрантаў і мусульман партыя ўзялася за швейцарскіх мужчын. Так ці інакш, з улікам вопыту, не выключана, што SVP зможа сабраць патрэбныя для плебісцыту 100 тысяч подпісаў. У такім выпадку антымужчынскі рэферэндум пройдзе ўвесну 2016 года.

Паводле нямецкай прэсы

РАСІЯ. У дзяржаве будуць тры прэзідэнты?

Праўда, два з іх будуць нацыянальнымі прэзідэнтамі і адзін федэральным. Так прапануюць зрабіць Уфа і Казань, якія жадаюць афіцыйна называць сваіх першых асоб «прэзідэнтамі», а не «кіраўнікамі», як тое вырашылі ў Крамлі. Адпаведны законапраект прапанаваны ў ДзяржДуму РФ. Паводле дакумента, «суб'екты федэрацыі», якія маюць з Масквой «дамовы пра размежаванне прадметаў вядзення і паўнамоцтваў» — а гэта Татарстан і Башкартастан, — маюць права захоўваць у сябе прэзідэнцкі тытул. Нагадаем, у Расіі пад ціскам Крамля прыняты закон, паводле якога ўсе прэзідэнты нацыянальных рэспублік, якія ўваходзяць у склад федэрацыі, абавязаны да 2015 года адмовіцца ад тытулаў «прэзідэнт». Акрамя татарскага і башкірскага прэзідэнтаў усе кіраўнікі іншых рэспублік пайшлі на гэта і цяпер называюць сябе «кіраўнікамі». Мяркуючы па ўсім, Масква на гэты раз не будзе супраць ідэі захаваць за башкірамі і татарамі больш аўтаноміі. Прынамсі, сам Пуцін не так даўно прызнаў, што як суб'екты федэрацыі Татарстан і Башкартастан могуць самі рэгуляваць пытанне назвы пасад уласных кіраўнікоў. Праўда, на гэтым гісторыя не закончыцца. У 2016 годзе, паводле законапраекту, пытанне аб татарскім і башкірскім прэзідэнтах плануюць разгледзець зноў.

Паводле расійскай прэсы

Szcze ne wmerła Ukrajiny ni sława, ni wola

Алег НОВІКАЎ

У постамайданаўскай Украіне зноў успыхнула дыскусія наконт неабходнасці пераводу ўкраінскай мовы на лацінку. Наколькі такія заклікі маюць перспектыву?

Філолагі-энтузіясты распрацавалі каля 10 варыянтаў украінскай лацінкі. Конкурс на ідэальны правапіс патрабуе часу і не абыдзецца без гучных дыскусій сярод знаўцаў мовы

Лічыцца, што першы раз для транскрыпцыі ўкраінскай мовы лацінка была выкарыстаная ў XVII стагоддзі. Гэта рабілі польскія літаратары, якія цытавалі бытавую лексіку ўкраінцаў або помнікі народнай творчасці. У 1834 годзе львоўскім філолагам Пятром Лазінскім нават была агучана ідэя поўнага пераводу ўкраінскай мовы з кірыліцы на лацінку. Гэта ідэя знайшла падтрымку аўстрыйскай адміністрацыі і польскіх інтэлектуалаў. Аднак украінская эліта, будучы праваслаўнай, прынцыпова надавала перавагу кірыліцы. Двойчы ў сярэдзіне XIX стагоддзя Вена спрабавала лацінізаваць украінскі правапіс, і двойчы гэта выклікала т.зв. «алфавітныя войны» — пратэсты ўкраінцаў супраць рэформы.

Перагляд стэрэатыпаў пачаўся на хвалі бальшавіцкай рэвалюцыі, лідары якой марылі пра сусветную рэвалюцыю, што лагічна патрабавала ўніфікацыі моваў. Каб украінскі пралетарыят хутчэй наладзіў сувязі з еўрапейскім, прапанавалася ўвесці лацінку. У 1929 годзе на ўсеўкраінскай канферэнцыі па праблемах мовы не хапіла аднаго голасу, каб прызнаць лацінку часткай украінскага правапісу. Магчыма, тое рашэнне выратавала жыцці многім філолагам, калі праз пяць гадоў пачалася кампанія супраць аматараў лацінкі, якіх абвясцілі заходнімі шпіёнамі. У 1934-м галоўны прапагандыст украінскай лацінкі быў расстраляны НКУС.

Пасля абвяшчэння незалежнасці неаднаразова ўздымалася ідэя прыняць нацыянальны стандарт украінскай лацінкі. Нарэшце, у 2010 годзе Кабмін зацвердзіў стандарт (яго выкарыстоўваюць для афармлення замежных пашпартоў).

Гэтым рамкі ўжывання ўкраінскай лацінкі зараз і абмяжоўваюцца. Аднак цяпер у яе аматараў з'явіўся гістарычны шанс. Выбух нацыянальнай свядомасці і праеўрапейскіх настрояў зрабілі ідэю лацінізацыі ўкраінскага правапісу вельмі папулярнай.

10 лістапада ў Львове адбылася першая сустрэча аматараў «абецадло» — так у Польшчы называлі ўкраінскую лацінку. Удзельнікі канферэнцыі выступілі за рэформу правапісу са спасылкай на наступныя аргументы: «Цалкам відавочна, што пераход на лацінку культурна наблізіць нас да Еўропы. А там, дзе адбываецца абмен культуры, з'яўляецца і ментальны ўплыў, што таксама да лепшага. Затое пераважна прыгнятальнае ўздзеянне рускай культуры паменшыцца, такім чынам, саслабне і посткаланіяльны сіндром украінскай мовы. Таксама да гэтаму пункту можна аднесці і тое, што наша мова стане нашмат больш зразумелай для замежнікаў, у прыватнасці, гэта тычыцца імёнаў, напісанне якіх лацінкай нарэшце ўсталюецца. Украінцам, у сваю чаргу, успрымаць заходнія мовы стане нашмат лягчэй — прычым на інтуітыўным узроўні».

Трэба прызнаць, што тэзіс не выклікаў вялікай крытыкі ў грамадстве, хаця ў мінулым ідэю лацінізацыі неаднаразова спрабавалі аспрэчыць. Фанаты кірыліцы лічылі, што ў выпадку рэформы правапісу разам з кірыліцай украінцы страцяць уласную самабытнасць. Сапраўды, украінская мова выглядае больш звыклай менавіта на кірыліцы. Прыводзіўся прыклад Балгарыі або Кіпра, дзе афіцыйны правапіс — кірыліца, што не перашкодзіла гэтым краінам стаць сябрамі ЕС.

Нягледзячы на адсутнасць заўважнай апазіцыі, казаць, што лацінцы ва Украіне дадзена зялёнае святло, вельмі рана. Па-першае, самі адэпты лацінскай транскрыпцыі не маюць адзінства наконт таго, якая з версіяй лацінкі з'яўляецца аптымальнай.

Акрамя "абецадло", што было створаная ў 1834-м на базе польскага правапісу, існуе варыянт, зроблены на базе чэшскай мовы. Гэта асноўныя версіі. Акрамя таго, існуе харвацкая і венгерская мадыфікацыі. Апошняй украінцы карысталіся ў Закарпацці, калі край быў пад кантролем Будапешту. Была яшчэ вар'яцкая мадэль, якую выкарыстоўвала пасляваенная ўкраінская палітычнай эміграцыя. Не маючы за мяжой друкарскіх машынак з кірыліцай, яны ляпілі свае пракламацыі і маніфесты з дапамогай англійскіх, нямецкіх і французскіх шрыфтаў.

Нарэшце, за часы незалежнасці філолагі-энтузіясты, калі верыць Вікіпедыі, распрацавалі каля 10 варыянтаў украінскай лацінкі. Няма сумневу, што конкурс на ідэальны правапіс патрабуе часу, і галоўнае — не абыдзецца без гучных дыскусій сярод знаўцаў мовы.

Другая праблема звязаная з грашыма. Хто і як будзе фінансаваць гэты праект? Адсутнасць яснага адказу натхняе расійскую прэсу, якая лічыць, што рускаму міру нічога не пагражае. «Новай графіцы прыйдзецца навучаць цэлае пакаленне выкладчыкаў, якія, у сваю чаргу, павінны будуць перадаць гэтыя веды мільёнам іншых людзей. Усё гэта непазбежна адаб'ецца на ўзроўні агульнай пісьменнасці насельніцтва — яна значна зменшыцца. Гэта значыць, вырашыць пытанне можна тэарэтычна, але тэхнічна немагчыма. Тым больш сёння. Па вельмі празаічных прычынах — краіна знаходзіцца напярэдадні дэфолту», — піша расійскае выданне REGNUM.

Найбольш радыкальныя расійскія СМІ ўвогуле разглядаюць зборы ў Львове і іх пастановы як нейкія выкрутасы купкі інтэлігентаў, якія хочуць зрабіць сабе імя ў атмасферы масавай русафобіі. Аднак, з улікам непрадказальнасці ўкраінскага палітычнага працэсу, думаецца, з канчатковымі ацэнкамі перспектыў львоўскай ініцыятывы лепш пачакаць.

Год афрыканскага Майдану

Алег НОВІКАЎ

Пераварот у Буркіна-Фасо, як лічаць спецыялісты, з'яўляецца пралогам серыі рэвалюцый, што могуць скалануць Афрыку ўжо ў наступным годзе.

Масавыя вулічныя пратэсты ў Буркіна-Фасо супраць аўтарытарнага рэжыму прэзідэнта Блэза Кампаорэ, які здолеў утрымацца ва ўладзе з 1987 года, не засталіся без увагі ў суседніх краінах. Пасля таго, як «дастойныя людзі» (Буркіна-Фасо перакладаецца як «краіна дастойных людзей») зрынулі свайго прэзідэнта, лідары шматлікіх афрыканскіх дзяржаў адчуваюць сябе не вельмі ўтульна.

Паралелі з Буркіна-Фасо ўзнікаюць самі сабой. Як вядома, прычынай масавага выхаду людзей на вуліцы стаў намер Кампаорэ ў чарговы раз балатавацца ў прэзідэнты (да таго ён ужо займаў гэту пасаду 4 разы — па 7 і 10 гадоў). Паколькі канстытуцыя абмяжоўвае колькасць кадэнцый аднаго чалавека на пасадзе прэзідэнта, Кампаорэ выдумляў розныя манеўры, каб абыйсці закон, што ўрэшце і справакавала пратэст.

Між тым, па сутнасці ў кожнай краіне Афрыкі назіраецца практыка, калі ўрад намагаецца як мага даўжэй заставацца пры ўладзе, падганяючы пад свае інтарэсы нормы асноўнага закону. Такім чынам, як піша прэса, праблема павагі да канстытуцыі і закладзенага ў ёй прынцыпу ратацыі ўлады становіцца адной з самых актуальных для рэгіёну.

Хаця на самай справе апісаная праблема вельмі старая. Практыка падгонкі асноўнага закона пад палітычную кан'юнктуру ўсталявалася на чорным кантыненце прыкладна напрыканцы 1960-х гадоў. І вельмі часта — з санкцый Захаду або СССР — геапалітычных патронаў мясцовых рэжымаў падчас халоднай вайны. Вайна завяршылася, а практыка захавалася, увайшла ў традыцыю.

Прычым сцэнары паўсюдна вельмі падобныя. Падчас масавых пратэстаў супраць дыктатуры палітыка А да ўлады прыходзіць палітык Б, які на хвалі народнага ўздыму ахвотна лабіруе супердэмакратычную канстытуцыю. Аднак хутка параграфы канстытуцыі пачынаюць перашкаджаць палітыку Б, і той пачынае яе рэвізію ў аўтарытарнай рэдакцыі, што паступова матывуе людзей на чарговы пратэст. І зноў гісторыя паўтараецца.

На першым месцы ў хіт-парадзе самых папулярных аўтарытарных мадыфікацый канстытуцый — штучнае павелічэнне тэрмінаў кадэнцый. На другім — выдаленне артыкулаў, якія абмяжоўваюць для канкрэтнай асобы колькасць тэрмінаў знаходжання на пасадзе прэзідэнта. На трэцім — абмежаванне за кошт канстытуцыйных паправак магчымасцей апанентаў. Звычайна прыдумляюць розныя новыя крытэрыі для кандыдатаў у прэзідэнты, якія пазбаўляюць канкрэтнага лідара апазіцыі права балатавацца.

У прынцыпе, такія фартэлі ўлады ніколі не падабаліся грамадству, аднак пасля Буркіна-Фасо тэма паправак да канстытуцыі набыла для афрыканцаў вельмі важны характар. Відавочна, што цяпер рэвізіі галоўнага заканадаўчага акту сутыкнуцца з актыўнай незадаволенасцю ў грамадстве. Як вынік, у Афрыцы ствараецца напружаная сітуацыя, падобная на тую, што была ў арабскіх краінах напярэдадні так званай «арабскай вясны», калі ўсялякая электаральная кампанія можа вырвацца за межы сцэнару, спланаванага тым ці іншым мясцовым «гарантам».

Якім краінам непасрэдна пагражае чорны Майдан? Такіх у Афрыцы нямала. Перш за ўсё, гэта краіны, дзе доўгі час пры ўладзе застаецца адна і тая ж асоба. У Зімбабве, Угандзе, Камеруне, Анголе лідары не мяняліся на працягу больш за 30 гадоў. У Гамбіі, Дэмакратычнай Рэспубліцы Конга, Алжыры ратацыі на вышэйшай уладнай пасадзе не адбывалася больш за дзве кадэнцыі. Да групы рызыкоўных краін можна аднесці таксама Тога, Эрытрэю, Нігер, дзе ўлады запусцілі механізм недэмакратычных канстытуцыйных рэформаў. Масавыя бунты чакаюцца ў краінах, дзе на бліжэйшы час запланаваныя прэзідэнцкія выбары, — Бурундзі, Руандзе, Дэмакратычнай Рэспубліцы Конга, Конга.

Старт афрыканскага Майдану прагназуюць на ліпень 2015-га, калі адбудуцца выбары ў Бурундзі, дзе прэзідэнт пры ўладзе ўжо 10 гадоў

Падаецца, самі лідады пералічаных краін ужо хварэюць на «сіндром Буркіна-Фасо». Інакш бы афіцыйныя СМІ ў Конга і суседняй Дэмакратычнай Рэспубліцы Конга не блакавалі навіны аб пратэстах «дастойных людзей». Прафілактычныя меры супраць магчымага Майдану часам відавочна выходзяць за межы разумнага. Напрыклад, у Дэмакратычнай Рэспубліцы Конга ўжо звольнілі ўсіх радыё-дыджэяў, якія ў сваіх каментарах узгадвалі пра падзеі ў Буркіна-Фасо. Дырэктарам станцый пагражаюць пазбаўленнем ліцэнзій у выпадку інфармавання аўдыторыі аб падзеях на радзіме Блэза Кампаорэ.

Старт цыклу чорнага Майдану прагназуецца на ліпень наступнага года, калі адбудуцца выбары ў Бурундзі, дзе цяперашні прэзідэнт пры ўладзе ўжо 10 гадоў. Кульмінацыяй «афрыканскай вясны» могуць стаць выбары ў Дэмакратычнай Рэспубліцы Конга, якія прызначаныя на снежань 2016 года. Тут апазіцыя мае вайсковыя фракцыі, якія вядуць партызанку. Праўда, чорны Майдан можа пачацца значна хутчэй, напрыклад, з-за пашырэння арэалу эпідэміі Эбола, якая не толькі разбурае грамадска-дзяржаўныя інстытуты, але і падрывае аўтарытэт улады.

ПАЛІТЫКІ ТЫДНЯ

Ёханэс Клаўс

Ёханэс Клаўс стаў новым прэзідэнтам Румыніі пасля таго, як сенсацыйна перамог у другім туры сацыял-дэмакрата Віктара Понта. Нагадаем, што ў першым туры Понта з 40 адсоткамі галасоў на 10 пунктаў быў наперадзе Клаўса. Аднак дзякуючы падтрымцы выбаршчыкаў кандыдатаў, якія правалiліся ў першым туры, Клаўс здолеў перамагчы. На думку шматлікіх экспертаў, вынікі галасавання адкрываюць новую старонку ў гісторыі Румыніі па той прычыне, што Клаўс — не этнічны румын. Яго продкі пераехалі сюды з Германіі. У дадатак новы румынскі гарант — вернік пратэстанцкай царквы, у той час як большасць румынаў пераважна праваслаўныя. На думку аналітыкаў, выбар на карысць Клаўса азначае ў тым ліку адмову румын ад геапалітычных амбіцый — ад праекта інкарпарацыі Малдовы і ўкраінскай Букавіны на карысць будаўніцтва нармальнай еўрапейскай дзяржавы. Прынамсі, так можна меркаваць з улікам таго факту, што Понта спрабаваў абвінаваціць Ёханэса ў абыякавасці да лёсу Малдовы і Букавіны. Праўда, да канца не зразумела, хто атрымае бонусы ад новай румынскай дыпламатыі, якой будзе нецікавы ўсходні вектар: Кіеў, які баіцца прарумынскага сепаратызму ў Букавіне, або Масква, якая жадае прытармазіць інтэграцыю Малдовы ў склад ЕС.

Нурсултан Назарбаеў

Прэзідэнт Казахстана праявіў ініцыятыву і, не чакаючы запланаванай на пачатак 2015 года даты звароту да народа, выступіў з адпаведнай прамовай на мінулым тыдні. Ён заявіў, што найбліжэйшыя гады для краіны і свету стануць «часам глабальных выпрабаванняў». У якасці выратавання, лідар Казахстана прапанаваў народу новую эканамічную палітыку. Яе сутнасць ў тым, што нязменны прэзідэнт краіны гатовы вылучыць больш грошай для насельніцтва краіны, уключна з маштабнымі інвестыцыямі ў інфраструктуру і сацыяльную сферу. Напрыклад, Назарбаеў даручыў на працягу трох гадоў вылучаць штогод у дзяржаўны бюджэт з «Нацыянальнага фонду» да 3 мільярдаў долараў. Грошы пойдуць на рамонт школ, мадэрнізацыю інфраструктуры ЖКГ, крэдытаванне малога і сярэдняга бізнесу, развіццё інфраструктуры і дарог. А галоўнае, прэзідэнт Казахстана паабяцаў не змяншаць памер заробкаў і пенсій, разам з захаваннем ужо існуючага сацыяльнага пакета. Прэса піша, што Назарбаеў спрабуе купіць лаяльнасць насельніцтва сваёй краіны ў перыяд, калі будзе адбывацца не толькі пагаршэнне эканамічнай кан'юнктуры, але і змена ключавога геапалітычнага партнёра — з Масквы на Пекін. Праўда, што атрымаецца ў выніку, з улікам казахскай карупцыі, цяжка прагназаваць.

Пётр Сіманенка

Старшыня Кампартыі Украіны (КПУ) у чарговы раз здолеў утрымацца на сваёй пасадзе, нягледзячы на катастрафічны правал на апошніх парламенцкіх выбарах (калі КПУ ўпершыню ў гісторыі не прайшла ў Вярхоўную Раду), на раскол унутры партыі, пагрозы яе забараніць з-за падтрымкі паўстання ў Данбасе. 17 лістапада ў Кіеве адбыўся пленум КПУ, які вырашыў, што альтэрнатывы Сіманенку на цяперашні момант папросту няма, хаця частка ўдзельнікаў паседжання патрабавала адстаўкі лідара. Сіманенку прыгадалі таксама і раскол фракцыі КПУ ў парламенце, ліквідацыя якой з-за адсутнасці патрэбнай колькасці сяброў дапамагла партыі Майдану больш лёгка праводзіць свае законапраекты. Ёсць чуткі, што за выхад з фракцыі кожны дэпутат-камуніст атрымліваў ад майданаўцаў каля 300 тысяч долараў. Аднак, нягледзячы на кампрамат, большасць наменклатуры КПУ падтрымала Сіманенку. Такую парадаксальную пазіцыю кіраўніцтва партыі тлумачаць выключна тым, што Сіманенка захаваў у сваіх руках фінансавыя рэсурсы і сувязі са структурамі на месцах. Таксама не выключаюць, што ў лідарстве Сіманенкі зацікаўлены прэзідэнт Парашэнка. Абодва палітыкі жывуць у суседніх катэджах, а сама КПУ, па чутках, даўно ўжо прададзеная Пятром Сіманенкам шакаладнаму каралю.

21 лістапада 2014 | № 44 (413) Новы час

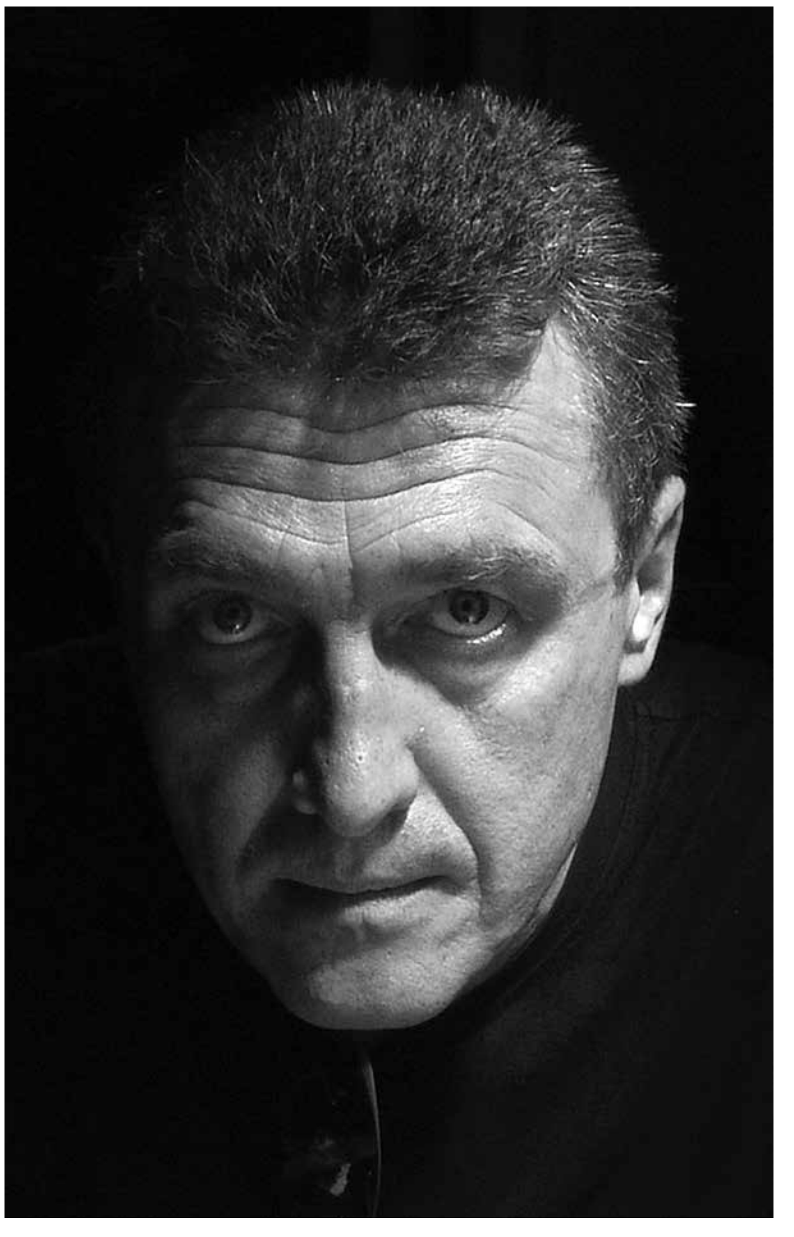
Прасторы Адама Глобуса

Напэўна, Адама Глобуса можна назваць самым спрэчным прадстаўніком беларускага бамонду... Напэўна, шмат хто палічыць яго занадта натуралістычным... Напэўна, нехта нават абвінаваціць у адсутнасці маралі...

Не буду нікога пераконваць. Адзначу толькі, што прэтэнзіі пры жаданні можна выставіць кожнаму з нас. Галоўнае, на мой погляд, тут зусім іншае. Адам Глобус не мімікруе згодна з сітуацыяй, а шчыра робіць тое, што лічыць неабходным.

Нават калі гэта некаму і не падабаецца...

Аляксандр Тамковіч

«Лагернае» дзяцінства

Вельмі гэтым ганаруся. Мне пашанцавала нарадзіцца на Замкавай (Кальвінскай) гары ў Дзяржынску. Радзільны дом знаходзіўся менавіта там. Маці, Ніна Уладзіміраўна Глобус, успамінала, што 29 верасня 1958 года было цудоўнае сонечнае надвор'е.

Глобус — яе сапраўднае прозвішча, а другую частку творчага псеўданіма я «пазычыў» у бацькі — Вячаслава Уладзіміравіча Адамчыка. Калі бацькі становяцца вядомымі, дзеці заўсёды імкнуцца адрозніваца — каб ніхто не казаў пра «эксплуатацыю прозвішча».

Першыя тры месяцы мы жылі ў бабы Ядзі (маміна маці), а потым перабраліся ў Мінск, дзе і жыву па сённяшні дзень.

Брата Міраслава «купілі» (шчыра гэтага хацеў) у 1965 годзе, калі я пайшоў у першы клас. Памятаю, калі суседзі жартавалі, што «коцік Мурзік быў бы лепш», вельмі крыўдаваў.

Многія лічаць, што ў сына знакамітага пісьменніка ўжыцці ўсё павінна быць лёгка і проста.

Даволі распаўсюджаныя памылка, бо знакамітым пісьменнікам мой бацька стаў потым, а тады быў малавядомым журналістам, чалавекам, якога выключылі з універсітэта за тое, што ён адаслаў сваё апавяданне ў беластоцкую газету «Ніва». Выгналі, дарэчы, з пятага курса. Я кажуць, не далі скончыць, і таму яго «вышэйшай адукацыяй» сталі толькі курсы ў Літаратурным інстытуце імя Горкага.

Калі бацька вучыўся ў Маскве, мы з маці жылі ў Мінску, на Чарнышэўскага, 7. Амаль насупраць сённяшняга офіса БНФ. Гэта быў пісьменніцкі дом. У маім пад'ездзе жылі Уладзімір Сямёнавіч Караткевіч, драматург Махнач з жонкай Маяй Міхайлаўнай Клімковіч (дачкой аўтара беларускага гімна), Міхась Лявонавіч Стральцоў, Язэп Пушча, Іван Пташнікаў.

Словам, асяроддзе было цалкам беларускім, што не зусім характэрна для тутэйшага грамадства.

Пачаў я вучыцца ў 73-й школе — звычайная, то бок без розных ухілаў. Плюсам з'яўлялася блізкасць да цэнтру, таму ўзровень быў больш-менш. А мінусам стала тое, што настаўніцай у нас была казачка, якая не ведала беларускай мовы, і калі я прынёс дамоў сшытак, дзе было напісана: «Кравец крыет кроўлю. Шыбенік устаўляет шыбы», бацькі паднялі скандал на ўсю школу. Аказалася, настаўніца думала, што беларуская мова вельмі простая і прымітыўная. Маўляў, яе можа выкладаць любы, хто пажадае...

Даволі хутка замест генеральскай жонкі, якой была тая казачка, нам далі іншага настаўніка. Былога вязня сталінскіх лагераў, аб чым гаварылі амаль шэптам. Ён прыносіў кніжкі-чытанкі і ўслых чытаў казкі. Гэта дазваляла дзецям пастаянна папаўняць новымі словамі свой лексікон, і даволі хутка наша беларуская мова стала, як кажуць, «на ўзроўні».

Потым бацькі атрымалі новую кватэру, і мы пераехалі ў раён Кальварыі, на Апанскага, 68. Там я трапіў (без перабольшвання) у жудасную школу. У класе было больш за пяцьдзесят чалавек, а наша «трэцяя змена» пачыналася ў 16.15. Сядзелі па тры чалавекі за партай. Тлумачылася ўсё вельмі проста — пабудавалі новы гарадскі раён, а пра школу «не падумалі».

Тады гэта лічылася акраінай Мінска. Адразу за праспектам Пушкіна было поле, па якім зімой мы каталіся на лыжах, а там, дзе зараз месціцца кінатэатр «Аўрора», знаходзілася вёска Цівалі. У ёй жыў будучы скульптар Вова Жбанаў.

Паўтаруся, школа была проста жудаснай. З майго класа восем чалавек села ў турмы. Кантынгент быў амаль бандыцкім. Як прыклад, у аднаго з маіх аднакласнікаў (сёмы клас быў) бацька выпадкова забіў маці. Хлопчык прыбег у школу і сказаў: зараз прыйдзе міліцыя і будзе задаваць пытанні, скажыце, што вы нічога не чулі, бо, калі забяруць бацьку, нас (у яго дзве малодшыя сястры) накіруюць у інтэрнат. Ніхто з класа міліцыянерам нічога не сказаў...

У школе пашанцавала толькі адзін раз. Мяне паслалі ў «Артэк». Сядзеў там на ўроку і адчуваў, што ўсё сказанае настаўнікам разумею, і потым, каб разабрацца, не трэба чытаць падручнік. Узровень там, у адрозненне ад нашай школы, быў вельмі высокі, настаўнікі суперскія. Вучыцца вельмі спадабалася, я нават напісаў цэлую аповесць «Архіпелаг «Артэк».

Аднак лагер ёсць лагер. Усё хатняе цалкам забіралі. Свайго не было нічога. Выдавалі форму, і ты як бы станавіўся новым чалавекам. Але гэта было толькі вонкава. Імгненна паявіліся нейкія групы, зямляцтвы, іерархія. Менавіта там я і зразумеў, наколькі рознымі былі дзеці. Розны менталітэт. Калі для Сярэдняй Азіі падзел людзе на «рабоў і баяў» — звычайная справа, то для беларусаў, якіх у нашай дружыне было за семдзесят, — не.

Дарэчы, на маю просьбу даць падручнікі на беларускай мове, там адразу ўсё знайшлі...

У лагеры нельга было казаць «Здравствуйте!», да 12.00 — «Доброе утро!», пасля дванаццаці — «Добрый день!», а пасля вячэры — «Добрый вечер!». Хадзіць па лагеру дазвалялася толькі «ў нагу».

Па выніках мне далі пасведчанне інструктара ігры на барабане і горне, і я павінен быў у сваёй школе арганізаваць адпаведныя групы. Фармальна так і стала.

«Акадэмічнае» юнацтва

Адразу пасля восьмага класа аддаў свае дакументы ў мастацкую вучэльню. Там выказалі здзіўленне, што ў атэстаце па маляванні стаіць «прочырк». Гісторыя тут была такой. На адным з заняткаў я паслаў школьную настаўніцу па маляванні «на тры літары», а яна мне ў адплату пракрэсліла адпаведную графу атэстата. Прызнацца прыёмнай камісіі ў гэтым было соромна, таму прыйшлося зноў звяртацца ў школу і прасіць, каб паставілі нейкую адзнаку.

У нашай школе, дарэчы, вельмі складаныя адносіны з настаўнікамі былі ва ўсіх. Я не піў дэманстратыўна на ўроках «чарнілаў», як іншыя, але джэнтльменскі набор у выглядзе ножыка, салдацкага рэменя і ліхтарыка насіў з сабой заўсёды. Гэта было абавязковым, як партфель або падручнікі.

У нашу школу прывозілі дзяцей з вёсак Кунцаўшчына і Бараноўшчына, і, каб дабегчы да аўтобуса ў цёмны час па гразі, усе былі з ліхтарыкамі. Хутка з ліхтарыкамі хадзіла ўся школа. Доўгія такія, на тры батарэйкі, літоўскай вытворчасці. Ліхтарыкамі добра было біцца.

Успамінаю адзін жудасны выпадак. Настаўніца па рускай мове нешта пісала на дошцы, а адзін з вучняў вадзіў па яе дупе промнем. Увесь клас пачаў смяяцца. Яна павярнулася і ўсё ўбачыла, выхапіла ліхтарык і — па галаве. Рассекла да крыві. А потым павалакла хлопца ў прыбіральню і засунула галаву ва ўнітаз.

Жудасна...

...У мастацкай вучэльні ў сваe 15 год я раптам стаў дарослым, што надзвычай спадабалася. Вельмі добрыя настаўнікі, вельмі моцная група. Многія ў будучым сталі вядомымі людзьмі. Са мной, напрыклад, вучыліся Алесь Лось, які потым стварыў батлейку, аднавіў беларускія дуды і рэстаўраваў шмат фрэсак і жывапісу, Вова Сцепаненка, які зараз стаў публіцыстам і пісьменнікам Уладзімірам Сцяпанам, і іншыя.

Бацька ў той час працаваў у часопісах «Полымя», «Маладосць», на «Летапісу», потым узначальваў сцэнарную секцыю Беларусьфільма. Заўсёды ставіўся да гэтай рэчы, як і я — адпрацоўка. І не больш.

Асноўнымі былі раманы, апавяданні, то бок тое, што друкаваў «Новый мир», які на той час быў часопісам нумар адзін, дзе друкаваліся Салжаніцын і Быкаў. Аляксандр Трыфанавіч Твардоўскі пісаў у лістах, што вельмі захапляецца яго прозай, і бацьку гэта надзвычай натхняла.

Пасля чатырох гадоў вучэльні я паступіў у Акадэмію мастацтваў на самае тады прэстыжнае манументальнае аддзяленне. За прэстыжам стаялі каласальныя грошы. Каб уявіць памеры, магу, напрыклад, расказаць, што вядомы мастак Кішчанка атрымаў замову аздобіць габеленамі оперны тэатр на мільён савецкіх рублёў. Нагадаю, інжынеры тады атрымлівалі ў месяц 120–130 савецкіх рублёў, акадэмікі — 500, а тут — фантастычная сума.

Адпаведна, у гэтай прафесіі была вялікая канкурэнцыя і вельмі складаныя адносіны паміж людзьмі. Канкурэнтаў мастадонты накшталт Савіцкага, Кішчанкі, Вашчанкі знішчалі на ўзроўні вучобы ў Акадэміі. Быццам бы набіралі, быццам бы ўсіх любілі...

Аднак з тых, хто трапляў у студэнты, да выпуску даходзілі адзінкі. Прыкладна, адзін з сямі. У некага здавалі нервы, нехта разумеў, што «з'ядуць», і сам адыходзіў у бок, нехта не вытрымліваў і хварэў.

Карацей, канкурэнцыя была вельмі жорсткай. Я ўжо пісаў, што Люду Русаву, якая вучылася са мной, таксама б выгналі, але не маглі гэта зрабіць, таму што яна адна заставалася на цэлым курсе.

Вучыцца было вельмі цяжка, але мне падабалася, што сярод маіх выкладчыкаў былі неверагодна таленавітыя людзі. Катастрафічна жорсткія, зайздрослівыя, але фантастычна таленавітыя. У таго ж Вашчанкі, напрыклад, карціны віселі ў Траццякоўскай галерэі. Алег Уладзіміравіч Хадыка, які ў нас выкладаў архітэктурную кампазіцыю, — стваральнік рэстаўрацыйных майстэрняў, і многае з таго, што ёсць у сучаснай Беларусі са старой архітэктуры, захавалася дзякуючы менавіта гэтаму чалавеку.

Пад канец вучобы я таксама стаміўся змагацца за «месца пад сонцам», думаў, што сыду з дыстанцыі і нічога не скончу. Выратаваўся «акадэмкай».

Яшчэ калі вучыўся, я крыху займаўся рэстаўрацыяй, таму ў «акадэмічным адпачынку» і абраў яе. Мы рэстаўравалі Мсціслаўскі касцёл, 350 кіламетраў ад Мінска, на мяжы з Расіяй. Наколькі я ведаю, аднаўленчыя работы працягваюцца па наш дзень. Добра, там ёсць браты Маліноўскія, якія не даюць гэтай справе канчаткова спыніцца. Проста няма сродкаў. У Мсціславе вельмі малая каталіцкая абшчына, а Ватыкану, напэўна, больш важна пабудаваць нешта новае ў Іркуцку, скажам, чым адрадзіць беларускую спадчыну...

Праз год я вярнуўся да вучобы і абараніў дыплом з рэлігійна-правакацыйнай на той час назвай «Дзева Марыя».

Выкладчыкі параілі на абароне не гаварыць па-руску, таму што там будуць «людзі з Масквы і Ленінграда».

Так бы мовіць, з горам удалося абыйсці ідэалагічныя догмы і абараніцца. Мне паставілі «тры» і сказалі: «Ніколі ні адной тваёй карціны ніхто не купіць, не будзе ніводнай выставы і ніякіх дзяржаўных замоваў». За «авангардызм, хамскае ігнараванне патрабаванняў кафедры і нянавісць да сацыялістычнага рэалізму».

«Эпатажнае» сталенне

Добрыя людзі дапамаглі спачатку ўладкавацца на часовае журналісцкае месца ў часопіс «Беларусь», дзе я друкаваўся пад псеўданімамі Лучанок, Анікейчык, Янкоўскі. Усе гэтыя прозвішчы (кампазітар, скульптар і артыст — А.Т.) добра вядомыя ў нашай краіне, аднак не прыжыўся я ў тым часопісе.

І стаў афарміцелем камісійных крамаў. Афармляў у іх вітрыны, пісаў літары «М» і «Ж» на прыбіральнях і таму падобнае. Працаваў у майстэрнях даволі доўга. Пачаў пісаць, друкавацца.

У гэты час ад першай жонкі Тамары, з якой мы вучыліся ў адной групе, у мяне нарадзілася дачка Вольга.

Другой жонкай стала фотамайстра Алена, якую сёння ведаюць як Алену Адамчык. Яна нарадзіла мне дачку Ядзю, і ў нас ёсць яшчэ сын Мікалай, у якога ўжо ёсць свой сын Уладзімір.

Вольга — матэматык. Прачытаў у інтэрнэце назву яе дыпломнай — і нічога не зразумеў.

Мікалай скончыў коласаўскі ліцэй, той самы, які толькі-толькі ствараўся. Дарэчы, я непасрэдна прымаў у гэтым удзел.

Памятаю, як у бібліятэцы Янкі Купалы сабраліся, акрамя мяне, Вінцук Вячорка, Сяргей Дубавец, Зміцер Колас і прыйшлі да высновы, што трэба рабіць нейкі адукацыйны прарыў і ствараць беларускамоўны ліцэй. Рэалізоўваць ідэю вырашылі даручыць брату Зміцера Уладзіміру. Потым там нават мая жонка Алена выкладала, праводзіла майстар-класы па фота.

Мікалай абсталёўвае кухні. Новабудоўляў у Мінску зараз шмат, таму для яго бізнесу кліентаў хапае.

Ядзя на момант нашай размовы знаходзілася ў Барселоне, дзе адкрылася фотавыстава Алены, якая прысвечана іспанскаму сюррэалізму. Мабыць, пойдзе маміным шляхам, і гэта вельмі добра. Там сапраўдны густ.

На жаль, жанр партрэтнага фота зараз крыху адышоў у цень. Так атрымалася, што сёння сталі фатографамі амаль усе. Між тым, зрабіць сапраўдны парадны партрэт, які будзе падабацца ўсім, правесці неабходныя падрыхтоўчыя работы вельмі складана. Патрэбны талент і кваліфікацыя экстра-класа.

Паколькі камісійныя крамы выдзелілі мне майстэрню, у яе пачалі заходзіць сябры і знаёмыя — Валодзя Арлоў, Лёня Галубовіч, Віця Шніп, Толя Сыс. Нават некалькі разоў бываў Міхась Лявонавіч Стральцоў. Перш за ўсё таму, што яна месцілася пад «Кнігарняй пісьменніка» на вуліцы Румянцава. Побач рэдакцыя «ЛіМа» і будынак Саюза пісьменнікаў. Людзі спачатку ішлі туды, а па вяртанні заходзілі да мяне.

У бацькоўскай кватэры. З маці Нінай Глобус. 2008 г.

Як і ў бацькі, яшчэ з часоў інстытута ў нашым асяроддзі ўсталявалася правіла: мастак (або пісьменнік) нешта павінен рабіць дзеля грошай, нешта для сацыяльнай адаптацыі, а самае галоўнае — для сябе. Як гаворыцца — для душы. Сумленна, не па законах грамадства, а па законах мастацтва. Не тыя, па якіх жывуць аўтарытэты тваіго часу, накшталт Заіра Ісакавіча Азгура, а па тых, якія для сябе ты выбраў сам.

Зразумела, уладзе гэта не падабалася па вызначэнні. Першая забарона вялікай выставы адбылася ў 1985 годзе. Разумеючы, што з Саюзам мастакоў непазбежна будуць праблемы, мы адразу вырашылі яе праводзіць у Саюзе пісьменнікаў, дакладней, у Доме літаратара. Справа ў тым, што партаргам пісьменнікаў тады быў Карамазаў, з якім у добрых адносінах знаходзіўся Стральцоў. Я пагаварыў са Стральцовым, Стральцоў з Карамазавым, Карамазаў — з Танкам. Той загадаў прынесці карціны. Мы прынеслі, развесілі. Танк паглядзеў — цікава. Паглядзелі «людзі ў цывільным» — і ўсё забаранілі. Больш як пяцьсот чалавек, якія прыйшлі на адкрыццё нашай выставы ў Дом літаратара, проста не пусцілі ў будынак. І тады, як кажуць, «пад ціскам грамадскасці» Саюзу мастакоў прыйшлося правесці выставу ў сябе. З той умовай, што на яе прыйдуць тагачасныя мастацкія аўтарытэты і агучаць свае думкі пра нас, нягоднікаў.

«Мы» — гэта шэсць маладых мастакоў. Акрамя мяне Ігар Кашкурэвіч, яго тагачасная жонка Люда Русава, Сяргей Малішэўскі, Жэня Ліс, стваральніца батлейкі ў Залессі, і Эдзік Куфко. Кашкурэвіч, Малішэўскі, Куфко — дзеці вядомых мастакоў, я — знанага пісьменніка.

Падкрэсліваю гэты момант спецыяльна, бо потым з дапамогай Анатоля Анікейчыка нас пачалі «гнобить» за выкарыстанне творчых псеўданімаў. Маўляў, мы не проста ворагі савецкага грамадства, а ворагі ўласных бацькоў: чаму Вова Адамчык называе сябе нейкім Глобусам, Кашкурэвіч падпісаўся як Кашкур, а Малішэўскі — Маліш?..

Напрамкі ніхто не казаў пра «здраднікаў Радзімы», але пра ворагаў савецкай улады прагучала. Міхаіл Андрэевіч Савіцкі, напрыклад, казаў, што мы «ліем ваду на млын капіталізму»...

Шчыра кажучы, я не думаў, што яны адважацца ўсё выказаць адкрыта ў твар. Адна рэч — «гадзіць» у кабінетах, і зусім іншая — рабіць гэта публічна. Афіцыйныя мэтры крычалі, махалі рукамі, агучвалі розныя глупствы. Напрыклад, той жа Савіцкі крычаў: «Кому надоел соцреализм? Кому противны «Девочка с персиками» или Веласкес?» Быццам бы сацыялістычны рэалізм і Веласкес — адно і тое ж...

Для некаторых у той год пачалася перабудова, а для нас — вандэя. Яны не верылі ў нейкія змены ў грамадстве, а я гэта адчуваў. Як і тое, што іх трэба не толькі чакаць, а рэальна нешта рабіць.

«Спрэчнае» жыццё

Тая выстава стала для маёй свядомасці пэўным каталізатарам. Няправільна лічыць, што пісьменнікам Глобус зрабіўся «раптам». Проста стала цалкам зразумела — нармальна працаваць мне не дадуць, бо ў савіцкіх-азгураў-анікейчыкаў улада, а ўсё жыццё з акадэмічнай адукацыяй пісаць на прыбіральнях «М» і «Ж», мякка кажучы, алагічна.

І тады я прыдумаў для сябе ход — буду пісаць не самі карціны, буду апісваць мастацкія паводзіны ў прозе і паэзіі, а наша цэнзура нічога не ўбачыць. Яна будуць думаць, што гэта толькі звычайнае апавяданне. І не больш.

Пачаў друкавацца яшчэ падчас маёй вучобы, то бок напрыканцы 1970-х. Гэта былі вершы, і іх нават пачалі перакладаць за мяжой. Потым пайшла проза, асноўнай тэмай быў канфлікт творчай асобы з грамадствам.

Спачатку гэта ўсё друкавалася без праблем, бо ўлада не бачыла для сябе пагрозы. У 1985 годзе цэнзура быццам бы прачнулася. Прама на выставе (якая не адбылася) рэдактар маёй першай кнігі «Груд» прынёс яе «сігнал» і сказаў — у гэтай краіне цябе ніколі друкаваць не будуць. Адбылося горш, чым простая забарона: кнігу ўжо вычыталі, надрукавалі, а потым па цэнзарскім патрабаванні ўвесь наклад пусцілі пад нож.

Прайшло шмат год, і Міхась Скобла расказаў, што бачыў яе ў асабістай бібліятэцы памерлага палкоўніка КДБ, якую распрадаваў яго сын. Патрыяцыйшы некалькі гадзін, мы так і не змаглі кнігу знайсці, і толькі бібліятэкарскі досвед маці дапамог мне ўрэшце гэта зрабіць.

Кніга стаяла побач з забароненымі творамі Салжаніцына і Шаламава, без вокладкі, са шматлікімі цэнзарскімі заўвагамі па ўсім тэксце. У КДБ заўсёды ўмелі шукаць крамолу.

Змагацца з тагачаснай імперыяй (у тым ліку і літаратурнай) можна было толькі знішчаючы яе з дапамогай створанага самастойна. Паўсюль існавалі рангі, ранжыры, катэгорыі. Напрыклад, «пачынаючымі пісьменнікамі» тады лічыліся ўсе, каму менш за 36 год і ледзь не да 60-ці ты лічыўся «маладым». Як кажуць — смех і грэх. Памятаю, высветлілася, што ў Санкт-Пецярбурзе сярэдні ўзрост мясцовых пісьменнікаў 66 год. Яны былі вымушаны нават маладзёжную секцыю стварыць.

Я даведаўся пра піцерскі досвед, прывёз адтуль усе іх дакументы і прапанаваў стварыць нешта сваё. Тое, што адпавядае нашаму пакаленню. Так узнікла «Тутэйшыя». Юрыдычна мы былі пры Саюзе пісьменнікаў, аднак многія разумелі, што гэта толькі намінальна.

І не памыляліся, бо вельмі хутка мы выказалі пратэст кампартыі Беларусі і кіраўніцтву БССР, якое схавала наступствы Чарнобыля. І гэта была не незадаволенасць нейкай паўмаргінальнай тусоўкі, а афіцыйны юрыдычны дакумент афіцыйнай структуры. Быў травень 1988 года, і ўсе мы тады думалі, што проста не дойдзем дахаты, усіх перасадзяць.

Знакамітымі «Дзядамі» 1988 года для «Тутэйшых» усё і скончылася. Як толькі была пададзена заяўка, нас пачалі выклікаць у пракуратуру і мадэліраваць сітуацыю з забойствам людзей. Калі пра гэта даведаўся Анатоль Сідарэвіч, ён імгненна распаўсюдзіў інфармацыю на Бі-Бі-Сі, радыё «Свабода», «Нямецкай хвалі» і г.д. Хутчэй за ўсё, менавіта гэта і прадухіліла падрыхтаваную ўладамі крывавую правакацыю.

У гэты ж час я пачаў працаваць у створаемым Мішам Кацюшэнкам (па загаду Масквы) часопісе «Крыніца». Калі ЦК КПБ прыслала туды рэдактарам Някляева, ён адразу звольніў некалькі чалавек. У тым ліку мяне, Паўла Якубовіча і Косцю Тарасава. Потым высветлілася, што ніякага партыйнага загаду «зверху» няма, што ініцыятыва цалкам асабістая, і Някляеву прыйшлося мяне і Якубовіча аднавіць.

На тых «Дзядах» паявіўся новы палітычны лідар — Зянон Пазняк, і стала зразумела, што астатнія творчыя людзі павінны адыйсці ў бок. Грамадства зрабілася іншым. З маімі палітычнымі арыенцірамі (пераканаy анарха-індывідуаліст) у палітыцы новага часу больш не было чаго рабіць. Вабіла іншае.

Хацелася стварыць новую беларускую літаратуру, адкрыць новыя жанры. Наблізіць нашу літаратуру да кантэксту сусветнай. Напрыклад, у нас не было сваіх хайку (японскае трохрадкоўе), традыцый малявання коміксаў, не хапала беларускіх дэтэктываў. У якасці першага айчыннага комікса я зрабіў «Дзікае паляванне караля Стаха» і асабіста напісаў шэраг дэтэктываў. Апошнія так добра прадаваліся, што хутка прыйшлося адкрыць сваё выдавецтва і студыю па напісанні раманаў.

Тады быў час сапраўднага інфармацыйнага буму. Акрамя моды на публіцыстыку з'явіліся відэамагнітафоны і недаступнае раней амерыканскае кіно, з'явіліся раманы, якія раней не перакладаліся. Нарадзілася нейкая фенаменальная любоў да ўсяго, што раней было забаронена. Людзі з задавальненнем глядзелі фільмы жахаў, эротыку, трылеры і г.д. Раптам стала зразумела, што ў адрозненне ад палітычнай, сексуальную рэвалюцыю мы зробім дакладна.

Наша выдавецтва друкавала безліч усякай эратычнай прадукцыі і нават анекдоты на гэтую тэму. У студыі пісалі раманы па матывах кінасерыялаў. Таго ж 42-серыйнага «Твін Пікс», напрыклад. Усіх цікавіла, хто забіў Лору Палмер, і мы далі адказ. Я прыдумаў, як абагнаць тэлевізійны час, бо ў тыдзень яны паказвалі толькі дзве серыі. Трэба было хутка напісаць адпаведны раман, выдаць яго і прадаць. І мы гэта (з дапамогай сямі пісьменнікаў) зрабілі. Па нашай версіі Лору Палмер не забраў, як у фільме, касмічны Карлік, а проста забіў паганы шэрыф.

Спачатку мы выйшлі на расійскі рынак, потым на замежныя, а потым амерыканцы сказалі, што яны супраць, каб рабіліся такія рэчы. Амерыканскі амбасадар прыйшоў да Шушкевіча, і нас даволі хутка пазбавілі ліцэнзіі.

А гісторыя была такая. Мы напісалі восем працягаў «Знесеных ветрам», а яны — толькі адзін. Амерыканскім праектам кіраваў Тэд Цёрнар, які выкупіў у Галівуда чорна-белы варыянт фільма, расфарбаваў яго і зрабіў двухтомны працяг — «Скарлет». Праект быў фінансава паспяховым.

Яны нават уявіць не маглі, што мы напісалі яшчэ восем кніг і пачалі іх таксама добра прадаваць. Амерыканцы думалі, што ўсе друкаваныя версіі іх бясконцых серыялаў (накшталт «Санта-Барбары») зробленыя ў іх, а тут раптам высветлілася, што ўсё напісана ў Мінску. Падняўся вэрхал.

Амерыканцы знялі пра мяне і брата кіно, а ўсе газеты надрукавалі адпаведныя артыкулы і нават карыкатуры. Потым пачалі біць свае, то бок беларусы. Маўляў, пірацтва, парушэнне аўтарскіх правоў, хаця, на мой погляд, ніякіх законаў я не парушаў. Перш за ўсё таму, што наша краіна да іх яшчэ не далучылася.

Ціск ператвараўся ў пазбаўленне нас ліцэнзіі на выдавецкую дзейнасць. Вялікія грошы перамаглі...

На дадзены момант асабіста мной напісана 29 кніжак, а наогул наша выдавецтва паспела выдаць каля шасці тысяч найменняў, дзе самыя вялікія наклады даходзілі да чатырох мільёнаў.

Асобна магу расказаць пра свае складаныя адносіны з вядомымі людзьмі, тыпу Пятра Садоўскага і Станіслава Шушкевіча, аднак гэта тэма для асобнай размовы. Зараз скажу толькі, што мае «правакацыі» не знаходзілі б чытача, калі б ён гэтага не хацеў чытаць, і ўсе мы не казалі б адзін пра аднаго розныя гадасці.

Аповед Адама Глобуса запісаў Аляксандр Тамковіч

Мінскі касцёл Святога Роха адзначыў 150-годдзе

15 лістапада ў мінскай парафіі Найсвяцейшай Тройцы адбылося святкаванне 150-годдзя з дня асвячэння касцёла на Залатой Горцы.

Урачыстую імшу з нагоды юбілею храма ўзначаліў Мітрапаліт Мінска-Магілёўскі арцыбіскуп Тадэвуш Кандрусевіч.

Святочная праграма пачалася малітвай падзякі з нагоды юбілею. Адбыліся гістарычная канферэнцыя «Залатагорская святыня», а таксама прэзентацыя памятнага альбома, прысвечанага храму. Перад прысутнымі выступіў залатагорскі хор.

«Сто пяцьдзесят гадоў таму, 1 лістапада 1864-га, у прыгарадзе Мінска быў асвечаны новапабудаваны храм у гонар Найсвяцейшай Тройцы і святога Роха», — нагадаў мітрапаліт Тадэвуш Кандрусевіч падчас імшы, звяртаючыся да прысутных. Ён дадаў, што ў гэты дзень сэрцы вернікаў перапоўненыя радасцю, таму што касцёл на Залатой Горцы перажыў цяжкія часы ганенняў і некаторы час выкарыстоўваўся як зала камернай музыкі Белдзяржфілармоніі, але «ўрэшце зноў з'яўляецца месцам сустрэчы чалавека з Богам».

Мітрапаліт назваў храм на Залатой Горцы «помнікам нашай веры, малітвы і хрысціянскай традыцыі на нашай зямлі», месцам сустрэчы чалавека з Богам — у тым ліку ў канцэртах духоўнай музыкі, музычным фестывалі «Залатагорская ліра». Іерарх нагадаў, што з гэтай святыні па традыцыі пачынаецца працэсія Божага Цела, тут у Вялікі пост праходзіць інсцэніраваны Крыжовы шлях.

catholic.by

Шэрлак Холмс загаварыў па-беларуску

У бібліятэцы часопіса «ПрайдзіСвет» «PostScriptum» і бібліятэцы Саюза беларускіх пісьменнікаў «Кнігарня пісьменніка» выйшаў зборнік апавяданняў Артура Конана Дойла «Прыгоды Шэрлака Холмса». Кніга ўжо ёсць у Цэнтральнай кнігарні, «Акадэмкнізе» і «Кнігах і кніжачках», а неўзабаве з'явіцца і ў іншых кнігарнях.

«Шэрлаку Холмсу, гэтаму міфічнаму персанажу новага часу, які дагэтуль не дае спакою пісьменнікам, рэжысёрам і сцэнарыстам, не трэба нічога тлумачыць. Ён адразу бачыць, колькі ў вас дзяцей, што ў вас скралі і ці можна вас назваць шчаслівым. Не ва ўсіх гісторыях з гэтай кнігі расследуюцца заблытаныя злачынствы, але Шэрлак Холмс ведае: часам нават за просты справай стаіць сапраўдная таямніца, і разабрацца з ёй будзе не прасцей, чым з самым загадкавым забойствам».

У кнігу ўвайшлі пераклады, зробленыя Ганнай Янкута, Аленай Казловай, Аленай Пятровіч, Кацярынай Маціеўскай, Аляксеем Арцёмавым. Прадмову да зборніка напісала Кацярына Маціеўская. Дызайн вокладкі — Марыя Мухіна. Некаторыя апавяданні са зборніка друкаваліся ў часопісах «Дзеяслоў», «ПрайдзіСвет» і газеце «Літаратурная Беларусь», аднак гэта першае асобнае выданне твораў пра Шэрлака Холмса па-беларуску.

Раней у бібліятэцы «PostScriptum» выходзілі зборнікі дэтэктыўнага і містычнага апавядання «Злачынства, сэр!» і «Вусцішны пакой», зборнік выбраных твораў Эдгара По «Маска Чырвонай Смерці» і п'еса Оскара Уайлда «Саламея».

prajdzisvet.org

Новы альбом гурта «Крама»: якасць і драйв

Анатоль МЯЛЬГУЙ

На бягучым тыдні адбылася прэс-канферэнцыя з нагоды выхаду новага альбома «Белая вада» найстарэйшага беларускага рок-гурта «Крама», у якой прынялі ўдзел самі музыканты, аўтары тэкстаў гурта Наста Гулак і Зміцер Лукашук, выдаўцы альбома з лэйбла «БМА group» і «Еўрарадыё», а таксама музычна-журналісцкі бамонд.

У сваім уступным слове лідар «Крамы» Ігар Варашкевіч адзначыў, што некаторы матэрыял альбома «Белая вада» чакаў свайго часу каля дваццаці гадоў, хоць студыйная праца над ім доўжылася чатыры гады — рэкордны для гурта тэрмін. Ён бы мог расцягнуцца яшчэ больш, каб не дапамога гурта «Лепрыконсы» «Супер-8», які прадставіў сваю студыю ў самы адказны момант нараджэння кружэлкі. І хоць гурт «Лепрыконсы» знаходзіцца на іншым музычным полюсе і стылістычна амаль не перасякаецца з «Крамай», Ігар Варашкевіч шчыра дзякаваў лідару «Лепрыконсаў» Іллі Міцько за дапамогу і сяброўскае стаўленне.

Таксама было адзначана, што звядзеннем альбома «Белая вада» займаўся вельмі таленавіты і прафесіянальны гукарэжысёр, удзельнік ансамбля «Беларускія Песняры» А. Папроцкі, які фактычна стаў саўндпрадзюсарам альбома «Белая вада».

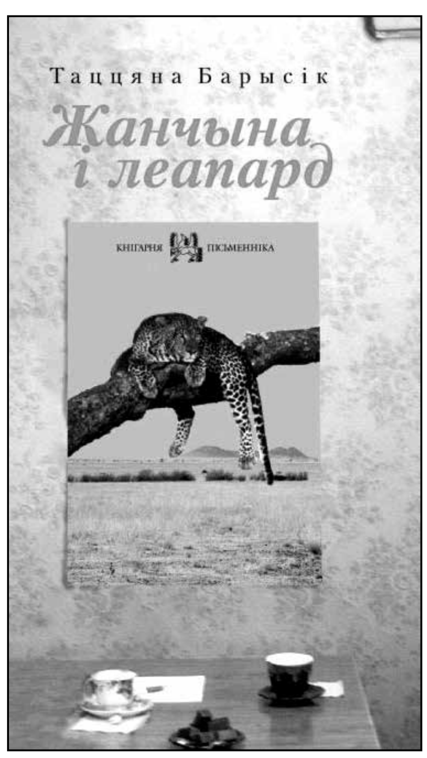
Што ж тычыцца музычнага напаўнення альбома, дык, па словах І. Варашкевіча, музыканты імкнуліся не здзівіць, а прадэманстраваць якасць музыкі і яе запісу. У прыклад ён прывёў творчасць свайго куміра — Дж. Фогерці (Creedence Clearwater Revival), які на працягу дзесяцігоддзяў радуе сваіх прыхільнікаў якаснай музыкай і якасным гучаннем, не зважаючы на модныя плыні ў року.

Таксама было адзначана, што на новым альбоме значна менш алкагольных (ці антыалкагольных) песень, а галоўнай тэмай альбома стала дарога, падарожжа, шлях да дому. «Бо калі ты цвярозы, ды можна і садзіцца за стырно аўто», — жартавалі музыканты. Аўтар тэкстаў Наста Гулак ужо сур'ёзна дадала, што дарога — гэта архетып жыцця, шлях трэба прайсці годна, каб заслужыць павагу людзей.

Шмат тэкстаў для гурта стварыў і журналіст Зміцер Лукашук, які распавёў, што некаторыя з іх былі прапанаваны І. Варашкевічу дзясяткі гадоў таму. Але тады яны нечым не спадабаліся, шмат гадоў праляжалі ў творчай шуфлядзе і толькі зараз, пасля таго, як настаяліся», сталі песнямі «Крамы»...

Мара музыкантаў «Крамы», адзначыў гітарыст Сяржук Труханові, — паехаць з новым альбомам у тур па Беларусі. Але ўсё будзе залежаць ад мясцовых чыноўнікаў, якія ведаюць/не ведаюць, любяць/не любяць песні гурта «Крама».

А пакуль што музыканты, выдаўцы і арганізатары канцэртаў шчыра запрашалі ўсіх прыхільнікаў беларускай рок-музыкі на канцэртную прэзентацыю альбома «Белая вада» гурта «Крама», які адбудзецца 28 лістапада ў Палацы культуры чыгуначнікаў, што па вуліцы Чкалава, 7.

«Жанчына і леапард»

Новая кніга Таццяны Барысік — адкрыццё ў беларускай жаночай прозе

Зборнік апавяданняў — непрыдуманых гісторый — магілёўскай літаратаркі Таццяны Барысік «Жанчына і леапард» пабачыў свет у выдавецтве «Кнігазбор» у серыі «Кнігарня пісьменніка» Бібліятэкі Саюза беларускіх пісьменнікаў.

Большасць сюжэтаў, з якімі вы сутыкнецеся ў гэтай кнізе, — узятыя з нашага паўсядзённага жыцця. Беларуская правінцыя на мяжы тысячагоддзяў, клопаты, праблемы і радасці сучасных вяскоўцаў і гараджан, уся гама чалавечых пачуццяў знаходзяць сваё адлюстраванне ў невялікіх апавяданнях пісьменніцы.

Узор сучаснай жаночай прозы — лаканічна і дасціпна, захапляльна і філасафічна, з пранікненнем у псіхалагічныя таямніцы чалавечых стасункаў.

Таццяна Барысік — выпускніца Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта, сябра ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў», піша вершы і прозу. Друкуецца ў рэспубліканскай перыёдыцы, нізка апавяданняў увайшла ў зборнік «Жанчыны выходзяць з-пад кантролю» (Мінск, 2007).

Прэс-служба ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў»

Новы Час
Агульнапалітычная штотыднёвая газета
novychas.info

Выдаецца з сакавіка 2002 г.

Галоўны рэдактар
Кароль Аляксей Сцяпанавіч

ЗАРЭГІСТРАВАНА Міністэрствам інфармацыі РБ. Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі № 206 ад 20 ліпеня 2009.

ЗАСНАВАЛЬНІК Мінская гарадская арганізацыя ГА ТБМ імя Ф.Скарыны. Адрас. 220005, г. Мінск, вул. Румянцава, 13. Тэл. (+375 17) 284 85 11.

ВЫДАВЕЦ Выдавецкае ўнітарнае прадпрыемства «Час навінаў». Пасведчанне ад 25.04.2014 г.

АДРАС РЭДАКЦЫІ І ВЫДАЎЦА 220113, г. Мінск, вул. Мележа, 1–1234. Тэл. +375 29 986-38-05, +375 17 268-52-81 novychas@gmail.com; novychas.info

НАДРУКАВАНА ў друкарні УП «Плутас-Маркет». г. Мінск, вул. Халмагорская, 59 А. Замова № 1568

Падпісана да друку 21.11.2014. 8.00. Наклад 7000 асобнікаў. Кошт свабодны.

Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы дзеля палемікі, не падзяляючы пазіцыі аўтараў. Пры выкарыстанні матэрыялаў газеты спасылка на «Новы Час» абавязковая. Рукапісы рэдакцыя не вяртае і не рэцэнзуе мастацкія творы. Чытацкая пошта публікуецца паводле рэдакцыйных меркаванняў.